УзССР Давлат китоб палатаси
Ки...
Книжная палата УзССР
2 8 0 2 9 5

Ватанни севмак иймондандур!

ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ

Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг газетаси

Газета 1918 йил 21 июндан чиқа бошлаган

1995 йил 25 февраль, шанба №25–26 (21.788–21.789) Сотувда эркин нархда.

БИРИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ БИРИНЧИ СЕССИЯСИ ТЎҒРИСИДА

АХБОРОТ

23 февраль куни Тошкентда биринчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг биринчи сессияси иш бошлади. Сессияда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов қатнашмоқда. Унда, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси ҳукумати, Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Ўзбекистон Республикасидаги доимий вакили Холид Малик, хорижий давлатларнинг Ўзбекистондаги элчихоналарининг раҳбарлари ва ваколатхоналарининг вакиллари иштирок этмоқда.

Сессиянинг биринчи мажлисини Марказий сайлов комиссиясининг раиси Қ. Аҳмедов очди.

Ўзбекистон Республикасининг Давлат мадҳияси ижро этилади.

Депутатлар Олий Мажлиснинг Мандат комиссияси ва унинг раисини сайлайдилар.

Қисқа танаффусдан кейин Олий Мажлис депутатлари ваколатларининг тан олинганлиги тўғрисида Мандат комиссиясининг раиси, депутат Ш. Мирзиёев маъруза қилди.

Депутатлар сессия котибияти ҳамда «Рада-мажлис» овоз бериш тизимининг ишини назорат этувчи гуруҳни туздилар.

Шундан кейин парламент Олий Мажлис раҳбариятини сайлашга киришди. Вакиллар йиғилишининг илтимосига кўра Ўзбекистон Республикаси Президенти И. Каримов Олий Мажлис Раиси ва Раис ўринбосарлари лавозимига номзодлар бўйича таклиф киритди.

Депутат Эркин Халилов Олий Мажлис Раиси этиб, депутатлар Уббиниёз Аширбеков, Борис Бугров, Бўритош Шодиева, Акмалжон Қосимов Олий Мажлис Раисининг ўринбосарлари этиб сайландилар.

Шундан кейин сессияда Эркин Халилов раислик қилди.

Сессияда Президент Ислом Каримов «Ўзбекистоннинг сиёсий-ижтимоий ва иқтисодий истиқболининг асосий тамойиллари тўғрисида» катта маъруза қилди. Маъруза сессиянинг барча қатнашчилари ва чет эллик меҳмонлар томонидан зўр эътибор ва қизиқиш билан тингланди.

Танаффусдан кейин депутатлар парламентнинг муваққат иш тартибини қабул қилдилар, Олий Мажлиснинг қўмиталари тўғрисидаги масалани ҳам кўриб чиқдилар, уларнинг раисларини сайладилар. Академик Ш. Ўразаев Олий Мажлиснинг инсон ҳуқуқлари бўйича вакили этиб сайланди.

Муҳокама этилган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

***

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг биринчи сессияси 24 февраль кун ўз ишини давом эттирди. Сессия ишида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов иштирок этди.

Сессияни Олий Мажлис Раиси Э. Халилов бошқарди.

Ўзбекистон парламенти таъсис йиғилишларининг аризалари ва тегишли ҳужжатларини кўриб чиқиб, ҳокимият ваколатли органларидан Олий Мажлисга сайланган 120 кишидан иборат депутатлар блокини, Халқ демократик партиясидан сайланган 69 кишидан иборат Олий Мажлис депутатлари фракциясини, «Адолат» социал-демократик партиясидан сайланган 47 кишидан иборат Олий Мажлис депутатлари фракциясини, «Ватан тараққиёти» партиясидан сайланган 14 кишидан иборат Олий Мажлис депутатлари фракциясини рўйхатга олди.

Сўнгра сессияда ҳокимият ваколатли органларидан сайланган депутатлар блокининг раҳбари Б. Рапиғалиев, Халқ демократик партиясидан депутатлар фракциясининг раҳбари А. Жалолов, «Адолат» социал-демократик партиясидан депутатлар фракциясининг раҳбари А. Жўрабоев, «Ватан тараққиёти» партиясидан депутатлар фракциясининг раҳбари А. Йўлдошев сўзга чиқдилар. Улар депутатларга блок ва фракцияларни тузишдан кўзда тутилган мақсад ҳақида сўзлаб бердилар.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов ўз нутқида парламентнинг ишига кўп партиялилик тамойили жорий этилиши лозимлигини таъкидлаб ўтди. Парламентдаги ҳар бир партия фракцияси бошқалардан фарқ қиладиган ўз фаолият дастурига эга бўлиши лозимлиги, у республикада ислоҳотларни муваффақиятли амалга оширишга, ижтимоий-сиёсий ҳаётдаги ижобий ўзгаришларга қандай сиёсий-ташкилий усуллар билан кўмаклашишини аниқ ва равшан тасаввур этиши кераклиги алоҳида уқтирилди. Республиканинг янги парламентида, деди Президент, сиёсий муроса фаолиятнинг асосий қоидаси бўлмоғи керак. Фақат турли блок ва фракцияларнинг ғоя ва фикрлари кураши асосидагина халқимиз олдида турган энг муҳим вазифа ва муаммоларни ҳал этишнинг мақбул йўллари аниқланиши мумкин.

Сўнгра депутатлар Ислом Каримовнинг сессиянинг биринчи кунида Ўзбе-

(Давоми 5-бетда).

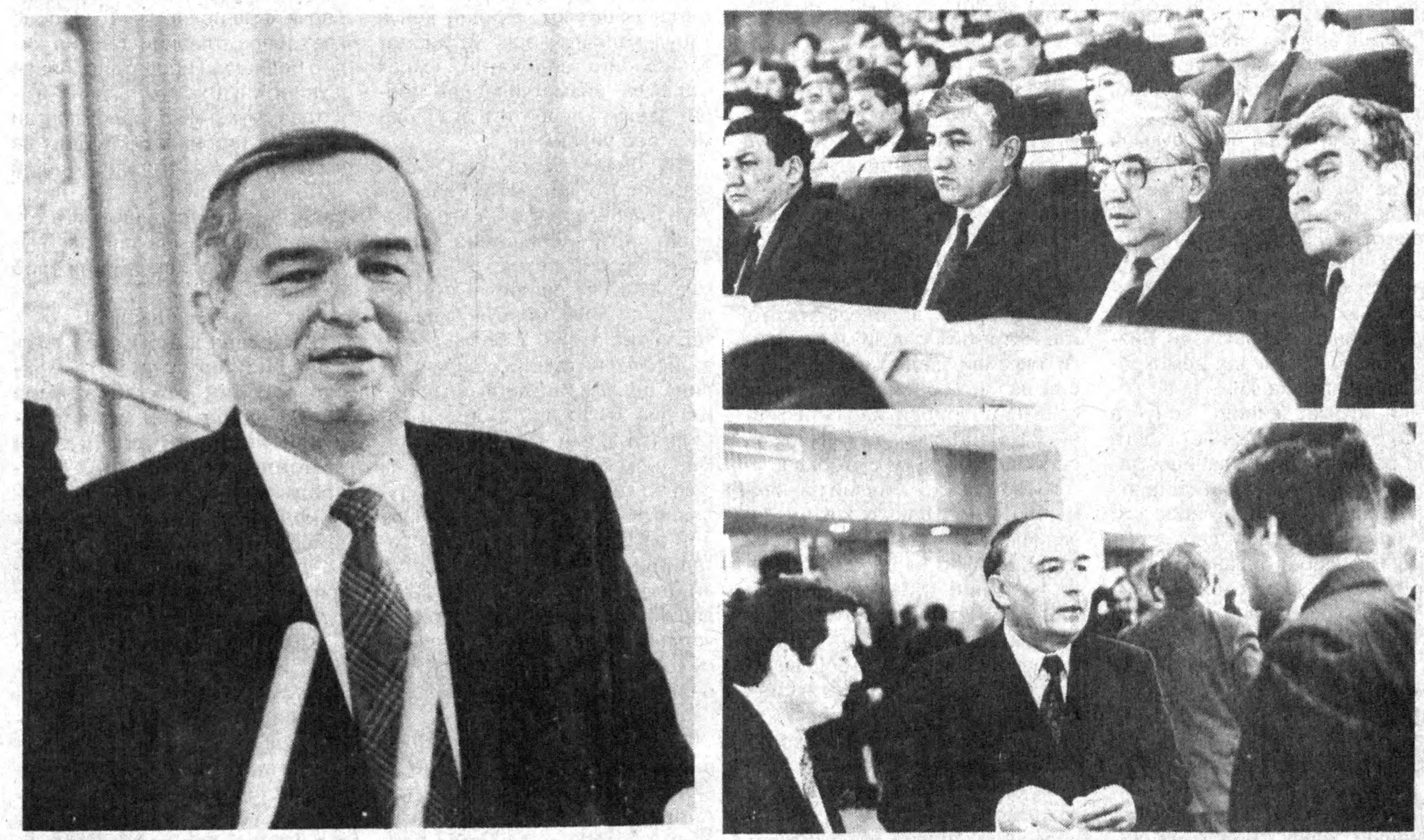
Абдувоҳид ТЎРАЕВ ваЎзА олган суратлар.

ЎЗБЕКИСТОННИНГ СИЁСИЙ – ИЖТИМОИЙ ВА ИҚТИСОДИЙ ИСТИҚБОЛИНИНГ АСОСИЙ ТАМОЙИЛЛАРИ

ПРЕЗИДЕНТ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ БИРИНЧИ МАЖЛИСИДАГИ МАЪРУЗАСИ

Ассалому алайкум, муҳтарам халқ ноиблари!

Қадрли дўстлар!

Аввалambор, барчангизни халқимизнинг ишончига мушарраф бўлиб, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига депутат этиб сайланганингиз билан чин қалбимдан табриклашга ижозат бергайсизлар.

Ўйлайманки, бугунги анжуман барчамизнинг хотирамизда ғоят муҳим бир воқеа сифатида сақланиб қолади.

Чунки, сизлар Ўзбекистон тарихида илк марта кўппартиявийлик ва демократик асосда ўтказилган сайловлар натижасида мамлакат парламентига аъзо этиб сайландингиз.

Биринчилар қаторида бўлиш — жуда шарафли ва, шу билан баробар, жуда масъулиятли ишдир.

Мен бугун бу муҳташам залда Ўзбекистон равнақи учун, халқимизга фаровон турмуш яратиб бериш учун ўз меҳнати, ақл-заковати, истеъдоди ва салоҳиятини аямай, ҳузур-ҳаловатдан кечиб, Ватанимизга сидқидилдан ва садоқат билан хизмат қилишга бел боғлаб, халқимизнинг эзгу ниятларини рўёбга чиқаришга аҳд этган сиздай инсонларни кўришимдан ва сиз азизлар билан сафдош бўлганимдан бениҳоя хурсандман.

Азиз дўстлар!

Сизларнинг сафингизда турмушнинг аччиқ-чучугини обдон татиган, бой ҳаётий тажрибалари ва оқилона маслаҳату насиҳатлари билан барчамизга ўрнак бўлиб келаётган нуроний оқсоқолларимиз бор.

Сизларнинг сафингизда янгича тафаккур ва фаолиятлари билан элга танилган ташаббускор ва тадбиркор иш одамлари бор.

Сизларнинг сафингизда илму фан, маданият ва маърифат соҳасининг энг атоқли намоёндалари борки, биз улар билан бир замонда яшаётганимиз, улар билан ёнма-ён ва ҳамнафас бўлиб меҳнат қилаётганимиздан ҳақли равишда фахрланамиз.

Сизларнинг сафингизда халқимизнинг орзу-умидларини теран англайдиган, халқимизнинг оғирини енгил этишни муқаддас бурч деб биладиган билимдон ва қатъиятли раҳбарлар борлиги кўнглимизни тоғдай кўтаради.

Ишончим комилки, сизлар, ҳурматли депутатлар, азиз диёримизнинг куч-қудрати ва шон-шуҳратини юксалтириш, халқ вакили деган шарафли номни оқлаш учун фидокорона ва ҳалол меҳнат қиласизлар.

Сизларга бу олижаноб йўлда ҳамиша омад ва зафарлар ёр бўлсин.

Муҳтарам юртдошлар!

Бугунги муборак кунда, яъни янги парламент — Олий Мажлис ўз фаолиятини бошлаган кунда, ўтган йилларда иш олиб борган собиқ Олий Кенгаш фаолиятини эслаб ўтишни барчамизнинг ватандошлик бурчимиз деб ҳисоблайман.

Адолат юзасидан айтишимиз керак: Олий Кенгаш яхши ва унумли ишлади. Олий Кенгаш ниҳоятда мураккаб даврда фаолият кўрсатиб, Ўзбекистон истиқлолини эълон қилиб, давлат мустақиллигининг сиёсий-ҳуқуқий асосларини, маънавий негизларини тайёрлади ва амалга оширди.

Олий Кенгаш ва Президент ҳамда мамлакат ҳукумати ўзаро аҳиллик билан фаолият кўрсатди. Жамиятда сиёсий парокандалик, бўлиниш юз бермади. Тинчлик ва тотувлик ҳукм сурди. Халқимиз жипслашди. Давлатимиз пойдевори мустаҳкамланди. Ўзбекистон жаҳон миқёсига чиқди.

Олий Кенгаш ўз фаолиятини бошлаган пайтда собиқ Шўролар тузумининг қонунлари кучда эди.

Истиқлолга эришганимиздан кейин мустақиллик даврига муносиб янги қонунчиликни яратиш вазифаси вужудга келди. Собиқ Олий Кенгашимиз тайёрлаган ва қабул қилган 200 га яқин қонун ва 500 дан зиёд қарор ана шу муқаддас вазифанинг шарафли ижроси эди.

Собиқ Олий Кенгаш мамлакатимиз тарихида биринчи бор Президентни сайлади. Мустақиллик декларациясини эълон қилди. Ўзбекистоннинг давлат мустақиллиги ҳақидаги тарихий қонунларини ва унинг асосий Қомусини қабул этди.

Булар барчаси — тарихий воқеалар. Бу воқеаларнинг ижодкори ва ижрочиси бўлмиш Олий Кенгаш аъзоларининг фаолиятини бугун биз фахр билан эсласак арзийди.

Улар ўтиш даврининг муҳим ҳақиқати — жамиятда ўзаро тотувликни сақлаш принципини яхши англаган ҳолда фаолият юритдилар. Янги замон талабларини тушуниб, очиқ, демократик жамият қуриш ва эркин бозор муносабатларига ўтишга асос солувчи жуда муҳим қонунларни ишлаб чиқдилар ва қабул қилдилар.

Ота-бобомиздан қолган ўзаро меҳру оқибат тушунчасига садоқатимизни намоён этиб, ўз номимдан, ҳукуматимиз номидан ва сиз, янги сайланган халқ депутатлари номидан, ваколатини топширган Олий Кенгаш аъзоларига, барча собиқ халқ депутатларига самимий миннатдорчилик билдиришга, уларга сиҳат-саломатлик ва узоқ

(Давоми 2-бетда)

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ ҚАРОРИ

Б. А. ШОДИЕВАНИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ РАИСИНИНГ ЎРИНБОСАРИ ЭТИБ САЙЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

Бўритош Аминовна Шодиева Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Раисининг ўринбосари этиб сайлансин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси
Э. ХАЛИЛОВ

Тошкент шаҳри,
1995 йил 23 февраль

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ РАИСИНИНГ ЎРИНБОСАРИ

БЎРИТОШ АМИНОВНА ШОДИЕВА

1955 йилда Термиз шаҳрида туғилди, ўзбек, маълумоти олий. 1976 йилда Тошкент халқ хўжалиги институтини битирган. Иқтисодчи. Халқ демократик партиясининг аъзоси. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси депутати.

1976 йилдан 1981 йилгача Сурхондарё вилояти режалаштириш комиссиясида иқтисодчиликдан комиссия раисининг ўринбосари лавозимларигача бўлган йўлни босиб ўтди. 1981-1985 йилларда Сурхондарё вилояти партия қўмитасида инструктор лавозимида меҳнат қилди. 1987 йилдан эътиборан Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси савдо ва маиший хизмат бўлимида инструктор бўлиб ишлади. Кейинчалик Сурхондарё вилояти партия қўмитаси ижтимоий-иқтисодий масалалар бўлими мудирининг ўринбосари, мудири лавозимларида фаолият кўрсатди. 1991 йилдан эътиборан Сурхондарё вилояти Хотин-қизлар қўмитаси раиси лавозимида ишлади.

А. ҚОСИМОВНИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ РАИСИНИНГ ЎРИНБОСАРИ ЭТИБ САЙЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

Акмалжон Қосимов Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Раисининг ўринбосари этиб сайлансин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси
Э. ХАЛИЛОВ

Тошкент шаҳри,
1995 йил 23 февраль

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ РАИСИНИНГ ЎРИНБОСАРИ

АКМАЛЖОН ҚОСИМОВ

1937 йилда Андижон вилоятининг Шаҳрихон туманида туғилди, ўзбек, маълумоти олий. 1961 йилда Тошкент Давлат университетининг биология ва тупроқшунослик факультетини битирган. Биология фанлари доктори, профессор. Ўзбекистон «Адолат» социал-демократик партиясининг аъзоси. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси депутати.

1964 йилдан бошлаб Тошкент Давлат университети биохимия ва биофизика кафедрасининг ассистенти, катта ўқитувчиси, доценти вазифаларида ишлади. 1969 йилда Тошкент Давлат университети биология ва тупроқшунослик факультети деканининг ўринбосари этиб тайинланди. 1973 йилда эса ўсимликлар физиологияси кафедраси мудирлигига сайланди. 1976-1993 йилларда Андижон Давлат педагогика институтининг ректори, вилоят ҳокимининг ўринбосари лавозимларида фаолият кўрсатди. 1993 йилдан бошлаб Андижон Давлат университетининг ректори вазифасида ишлади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ РАИСИНИ САЙЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

Эркин Ҳамдамович Халилов Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси этиб сайлансин.

Тошкент шаҳри,
1995 йил 23 февраль

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ РАИСИ ЭРКИН ҲАМДАМОВИЧ ХАЛИЛОВ

1955 йилда Бухоро шаҳрида туғилди, ўзбек, маълумоти олий. 1977 йили Тошкент давлат университетини тугатган. Ҳуқуқшунослик фанлари номзоди. Партиясиз. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси депутати.

Меҳнат фаолиятини 1977 йили Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси «Кибернетика» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси «РАСУ» махсус лойиҳа-конструкторлик бюросида муҳандисликдан бошлади. 1979 йилдан 1990 йилга қадар Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Фалсафа ва ҳуқуқ институтида аспирант, кичик ва катта илмий ходим, шўъба мудири вазифасини бажарувчи, Ўзбекистон халқ депутати этиб сайланганидан сўнг, 1990-1993 йилларда Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Қонунчилик, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот масалалари қўмитасининг раиси, Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раисининг ўринбосари, 1993 йил декабридан эса Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раиси вазифасини бажарувчи бўлиб ишлади.

У. АШИРБЕКОВНИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ РАИСИНИНГ ЎРИНБОСАРИ ЭТИБ САЙЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

Уббиниёз Аширбеков Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Раисининг ўринбосари этиб сайлансин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси
Э. ХАЛИЛОВ

Тошкент шаҳри,
1995 йил 23 февраль

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ РАИСИНИНГ ЎРИНБОСАРИ

УББИНИЁЗ АШИРБЕКОВ

1944 йилда туғилди, қорақалпоқ, маълумоти олий. 1969 йилда Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институтини тугатган. Халқ демократик партиясининг аъзоси, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг депутати.

Меҳнат фаолиятини 1969 йили Қораўзак посёлкасидаги қурилиш бошқармасида катта муҳандисликдан бошлади. 1970-1982 йилларда Тахтакўпир 12-қурилиш терстида, кейинчалик Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитасининг қурилиш ва шаҳар хўжалиги бўлимида ишлади. Ўзбекистон Республикаси қишлоқ қурилиши вазирининг ўринбосари, Амударё дельтаси ишлаб чиқариш бошқармасининг бошлиғи, «Амударё» сув хўжалиги ҳавзалари бирлашмасининг бошлиғи, 1990-1992 йилларда Тахтакўпир тумани партия қўмитасининг биринчи котиби, халқ депутатлари туман кенгашининг раиси ва кейинчалик туман ҳокими бўлиб ишлади. 1992 йилда Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгесининг Раиси этиб сайланди. Айни вақтда Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раисининг ўринбосари лавозимида фаолият кўрсатди.

Б. И. БУГРОВНИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ РАИСИНИНГ ЎРИНБОСАРИ ЭТИБ САЙЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

Борис Иванович Бугров Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Раисининг ўринбосари этиб сайлансин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси
Э. ХАЛИЛОВ

Тошкент шаҳри,
1995 йил 23 февраль

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ РАИСИНИНГ ЎРИНБОСАРИ

БОРИС ИВАНОВИЧ БУГРОВ

1938 йилда Ашхобод шаҳрида туғилди, рус, маълумоти олий. 1965 йилда Тошкент халқ хўжалиги институтини тугатган. Иқтисодчи. Партиясиз. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг депутати.

1958-1968 йилларда сут комбинатида оддий бухгалтерликдан комбинат директорининг ўринбосаригача бўлган лавозимларда ишлади. 1968 йилдан бошлаб совет ва партия ишларида фаолият кўрсатди. Тошкент шаҳар Чилонзор тумани ижроия қўмитаси раисининг ўринбосари, раиси, Тошкент шаҳар ижроия қўмитаси раисининг ўринбосари, кейинчалик эса Ўзбекистон Компартияси Марказий қўмитаси савдо, режа ва молия органлари бўлими мудирининг ўринбосари, мудири лавозимларида ишлади. 1986 йилда Ўзбекистон Республикаси маиший хизмат кўрсатиш вазири этиб тайинланди. 1989 йилнинг ноябридан бошлаб Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раисининг ўринбосари бўлиб ишлади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг қарори

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ РЕФЕРЕНДУМИНИ ЎТКАЗИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси қарор қилади:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ваколатлари муддатини узайтириш масаласи бўйича 1995 йил 26 март, якшанба куни Ўзбекистон Республикасининг референдуми ўтказилсин.

2. Референдумда овоз бериш бюллетенларига қуйидаги мазмундаги савол киритилсин: «Сиз Ўзбекистон Республикаси Президентининг ваколатлари муддатини 1997 йилдан 2000 йилгача узайтирилишига розимисиз».

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси
Э. ХАЛИЛОВ.

Тошкент шаҳри,
1995 йил 24 февраль.

ЎЗБЕКИСТОННИНГ СИЁСИЙ – ИЖТИМОИЙ ВА ИҚТИСОДИЙ ИСТИҚБОЛИНИНГ АСОСИЙ ТАМОЙИЛЛАРИ

(Давоми. Боши 1-бетда).

умр тилашга ижозат бергайсизлар.

I. ДЕМОКРАТИЯ — БОШ ЙЎЛИМИЗ

Муҳтарам дўстлар!

Эришилган яққол ва муҳим натижаларга қарамасдан, хотиржам бўлишимизга ҳали асос йўқ. Биз XXI асрда яшайдиган янги уйимизнинг пойдеворини қуришни бошладик, холос. **«Ўзбекистон янги аср бошида»** деган узоқ муддатга мўлжалланган, кенг қамровли ривожланиш дастурини ишлаб чиқиш ва уни ҳаётга тадбиқ этиш вақти келди.

Бу дастурда ҳар бир фуқаро, ҳар бир ватандошимизнинг бугунги ва келажак манфаатлари ўз ифодасини топиши лозим.

Мустақилликка эришган кунимиздан буён ўтган йиллар мобайнида Ўзбекистоннинг сиёсий тизимида улкан ва жиддий ўзгаришлар юз берди.

Авваламбор, давлатимизнинг ҳуқуқий пойдевори яратилди. Энг юксак демократик талабларга жавоб берадиган мустақил Ўзбекистон Республикасининг биринчи Конституцияси қабул қилинди.

Вакиллик ҳокимиятини вужудга келтиришнинг жаҳондаги энг демократик тизимларидан бири ташкил этилди. Ўзбекистон парламенти — Олий Мажлис илк марта кўппартиявийлик асосида сайланди.

Ҳокимият бўлинишининг конституцион тамойиллари асосида қатор қонунлар ишлаб чиқилди ва ҳаётга жорий этилди. Ижро ва суд ҳокимияти тармоқлари шаклланди.

Мамлакатимизда сиёсий ўзгаришларга мос равишда ихчам, очиқ ва тадрижий ривожланишга эга бўлган ижтимоий тизим яратилди. Шу туфайли биз ўтмишни баҳолашда барча фуқароларнинг ҳамфикрлилигига, умуммиллий якдилликка эриша олдик. Сиёсий ислоҳотларнинг ҳар томонлама чуқурлашиши учун қулай шароит ҳозирланди.

Барчамизга аёнки, яқин ўтмишда қилган ишларимизни, фаолиятимизни эслар эканмиз, авваламбор, олдимизда турган улкан вазифалар ҳақида гапиришимиз табиийдир.

«Бугун биз қандай давлат қураяпмиз? Унинг сиёсий ва ижтимоий негизи, унинг қиёфаси қандай бўлиши керак? Янги демократик жамият шаклланишида унинг таъсири қандай бўлади?» — деган саволларга жавоб топиш, бу хусусда атрофлича фикр юритиш фурсати етди.

Албатта, бу масалалар бизнинг Конституциямизда ўз ифодасини топган. Мақсадимиз аниқ — бозор иқтисоди тамойилларига асосланган, эркин, очиқ, демократик давлат қуриш. Бироқ ана шу мақсад сари қадам қўяр эканмиз, қураётган давлатимизнинг шаклини, қиёфасини ўзимиз яққол тасаввур қилишимиз керак. Шу мақсадга эришиш учун жамиятимизнинг тараққиёт босқичларини аниқ белгилаб олишимиз зарур.

Булар мураккаб, айни пайтда ғоят муҳим масалалардир. Биз бу саволларга қанчалик тўғри жавоб топа олсак, адолатли, демократик жамият қуришнинг энг мақбул ва маърифий йўлларини шунчалик тезроқ топамиз. Халқимиз келажаги, Ватанимиз истиқболи ана шунга боғлиқ.

Давлат қурилиши борасида танқидий нуқтаи назарсиз қабул қилинадиган тайёр қолип ва андозалар йўқ. Дунёда бир-бирига айнан ўхшаган иккита инсон бўлмаганидек, бир-бирига айнан ўхшаган иккита давлат ҳам йўқ. Бундай бўлиши мумкин ҳам эмас.

Ҳар бир давлат — бетакрор ижтимоий ҳодисадир. У ҳар қайси халқ тарихий ва маънавий тараққиётининг ҳосилидир, унинг ўзига хос, ўзига мос маданияти ривожининг натижасидир.

Биз ҳозир ўзгартираётган совет социалистик давлати халқимиз ҳаётига четдан зўравонлик билан жорий этилган эди. Бу давлатнинг шакли ва моҳияти халқимизнинг аҳлоқий, маънавий ва руҳий қадриятларига тўғри келмайдиган, мос келмайдиган тизимга асосланган эди.

Хўш, бундай тузум авваламбор кимга суянар эди?

Бу тузум ўз халқининг тарихини, унинг руҳи ва урф-одатларини, ўз авлод-аждодларини билмайдиган манқуртларга таянар эди. Шунинг учун ҳам эски совет тузумининг байроқларида ва шиорларида баён қилинган ғоялар амалдаги ишларидан ниҳоятда узоқ эди. Худди шу боис бу давлатнинг ижтимоий тизими билан халқ эҳтиёжлари ўртасида жарлик пайдо бўлди. Яъни инсон, унинг моддий, маънавий, шу жумладан, миллий қадриятлари бу тизимда орқа ўринда турар эди. Бинобарин, бундай давлатнинг аввал-бошданоқ истиқболи йўқ эди. Собиқ Иттифоқ ҳудудининг гоҳ у, гоҳ бу ерида рўй бераётган бугунги кескин ижтимоий, этник можаролар бунинг яққол мисолидир.

Етмиш-саксон йиллик вақт — халқ тарихи учун бир лаҳзага тенг.

Бугун бизнинг олдимизда шундай тарихий имконият пайдо бўлдики, биз босиб ўтган йўлимизни танқидий баҳолаб, миллий давлатчилигимиз негизларини аниқлаб, буюк маданиятимиз томирларига, қадимий меросимиз илдизларига қайтиб, ўтмишимиздаги бой анъаналарни янги жамият қурилишига тадбиқ этмоғимиз керак.

Биз барпо этаётган давлат энг аввало, умумжаҳон цивилизациясига, давлат қурилиши соҳасида бошқа халқлар эришган тажрибаларга, ижтимоий қадриятларга асосланиши лозим.

Ватанимиз азалдан башарият тафаккур хазинасига унутилмас ҳисса қўшиб келган. Асрлар мобайнида халқимизнинг юксак маънавият, адолатпарварлик, маърифатсеварлик каби эзгу фазилатлари Шарқ фалсафаси ва ислом дини таълимоти билан узвий равишда ривожланди. Ва ўз навбатида бу фалсафий-ахлоқий таълимотлар ҳам халқимиз даҳосидан баҳра олиб бойиб борди.

Бизнинг келажаги буюк давлатимиз ана шу фалсафага уйғун ҳолда, Хожа Аҳмад Яссавий, Хожа Баҳоваддин Нақшбанд, Имом Бухорий, Имом Термизий, Амир Темур, Мирзо Улуғбек, Алишер Навоий, Бобур Мирзо сингари мутафаккир аждодларимизнинг доно фикрларига уйғун ҳолда шаклланиши лозим.

Мен шу уйғунлик хусусида бир мисол келтириб ўтмоқчиман. Муборак ҳадисларнинг бирида шундай дейилади. **«Одамларнинг яхшиси — бу дунёни деб, охиратини ва охират деб, бу дунёни тарк этмайдиган, бошқаларга оғирлиги тушмайдиган кишилардир».**

Ўйлайманки, биз бугун барпо этаётган жамиятимизнинг ижтимоий-маънавий асосларини белгилашда мана шундай ғояларга суянсак, хато қилмаган бўламиз.

Маълумки, демократик жамиятнинг халқаро миқёсда эътироф этилган тамойиллари бор. Инсоннинг ўз хоҳиш- иродасини эркин билдириши ҳамда уни амалга ошириши, озчиликнинг кўпчиликка бўйсуниши, барча фуқароларнинг тенг ҳуқуқлилиги, давлат ва жамият бошқарувида қонун устиворлиги, давлатнинг асосий органлари сайланиши, уларнинг сайловчилар олдида ҳисоб бериши, тайинлаш йўли билан шаклланадиган давлат органларининг сайловчи ташкилотлар олдидаги жавобгарлиги ва бошқалар шулар жумласига киради.

Бу тамойиллар деярли барча ривожланган мамлакатларнинг конституцияларида ўз ифодасини топган. Улар айни шу жиҳатлари билан ўзларини демократик мамлакат деб баҳолашади. Бироқ уларнинг ҳаммаси ҳам ҳақиқий демократик жамият қура олганми-йўқми? Ана шу давлатларда ҳамма вақт ҳам инсон ва жамият, жамият ва давлат ҳокимияти баҳамжиҳат ва аҳил яшамоқдами?

Шу ўринда биз учун муҳим бир савол туғилади. Хўш, бу тамойиллар бизнинг заминимизда қандай амал қилиши керак? Ҳуқуқий давлат, чин маънодаги эркин фуқаролар жамияти қуришимиз учун шуларнинг ўзигина кифоями?

Демократик жараёнлар ўз объектив қонуниятлари асосида ривожланади. Уларни ўрганиб бориш, уларга амал қилиш талаб этилади.

Шарқда демократик жараёнларнинг қадимдан шаклланган ўзига хос ва ўзига мос хусусиятлари бор. Буни асло назардан қочириб бўлмайди. Яъни Шарқда демократик жараёнлар узвий равишда ва аста-секин тараққий топади. Бу соҳада инқилобий ўзгаришлар ясашга уринишлар ғоят нохуш, ҳатто фожиали натижаларга олиб келади. Инқилобни ғарб олимлари ҳам «ижтимоий тараққиётнинг ибтидоий ва ёввойи шакли» деб атаганлар. Табиийки, бундай йўл бизга асло тўғри келмайди.

Албатта, ислоҳотлар — янгича тафаккур, янгича изланишлар меваси. Бироқ ҳар қандай ислоҳот ҳам аввало инсон манфаатига, унинг ҳаёт синовидан ўтган тажрибаларига ва янги жамиятнинг эҳтиёжларига асосланиши лозим.

Тубдан янгиланиш даврида анъаналарга таяниб иш тутиш, улардан янги ўзгаришларга мос ҳолда оқилона фойдаланиш ислоҳотларнинг изчил ва собитқадамлик билан амалга ошишига ҳамда жамият барқарорлигига хизмат қилади.

Жамиятни демократлаштиришнинг **иккинчи** муҳим шарти одамларнинг тафаккури ва ижтимоий савияси билан демократик ўзгаришлар даражаси ва суръатлари бир-бирига қанчалик мутаносиб бўлишига боғлиқдир.

Тарихий тажриба шундан далолат берадики, демократик жараёнларни четдан нусха олиб кўр-кўрона кўчириш асло самара бермайди. Аксинча, бундай йўл чалкаш ва хатарли оқибатларга олиб келиши мумкин.

Инсоният босиб ўтган тараққиёт йўли яна шундан далолат берадики, демократия ўз-ўзидан вужудга келмайди. **Демократияга тинимсиз ақлий ва жисмоний меҳнат қилиб, тер тўкиб, ҳаётнинг аччиқ-чучугини обдан тотиб, қийин, айтиш мумкинки, ҳатто фожиали тажрибаларни ҳам бошдан ўтказиб, оғир синов ва курашларга мардона бардош берибгина эришиш мумкин.**

Демократик ўзгаришлар ва янги демократик жараёнларни бошқаришни ва ҳаётга тадбиқ қилишни ҳамда уларни ҳимоялаш зарурлигини авваламбор жамиятнинг ўзи англамоғи даркор.

Учинчидан, демократик жараёнлар халқимиз миллий маданиятининг ўзига хос жиҳатларини, унинг табиатини ўзида мужассам этмоғи керак. Маълумки, Ғарб намунаси кўп ҳолларда индивидуализм фалсафасига таянади ва оммани ҳаддан ташқари сиёсийлаштиришга олиб келади.

Осиё минтақаси ва мусулмон Шарқидаги демократик қадриятлар ва ўзгаришларнинг ривожланиш тажрибаси ўзига хос хусусиятлар, ўзига хос анъаналарга эга. Шарқда демократия тушунчаси ҳамжиҳатлик ғояси, жамоатчилик фикрининг устиворлиги заминида шаклланади. Бизнинг мамлакатимизда демократик жараёнлар халқимизнинг қонунни ҳурмат қилиш, қонунга итоат этиш каби фазилатларига мос равишда ривожланиши зарур. Аҳлоқий, маънавий қадриятлар сиёсий муносабатларда ҳам устунлик касб этиши даркор.

Шу муносабат билан мутафаккир бобомиз Аҳмад Яссавийнинг инсон — маънавий камолатга интилиб яшаши лозим, кўнглида эътиқоди йўқ одам эса инсон номига номуносибдир, деган ибратли ҳикматларини яна бир бор эслаш жоиз.

Буларнинг барчаси жамиятнинг бошқариш тизимини белгилаш пайтида алоҳида ҳисобга олиниши керак. Биз буни ҳисобга олаяпмиз. Буни маҳаллалар иши мисолида яққол кўришимиз мумкин.

Маълумки, асрлар мобайнида маҳаллаларда кўпдан-кўп ҳаётий муаммолар ўз ечимини топиб келади. Тўй-маъракалар ҳам, ҳайиту ҳашарлар ҳам маҳалла аҳлисиз ўтмайди. Маҳаллаларда сиёсий, иқтисодий ва бошқа масалаларга доир жамоатчилик фикри шаклланади. Бу эса халқимизнинг турмуш тарзи, ота-боболаримиздан бизга мерос бўлиб келаётган тафаккур тарзидир. Бинобарин, ҳаётнинг ўзи маҳаллаларни ривожлантириш ва уларни қўллаб-қувватлашни тақозо этмоқда. Мамлакатимизда кўп қиррали ислоҳотлар амалга ошаётган бир пайтда маҳалла жамият учун ишончли таянч ва таъсирчан куч бўлиб хизмат қилиши лозим.

Биз шунчаки демократик жамият эмас, **демократик одил жамият** қурмоқчимиз. Адолат ва ҳақиқатга интилиш эса халқимиз табиатининг энг муҳим фазилатларидан биридир. Ўтмишда олий адолат ғояси мансабдор шахсларга қўйиладиган талаб ва баҳонинг асоси бўлган.У давлатчилик негизларини белгилаш, исломий қоидалар ва шариат мезонларининг пойдеворини ташкил этган. Биз тарихимиздаги ана шу жиҳатларни ҳисобга олмасак, қудратли, эркин, демократик давлат қура олмаймиз.

Адолат ва ҳақиқат ғояси ижтимоий ҳаётимизнинг барча соҳаларини қамраб олмоғи даркор. **Адолат ва ҳақиқат ғояси қонунчилик фаолиятимизнинг замини, бош йўналиши бўлмоғи шарт.** Давлатчилик ва фуқаролик муносабатлари, меҳнат ва уй-жой, нафақа ва солиқ, табиатни муҳофаза қилиш ва жиноятчиликка қарши курашиш масалалари, қўйингки, ҳаётимизнинг ҳамма жабҳалари ана шу заминга таяниши зарур.

Бугун жамиятда ижтимоий мулкий жараёнларнинг объектив ўзгариши юз бераётган бир пайтда адолат ғоясини ихчам бир хулоса билан ифодалаш мумкин. Яъни **давлат жамиятнинг кескин табақаланишига — ошиб-тошиб кетган бойлару камбағал-қашшоқларга бўлиниб кетишига йўл қўймаслиги керак.**

Бизнинг асосий вазифамиз — одамлар ўз қобилият ва эҳтиёжларини тўла намоён қилишлари ва амалга оширишлари учун зарур бўлган дастлабки тенг имкониятларни, шу жараённи вужудга келтирадиган ҳуқуқий механизмни яратиб беришдан иборат.Шундан кейин инсоннинг жамиятдаги ўрни унинг салоҳиятига, меҳнат қилиш истагига, оқилу уддабуронлигига боғлиқ бўлади.

Шу билан бирга, биз барпо этаётган жамиятнинг яна бир муҳим вазифаси ҳалол меҳнат қилаётган ҳар бир кишига ўз оиласини боқиш, билим олиш, тиббий хизматдан фойдаланиш, ўзининг ва қариндош-уруғларининг қадр -қимматини ҳимоя қилиш учун баробар имкониятлар вужудга келтиришдир.

Биз фуқаролик жамиятини қуришга интилмоқдамиз. Бунинг маъноси шуки, давлатчилигимиз ривожлана борган сари бошқарувнинг турли хил вазифаларини бевосита халққа топшириш, яъни ўзини ўзи бошқариш органларини янада ривожлантириш демакдир.

Бугунги кунда нафақат Ўзбекистонда, балки собиқ Иттифоқ ҳудудида вужудга келган барча давлатларда шундай бир ҳолатни кўриш мумкин. Эски, қотиб қолган тизим билан янги тизим ўртасидаги кураш кескин тус олган ҳозирги ўтиш даврида ижтимоий-иқтисодий ислоҳотларни муваффақиятли амалга ошириш учун кучли ижро ҳокимияти зарур. Буни ҳаётнинг ўзи ҳар қадамда тақозо этмоқда. Жамият тубдан янгиланаётган бир пайтда бизга малакали, ҳар томонлама тажрибага эга бўлган, ўзгаришларни ҳаётга тадбиқ этишга қодир бошқарув аппарати керак.

Биз кейинги йилларда республика ва маҳаллий давлат ҳокимияти ҳамда унинг бошқарув идоралари мисолида шундай тизимни шакллантира олдик. Янги тарихий жараёнда ўтмишда синалган анъанавий бошқарув идоралари — ҳокимликлар қайта тикланди. Уларнинг фаолияти ва ислоҳотларни қўллаб-қувватлаётган ижтимоий кучлар мавжудлиги туфайли давлатимизда сиёсий ва иқтисодий барқарорлик сақланиб турибди. Ҳар биримизнинг хонадонимизда тинчлик ва осойишталик ҳукм сурмоқда.

Аммо ҳақиқий миллий равнаққа биз фақат давлат ҳокимияти вазифалари қатъий ва мукаммал белгилаб ва шу билан бирга чекланиб қўйилган фуқаролик жамияти шароитидагина эришмоғимиз мумкин. Бундай жамиятда давлатнинг бош вазифаси тараққиёт стратегиясини аниқ белгилаш ва уни ҳаётга жорий этиш учун қаттиқ назорат олиб боришдан иборат бўлади.

Фуқаролик жамиятида давлат ҳокимияти ва бошқарув органлари умуммиллий манфаатларга дахлдор энг муҳим вазифаларнигина амалга оширади. Мудофаа, давлат хавфсизлиги, ташқи сиёсат, пул-молия ва солиқ тизимини шакллантириш, қонунчиликни ривожлантириш шулар жумласидандир.

Ана шундай давлат ва жамиятни қуриш, ҳақиқий демократик қадриятларни вужудга келтириш — бизнинг бош концепциямиз ва миллий равнақимиз асосидир.

Бугун тараққиёт йўлимизни, унинг босқичларини аниқ белгилаб олишимиз зарур. Бу ғоят долзарб масала. Шу боис уларнинг энг муҳимларига тўхталиб ўтмоқчиман.

Биринчидан, жамиятда сиёсий, миллатлараро, ижтимоий ва моддий тенгликни таъминловчи самарали тизимга асосланган қонунлар қабул қилишимиз керак. Одамлар ўртасида мулкдорлик жиҳатидан тафовутнинг кучайиб бориш тенденцияси жамиятимиз учун ташвишли аломат бўлиб турмоғи керак. Бу тенденциянинг олдини олиш учун тегишли тарзда ҳаракат қиладиган ҳимоя механизмини шакллантириш даркор.

Давлатимизнинг олий қонунчилик органи — Олий Мажлис фаолиятининг энг муҳим вазифаларидан бири сифатида ана шундай таъсирчан ҳуқуқий механизмни вужудга келтириш деб биламан.

Иккинчидан, барча бўғиндаги давлат идоралари фаолиятининг ҳуқуқий асоси бўлиб хизмат қиладиган қонунлар тизимини барпо этиш лозим. Бу тизим, бир томондан, марказий, иккинчи томондан эса вилоят, шаҳар ва туманлар даражасидаги давлат ҳокимияти ҳамда бошқарув идораларининг вазифаларини аниқ белгилаб бериши, уларнинг ишини мувофиқлаштириб туриши керак. Ва ниҳоят, у бошқарув вазифаларининг асосий қисмини марказдан вилоятларга, вилоятлардан шаҳар-туманлардаги давлат ҳокимияти ва бошқарув идораларига ўтишини таъминлаши даркор. Шу тариқа бу босқич аста-секин ўз-ўзини бошқариш жамоатчилик ташкилотларига ҳам етиб боради.

Давлат бошқаруви идораларининг барча бўғинлари фаолиятини юқоридан пастга қадар қатъий тафтиш қилиб чиқиш зарур. Улар қандай ишлаяпти? Уларнинг умумий ишимизга амалий фойдаси тегяптими-йўқми? Ана шу масалани аниқлаб олиш шарт. Чунки самарасиз бошқарув бўғинлари қанчалик кўп бўлса, фуқаролик жамиятини қуриш шунчалик қийин кечиши ҳеч кимга сир эмас.

Биз давлат қудратига ҳокимият ва бошқарув идораларининг сони ва миқёсига қараб эмас, аксинча, уларнинг иш тизими қанчалик самара бераётганига, улар фаолиятининг қонуний асослари қай даражада шаклланганига қараб баҳо беришимиз лозим.

Учинчидан, иқтисодий, айниқса, сиёсий ислоҳотлар муваффақияти, аввало, бошқарув соҳасидаги кадрларни тайёрлаш даражасига, уларнинг бугунги ўзгаришларни амалга ошириш истаги ва лаёқатига боғлиқ. Худди шу боис ҳам давлат хизматчиларининг мақоми тўғрисида қонун қабул қилиш зарурати сезилмоқда. Бу қонунда ва унинг асосида қабул қилинадиган меъёрий ҳужжатларда давлат хизматчиларини танлаб олиш тизими, уларнинг ҳуқуқ ва бурчлари, масъулияти, униб-ўсиши, ижтимоий ҳимояси, имтиёзлари белгилаб берилган бўлур эди.

Мазкур муносабатларни қонун йўли билан тартибга солиш кадрларни танлаш ва жой-жойига қўйишдаги ўзбошимчаликни, шахсий садоқат, қариндош-уруғчилик каби иллатларнинг пайини қирқади. Қонун кучли рағбатлантириш механизмини вужудга келтириши керак. Сир эмаски, бугун давлат муассасаларида хизмат қилиш на моддий, на маънавий жиҳатдан ҳавас қиладиган машғулот. Бундай қонун қабул қилингач эса, ўз хизмат вазифасига садоқатли, юксак малакали хизматчилардан иборат давлат аппаратига эга бўламиз, деб ўйлайман.

Шу билан бирга, биз кадрларнинг топширилган вазифа учун жавобгарлигини қаттиқ назорат остига олишимиз керак. Токи ҳар бир раҳбар жамиятимизда амалга оширилаётган ислоҳотлар учун масъул эканини теран ҳис этсин. У белгиланган вазифаларни амалга ошириш йўлида одамларни бирлаштириш, ижодий муҳит ярата билиш қобилиятига эга бўлиши лозим. Биз ноқобил, лоқайд, манман раҳбар кадрлардан тезроқ қутулишимиз керак. Ўзини билимдон ва уддабурон қилиб кўрсатадиган, амалда эса ҳеч нарсани ҳал қилмайдиган, ўз манфаатларини жамият манфаатларидан устун қўядиган, эл-юрт ичида обрў қозонолмаган шахсларга раҳбарлар орасида ўрин бўлмаслиги керак.

Тўртинчидан, ҳуқуқ органлари фаолиятининг қонуний негизини мустаҳкамлашимиз зарур. Албатта, уларнинг мураккаб ўтиш даврида қонун, ҳуқуқ-тартиботга бўйсунишни таъминлагани, МДҲдаги айрим давлатларда юз берганидай, жиноятчиликнинг ҳаддан ташқари кучайиб кетишига йўл қўймаганини эътироф этиш керак. Шу билан биргаликда, биз ҳар ким ва ҳар бир нарса қонунга бўйсуниши лозим бўлган ҳуқуқий давлат қурмоқчимиз. Бизнинг жамиятда қонун бошқарувнинг асосий ва кўп қиррали воситасига айланиши зарур. Бундай шароитда ҳуқуқни муҳофаза этиш органлари зиммасига катта масъулият юкланади. Уларнинг касб маҳорати ва ахлоқий сифатларига бўлган талаб кескин ошади. Шундан келиб чиққан ҳолда, суд, прокуратура, милиция тўғрисидаги қонунларни такомиллаштириб бориш зарурати тобора кўзга ташланмоқда. Ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ходимлари тўғрисида қонун қабул қилишни ҳам ўйлаб кўриш лозим. Қонунда бу органларда кимнинг ишлашга ҳаққи бор, у қандай хусусиятларга эга бўлиши керак, унинг жавобгарлиги ва мансаб пиллапоясидан кўтарилиш шартлари ўз аксини топиши керак. Мазкур органларга қўли эгри, порахўр, виждонсиз кимсалар кириб қолишини бартараф этадиган тизимни қонун йўли билан белгилаб қўйиш мақсадга мувофиқдир.

Бешинчидан, яқин келажакда фуқароларнинг сиёсий жараёнларда, давлатни бошқаришда қатнашувини таъминлайдиган ҳуқуқий асосларни такомиллаштиришга алоҳида эътибор бериш зарур. Бунда мен сиёсий партиялар, бирлашмалар, касаба уюшмалари, ёшлар ташкилотлари, турли хил хайрия ва ижодий жамғармалар ҳамда уюшмалар фаолиятини назарда тутяпман. Ҳозиргача уларнинг фаолияти «Жамоат ташкилотлари тўғрисида»ги қонунда белгилаб қўйилган эди. Ўз вақтида прогрессив бўлган бу қонун сиёсий ҳаётимизни демократиялаш жараёнида муҳим аҳамият касб этди. Бироқ сиёсий жараённинг ниҳоятда тез ривожланиши оқибатида мазкур қонун бугунги кун талабларига жавоб бера олмай қолди. Натижада юзага келган бўшлиқни тўлдириш учун бир қанча фармон ва қарорлар қабул қилишга тўғри келди. Бугунги кунда биттагина қонун эмас, жамоат ташкилотлари, жамғармалар, уюшмалар ҳуқуқини оширадиган, уларнинг жамият сиёсий тизимидаги ўрни ва аҳамиятини белгилаб берадиган, давлат ишларига таъсирини кучайтирадиган бутун бир қонунлар тизимига эҳтиёж сезилмоқда.

Олтинчидан, бозор муносабатлари шароитида давлатнинг иқтисодиётни бошқаришдаги роли кескин ўзгаради. Иқтисодиётни бошқаришнинг асосий усули давлат органларининг бошқарувчилик фаолияти эмас, аксинча, қонун бўлиб қолмоқда. Давлатнинг бош вазифаси иқтисодий, ишлаб чиқариш, ижтимоий ва савдо-иқтисодий муносабатларнинг ўз маромида ишлаши учун зарур шарт-шароитлар яратиб беришдан иборат. Бу ўта муҳим тизим иқтисодий фаолиятимизга қийинчиликлар билан бўлса-да, кириб бормоқда. Эскича фикрлаш, маъмурий-буйруқбозлик, сансалорлик каби иллатлардан қутулиш жуда қийин бўляпти. Шунинг учун ҳам иқтисодий ва хўжалик фаолиятига давлат бевосита аралашадиган соҳаларни камайтириш борасидаги саъй-ҳаракатлар нафақат иқтисодий, балки улкан сиёсий аҳамиятга эгадир.

Қонунчилик соҳасида асосий эътибор бошқарув органлари фаолиятини аниқ белгилаб қўйиш, зўравонлик ва ўзбошимчаликка барҳам беришга қаратилмоғи зарур. Бу борада ҳам Олий Мажлис адо этиши лозим бўлган ишлар ниҳоятда кўп.

Еттинчидан, иқтисодий ва сиёсий соҳалардаги барча ислоҳотларимизнинг пировард мақсади юртимизда яшаётган барча фуқаролар учун муносиб ҳаёт шароитларини ташкил қилиб беришдан иборатдир. Айнан шунинг учун ҳам маънавий жиҳатдан мукаммал ривожланган инсонни тарбиялаш, таълим ва маорифни юксалтириш, миллий уйғониш ғоясини рўёбга чиқарадиган янги авлодни вояга етказиш давлатимизнинг энг муҳим вазифаларидан бири бўлиб қолади.

Муҳтарам биродарлар!

Шу ўринда ҳақли савол туғилади: **бизнинг ўрта, ўрта-махсус ва олий мактабларимиз касб маҳорати ва маънавий-руҳий жиҳатдан ана шундай замонавий соҳаларда ишлайдиган ёшларни тайёрлашга қодирми?** Менимча, унчалик тайёр эмас. Халқ таълими янгича шароитларда ўз ишини ниҳоятда секинлик билан қайта қурмоқда.

Жаҳон бозоридаги интеграция, илмий-техникавий тараққиёт суръатлари халқ таълимининг барча бўғинлари ўртасидаги ўзаро алоқаларни мустаҳкамлашни талаб этмоқда. Бинобарин, бу ҳол тарбия, таълим, сиёсий ва касбий тайёргарлик масалаларини ҳал этишга жамулжам ёндошишни тақозо қилмоқда.

Мактаб — ўрта — олий таълим — илмий-тадқиқот институтлари шаклидаги илмий-маърифий комплексларни вужудга келтириш йўлидан бориш керак, деб ўйлайман. Бунда илмий-техник тараққиётнинг устивор йўналишларига алоҳида эътибор бериш зарур. Ана шундай мустаҳкам алоқалар туфайлигина замонавий юксак технологияларда ишлай оладиган, бозор қонуниятларига мос янгича фикрлай биладиган мутахассисларни тайёрлашимиз мумкин.

Олий Мажлис бу борада ҳам изчил фаолият кўрсатиб, халқ таълимига оид давр талабларига жавоб берадиган, энг қулай, илғор тажрибаларга таянган ва ўзаро узвий боғлиқ бўлган қатор қонунлар қабул қилиши керак.

Жамиятимизнинг маънавий қиёфасини белгилаб берадиган барча ижодий меҳнат соҳалари ҳам қонун ҳимоясида бўлиши зарур. Ҳозирги дунёда ҳамма нарса уйғунлаштирилган. Жамиятнинг бир ёқлама, технократик ривожи миллат салоҳиятини пасайтириб юбориши, оғир ижтимоий, маънавий ва сиёсий йўқотишларга олиб келиши мумкин ва олиб келмоқда ҳам.

Ижодий меҳнат қадр-қимматини оширишнинг ҳуқуқий асосларини яратиш керак. Ижодий бирлашмалар, илмий, илмий-техник жамоалар ва уюшмалар фаолиятини кенгайтириш учун янгидан-янги имкониятларни вужудга келтириш лозим.

Бир сўз билан айтганда, биз жамиятимизда инсоннинг ўз қобилиятини, табиат ато этган иқтидори ва истеъдодини тўла намоён этиши учун, адабиёт, санъат ва умуман эркин ижодий фаолият ривожи учун зарур шароитларни яратишимиз лозим.Биз бу борадаги ишларимизни танқидий назар билан таҳлил қилишимиз керак.

Саккизинчидан, иқтисодий ва ижтимоий муаммоларнинг самарали ҳал этилиши пировард натижада инсон ҳуқуқларини таъминлашнинг моддий кафолатини яратишга олиб келади.

Бугун Ўзбекистонда шахс эркинлиги, инсон ҳуқуқларининг муҳофазаси ва кафолати, эътиқод, меҳнат ва касбни эркин танлаш ҳуқуқи, таълим олиш, ижтимоий муҳофаза ва бошқа имкониятлар қонун билан ҳимоя қилинган. Бугунги қийин ва зиддиятли бир пайтда, мамлакатимиз сарҳадига яқин жойларда урушлар рўй бериб, қон тўкилиб турган бир вазиятда, бегуноҳ одамлар қурбон бўлиб, сарсон-саргардон кишилар кўпайиб бораётган бир шароитда Ўзбекистонда инсон учун энг олий неъмат — яшаш ҳуқуқи ва осойишта ҳаёт кечириш ҳуқуқи тўла таъмин этилган.

Шу билан **бирга инсон ҳуқуқлари ғояси Олий Мажлис фаолиятида доимий ўрин эгаллаши керак.** Ҳар қандай қонун, ҳаракат соҳасидан қатъий назар, ишлаб чиқилаётган ва муҳокама этилаётган пайтда инсоннинг асосий, бузилмас ҳуқуқларига қанчалик мос келишига алоҳида эътибор қаратиш зарур. Ана шу тамойилларга оғишмай риоя этган ҳолдагина биз чин маънодаги ҳуқуқий, адолатпарвар давлат қуришга эриша оламиз. Яқин кунларда ташкил қилиниши лозим бўлган Конституцион суд ўз фаолиятида ана шу тамойилга амал қилиши керак. Суд, ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари ва табиийки, давлат аппарати ҳам шу қоидага бўйсуниши тақозо этилади.

Инсон ва давлат ўртасидаги муносабатларда инсон манфаатлари устивор бўлиши керак. Давлат ва давлат ҳокимиятининг барча тармоқлари ўз фаолиятини инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва қўриқлаш ишига сафарбар қилгандагина ўз вазифасини тўғри адо этган ҳисобланади. Бу қоидани ҳамма тан олиши, бу қоидага ҳамма итоат қилиши шарт.

Хусусан, фуқароларнинг манфаатлари ва ҳуқуқларини суд орқали ҳимоя қилиш соҳасини мумкин қадар кенгайтириш даркор. Ваҳоланки, айрим тармоқ қонунларида ҳуқуқлари поймол этилган фуқароларнинг шикоятларини судлов йўли билан эмас, маъмурий йўл билан кўриб чиқиш тартиби ҳам учрайди.

Албатта, бу ҳол — Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларациясига ва бизнинг Конституциямиз талабларига зид. Фуқаро, агар унинг қонуний манфаатлари ва ҳақ-ҳуқуқлари поймол этилган тақдирда, ҳар қандай масала бўйича ҳимоя учун судга мурожаат қилиш ҳуқуқига эга бўлмоғи даркор.

Азиз дўстлар!

Парламентимиз — Олий Мажлиснинг инсон ҳуқуқлари ва эркинлигини ҳимоя қилиш, уни амалга ошириш, унга кафолат бериш борасидаги таъсири хусусида сўз юритар эканмиз, қатор демократик мамлакатлар тажрибасидан келиб чиқиб, **Олий Мажлис таркибида инсон ҳуқуқлари масаласи билан шуғулланувчи вакиллик ташкил этилса, мақсадга мувофиқ бўлур эди,** деб ўйлайман. Бу олий қонунчилик органимиз мақомига мос келади. Муҳими, у жамиятимизда инсон ҳуқуқлари муаммосини ҳал этишни янги сифат даражасига кўтаришга хизмат қилади.

Қадрли депутатлар!

Кўриб турганимиздек, биринчи бор сайланган Олий Мажлисимиз олдида фавқулодда масъулиятли ва мураккаб вазифалар турибди. Ана шу вазифаларни у қанчалик оқилона ҳал этолса, республикамизнинг учинчи минг йилликдаги қиёфаси шунчалик баркамол бўлади. Бу баландпарвоз гаплар эмас, айни ҳақиқатдир.

Ана шу улкан масъулиятни ҳисобга олиб дастлабки кунларданоқ ҳар бир депутат ва парламент ишининг усулини, шаклини ва умуман тизимини аниқ белгилаб олмоқ керак. Олий Мажлиснинг ижро ва суд ҳокимияти идоралари билан алоқасини мустаҳкамловчи энг самарали тизимни ишлаб чиқиш лозим. Бу тизим Вазирлар Маҳкамаси, вазирликлар, идоралар, ҳокимликлар, Олий суд, прокуратура, ижтимоий-сиёсий партиялар ва ҳаракатлар билан узвий ишлашдек муҳим вазифаларни ўз ичига олади.

Бунинг учун, аввало, Олий Мажлиснинг давлатимиз сиёсий тизимидаги ўрнини яққол белгилаб олишимиз керак. Айни пайтда яна шундай ҳақли савол туғилади: Олий Мажлис олдинги Олий Кенгашдан нимаси билан фарқ қилади?

Сайловолди кампаниясини кузатиб туриб, олимлар, депутатликка номзодларнинг маърузаларида мазкур масалалар бўйича турли хил фикрларни эшитдик. Олий Мажлис — биринчи профессионал парламент, депутатлар фақат қонунчилик фаолияти билан шуғулланишлари керак, деган мулоҳазалар ҳам ўртага ташланди. Улар ўзлари сайланган ҳудудлардаги иқтисодий ва ижтимоий аҳвол учун ҳеч қандай жавобгар эмас, деганлар ҳам бўлди.

Мунозараларнинг бир қатор қатнашчилари эса кўппартиявийлик шароитида депутат парламентда ўз партияси манфаатларини ҳимоя қилиши кераклигини баён қилдилар. Айримлар эса депутат муайян ҳудуд ёки муайян партия таркибидан сайланган бўлса-да, аммо бутун халқ манфаати йўлида хизмат қилиши кераклигини таъкидлашди.

Қисқаси, бу борада турли-туман фикрлар ўртага ташланди. Бир-бирини инкор этадиган мулоҳазалар билдирилди. Бу хусусда яна нима дейиш мумкин?

Олий Мажлис собиқ Олий Кенгашдан бутун мазмун-моҳияти билан фарқ қилади. Унинг шаклланишидан тортиб ўз фаолиятини ташкил этиш тартиблари ва усулларигача буни яққол исботлайди.

Биринчидан, депутатлар сайлови биринчи марта кўппартиявийлик асосида ўтказилди. Ҳар бир сайлов округида икки-уч номзод депутатлик учун курашди. Сайловчиларга эса ана шу номзодлардан танлаб олишнинг реал ҳуқуқи берилди.

Кўппартиявийлик тамойили энди Олий Мажлис ишига ҳам жорий этилиши лозим. Ана шундан келиб чиқиб, **партиявий фракциялар ва гуруҳлар фаолиятини қонунлаштириш керак,** деб ўйлайман. Фракциялар орқали партиялар қонунларни ишлаб чиқишга таъсир кўрсатиши ва шу тариқа давлат бошқарувига муносиб ҳисса қўшиши мумкин бўлади.

Олий Мажлис фаолиятида сиёсий ҳамжиҳатлик бош йўналиш бўлмоғи даркор. Масалага бундай ёндашув давлат ва ҳуқуқ тушунчаларини янгича англашга асосланган.

Биз яқин ўтмишимизда синфий ҳукмронликнинг қуроли сифатида давлат ҳақидаги марксча ғояни шиор қилиб олиб, бу назарияни догмага, давлат ва ҳуқуқни эса синфий кураш, синфий рақибларни енгиш воситасига айлантирган эдик. Демократия шароитларида эса давлат ижтимоий қарама-қаршиликларни зўрлик ва бостириш йўли билан эмас, балки ижтимоий келишув, халқ таъбири билан айтганда, муросаи-мадора билан бартараф этиш воситасига айланади.

Ҳуқуқнинг ўзига эса ижтимоий ҳамжиҳатлик ва келишувга асосланган ижтимоий тартиб-интизомга эришиш, эркинлик, адолатпарварлик ва тенгликни вужудга келтириш воситаси сифатида ёндашилади.

Иккинчидан, Олий Мажлисга ва шунингдек, маҳаллий ҳокимиятлар вакиллик органларига кейинги сайловларни ташкил қилишнинг дастлабки дамларидаёқ синфий ёндашув нодемократик тамойил сифатида рад этилган эди.

Маълумки, олдинги пайтларда Олий Кенгашни шакллантириш жараёнида ишчилар синфи, колхозчи деҳқонлар, халқ зиёлиларининг ўрни ва сони олдиндан белгилаб қўйилар эди. Масалага бундай ёндашувнинг натижалари ҳақида гапириб ўтирмайман. У ҳаммамизга аён.

Олий Мажлис депутатлари турли партия ва ҳаракатларнинг вакилларидан иборат номзодлар орасидан муқобиллик асосида сайланди. Республикамиз фуқаролари сайловларда қатнашар экан, энг аввало қўйилган номзодларнинг ижтимоий келиб чиқишига эмас, аксинча, уларнинг ишчанлик ва аҳлоқий сифатларига, энг муҳими, дастурларининг мазмун-моҳиятига катта эътибор бердилар.

Учинчидан, менинг назаримда, Олий Мажлисни профессионал парламент сифатида баҳолаш ҳам унчалик тўғри эмас. Бу тушунча, депутатлар ўз ваколатлари даврида депутатлик фаолиятидан бошқа ҳеч иш билан шуғулланмайдиган парламентга эга бўлган давлатларда шаклланган. Улар учун депутатлик фаолияти маълум муддатлик касб, давлат хизмати сифатида қабул қилинган.

Олий Мажлис фаолияти бироз бошқачароқ негиз асосида тузилиши маъқул деб ўйлайман. Бир қисм депутатларнинг парламент таркибида доимий ишлашга ўтиши кутилмоқда.Халқ ноибларининг маълум бир қисми, бизнингча, олдинги хизмат вазифалари билан бирга депутатлик ваколатларини ҳам қўшган ҳолда иш олиб боришлари ўринлидир.

Хўш, бундай тартибни жорий қилишда биз нималарни назарда тутмоқдамиз?

Маълумки, депутатлар орасида атоқли олимлар, ишлаб чиқаришнинг йирик ташкилотчилари, тармоқ ва маҳаллий давлат бошқаруви органларининг тажрибали раҳбарлари бор. Уларнинг ўз тегишли соҳалари ва ҳукумат идораларини тарк этиши ҳозирги ғоят масъулиятли ўтиш даврида жамият, халқ ва умуман мамлакат манфаатларига таъсир кўрсатиши мумкинлиги инобатга олиниши шарт.

Айни пайтда, бир қисм депутатларнинг халқ хўжалиги муайян тармоқларида ўз фаолиятини изчил давом эттириши иқтисодиётимиз учун муҳим аҳамиятга эга. Бу йўл орқали Олий Мажлиснинг бевосита ҳаёт билан, жамоатчилик талаб-истаклари ва халқ билан алоқаси таъминланади. Бу ўз навбатида кундалик ҳаётимизга, хўжалик юритиш соҳаси учун зарур қонунларни яратишга катта таъсир ўтказади.

Олий Мажлис тузилмалари ва унинг қўмиталарини сайлаш ва шакллантириш жараёнида уларда доимий ишлаш учун қанча депутат кераклиги маълум бўлади. Кейинчалик эса сиёсий нуфузи, профессионал имкониятларига кўра ҳам Олий Мажлис таркибига доимий ишлаш учун ўтиши мумкин бўлган депутатлар таклиф қилинади. Ўйлайманки, масалага ана шундай ёндашув парламентни халқ хўжалигининг муайян соҳаларини, мамлакат маданияти ва маорифини яхши биладиган депутатлар билан тўлдириш имконини беради.

Тўртинчидан, Олий Мажлис-

(Давоми 3-бетда)

ЎЗБЕКИСТОННИНГ СИЁСИЙ – ИЖТИМОИЙ ВА ИҚТИСОДИЙ ИСТИҚБОЛИНИНГ АСОСИЙ ТАМОЙИЛЛАРИ

(Давоми. Боши 1-, 2-бетларда).

нинг кучи депутатларнинг ўз сайловчилари билан кундалик муносабатида, яқин мулоқотидадир. Шуни айтиш керакки, олдинги парламентда бу масалага унчалик эътибор берилмаган эди. Айни пайтда халқ, авваламбор, сайловчилар Олий Мажлисда қандай қонун муҳокама қилинаётгани ва қабул этилаётганидан хабардор бўлиб туриши керак. Шу билан бирга депутат ҳаётнинг энг долзарб, қайноқ нуқталарида аҳоли билан бирга бўлиши шарт.

Депутатларнинг ўз сайловчилари олдида ҳисобот беришлари Олий Мажлис фаолиятида муҳим ўрин тутиши лозим. Ва ҳатто, маълум бир лойиҳа, конкрет қонун муҳокама этилаётган пайтда сайловчилар билан учрашувлар ташкил этиш ҳам мумкин. Бу қонунчилик фаолияти сифатини оширади, қонуннинг таъсирчанлигини таъминлайди, халқнинг ҳуқуқий маданиятини юксалтириш имконини беради.

Ҳуқуқий маданият даражаси фақатгина қонунларни билиш, ҳуқуқий маълумотлардан хабардор бўлишдангина иборат эмас. У — қонунларга амал қилиш ва уларга бўйсуниш маданияти демакдир. У — одил судни ҳурмат қилиш, ўз ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилиш учун судга мурожаат этиш эҳтиёжи демакдир. Ҳуқуқий маданият дегани — турли можароларни ҳал қилишда қонунга хилоф кучлардан фойдаланишни рад этиш демакдир.

Бешинчидан, мустақил ташқи сиёсатимиз туфайли Ўзбекистон парламенти бир қатор нуфузли халқаро ташкилотларга аъзо бўлди.

Жумладан, 1992 йил сентябрь ойида дунёдаги энг катта ва обрўли халқаро ташкилотлардан бири — Парламентлараро Иттифоққа 119-аъзо бўлиб кирдик.

1993 йил январь ойида Ўзбекистон парламенти Европа Хавфсизлик ва Ҳамкорлик ташкилотининг Парламент Ассамблеясига аъзо бўлди. Бу ташкилот энг муҳим халқаро муаммоларни ҳамжиҳатликда ҳал қиладиган самарали ва таъсирчан куролга, Европада, умуман, бутун дунёда ижобий сиёсий ва иқтисодий ўзгаришлар омилига айланди. Шунинг учун ҳам бу ташкилотга аъзо бўлиш Олий Мажлисга Европадаги етакчи давлатларнинг парламентлари билан ҳамкорлик қилиш, қонунчилик борасида жаҳонда тўпланган бой тажрибаларни ўрганиш ва ўзлаштириш имконини беради.

Ўзбекистон парламенти мана шундай обрўли ташкилотларнинг аъзоси сифатида бу улкан минбарлардан давлатимизнинг ички ва ташқи сиёсати ҳақида ҳаққоний ахборотларни тарқатиш учун тўла фойдаланиши керак.

Янги Олий Мажлис Ўзбекистон Республикаси жаҳон халқаро сиёсатининг шаклланишида муҳим омил бўлиб хизмат қилиши учун барча имкониятларни ишга солади, деб умид қиламиз. Умуман, ана шу вазифалардан келиб чиқиб ва жаҳондаги бошқа парламентлар билан алоқаларни мустаҳкамлаш мақсадида Олий Мажлис қошида махсус парламентлараро алоқалар қўмитаси ташкил этилса, мақсадга мувофиқ бўлар эди.

II. ИҚТИСОДИЙ МУНОСАБАТЛАРНИ ДЕМОКРАТИЯЛАШ — БОЗОР ИСЛОҲОТЛАРИНИНГ МУҲИМ ШАРТИ

Муҳтарам дўстлар!

Янги босқичдаги иқтисодий ислоҳотлар ҳақида сўзлашдан олдин, босиб ўтилган йўлга бир назар ташласак, мақсадга мувофиқ бўлур эди.

Маълумки, мамлакатимизда ижтимоий йўналишдаги бозор иқтисодиётини барпо қилиш ўта мураккаб ижтимоий-иқтисодий, сиёсий вазиятда бошланди.

Ўзбекистон собиқ Иттифоқдан нефть, машина ва ускуналар, дон, чорва, озиқ-овқат маҳсулотлари билан бирга эҳтиёжимизни қондирадиган оддий молларни ҳам четдан келтирилиши билан боғлиқ ўта вайрон ҳолдаги марказлашган режали иқтисодиётни, аҳолининг паст турмуш даражасини мерос қилиб олган эди. Хўжалик алоқалари бузилган, банк тизими ишдан чиққан эди.

Ижтимоий — сиёсий, иқтисодий ва демографик вазият аҳолини ижтимоий жиҳатдан қўллаб-қувватлашни ташкилий тузилма ислоҳотларини аста-секинлик билан ўтказишга асосланган вазмин, ғоят пухта ўйланган маълум беш тамойилга асосланган иқтисодий сиёсат юргизишни тақозо қилар эди.

Шунинг учун ҳам, иқтисодий ислоҳотларнинг биринчи босқичида, энг аввало, бозорга хос янгиланишларнинг ҳуқуқий негизи барпо этилди. Ишлаб чиқариш суръатининг, аҳоли турмуш даражасининг кескин тушиб кетишига йўл қўйилмади, тўлов ҳолати яхшиланди, ишлаб чиқариш устивор тармоқларини такомиллаштиришга эътибор берилди.

Бу даврда мулк, корхоналар, ишбилармонлик, ташқи иқтисодий фаолият, банклар ва банк фаолияти, мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш, хўжалик жамиятлари ва бирлашмалари тўғрисида қонунлар қабул қилинди. Ислоҳотларнинг ҳуқуқий асосини шакллантириш жараёнини таъминловчи бир қанча Президент Фармонлари ва ҳукумат қарорлари чиқди.

Бу даврдаги қонун чиқариш жараёни конституциявий жиҳатдан асосланган икки муҳим принцип: турли шаклдаги (шу жумладан хусусий) мулк эркинлиги ва тенглиги принципи ҳамда иқтисодий фаолият эркинлиги принципи асосида ривожланди.

Эски, маъмурий-буйруқбозлик усулига қурилган бошқарув тизими тубдан янгиланди, ортиқча назорат қилувчи ва тафтиш ўтказадиган идоралар сони кескин камайтирилди. Бир қанча вазирликлар тугатилиб, улар ўрнида фаолиятининг моҳиятига кўра бозор муносабатлари талабларига жавоб бера оладиган ҳиссадорлик компаниялари, уюшмалар ташкил этилди. Айни пайтда биржалар, савдо уйлари сингари бозор инфраструктураси объектлари барпо этила бошланди.

Давлат корхоналарига молиявий жиҳатдан ёрдам берилди, алоҳида маблағ ажратиш йўли билан маълум муддатга қадар асосий озиқ-овқат маҳсулотлари нархи чеклаб турилди.

Айни пайтда мулк муносабатлари чуқур ислоҳ қилинди. 1994 йилда хусусийлаштириш, мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш жараёнини тезлаштириш ва миқёсини кенгайтириш ишлари кенг жорий қилинди. Фонд биржалари, қимматбаҳо қоғозларни ҳисобга оладиган ва сақлайдиган миллий депозитарий барпо этилди. Ўрта ва йирик корхоналарни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш, ёпиқ турдаги акционерлик жамиятларини очиқ турдаги жамиятларга айлантириш жараёни бошланди.

Ташқи иқтисодий фаолият соҳасида ҳам жиддий янгиланишлар амалга оширилди. «Хорижий сармоялар ва хорижий сармоядорлар фаолиятини кафолатлаш тўғрисида», «Банкротлик тўғрисида», «Ташқи иқтисодий фаолият тўғрисида» қонунлар қабул қилинди. Бу қонунлар ташқи иқтисодий фаолиятни сезиларли даражада кенгайтириш имконини берди, хорижий сармоядорлар учун имтиёзли шароит яратди. Мисол учун, экспорт қилиш маълум даражада чекланган товарлар рўйхати қисқартирила бориб, 1994 йилнинг биринчи ярмида 26 хилни, йил охирига келиб эса, 11 хилни ташкил этди.

Экспорт маҳсулотини ва унинг ҳажмини кўпайтиришга эришган корхоналарга катта имтиёзлар берилгани эътиборга сазовор.

Миллий валютанинг жорий қилиниши ташкилий янгиланишларни амалга оширишда янада муҳим омил бўлди. Республика валюта биржаси ташкил этилиб, бу биржада ўтказилаётган савдо натижасига қараб пулнинг расмий алмашув қиймати белгилана бошланди.

1 августдан бошлаб сўмнинг чекланган конвертация жараёни жорий этилди.

Ҳукумат миллий валютани мустаҳкамлаш мақсадида бюджет ва пул-кредит сиёсатини кескинлаштириш, истеъмол бозорини тўлдириш, экспортни кенгайтириш ва ташқи иқтисодий фаолиятни такомиллаштириш, пул айланишини тезлаштириш ва муомаладаги нақд пулни камайтириш юзасидан тўртта дастур ишлаб чиқиб, қабул қилди.

Давлат бюджетида харажатларни камайтириш ва даромадларни кўпайтириш бўйича кўрилган чора-тадбирлар туфайли 1994 йилда бюджет камомадини чеклаш, пул қадрсизланиши жараёнини сезиларли даражада секинлаштиришга эришилди. Аҳолига меъёрли тарзда ўлчаб бериладиган маҳсулотлар турини ҳам кескин қисқартириш, оқибатда савдо соҳасини бутунлай эркинлаштириш имконини берди.

Иқтисодиётда барқарорлик ва маълум даражадаги иқтисодий ўсиш аломатлари кўрина бошлади. Нефть ва газ конденсати қазиб олиш 1991 йилдагига нисбатан икки баравар кўпайди, олтин, дон, енгил саноат, озуқа саноати ва бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқариш анча ошди. МДҲдаги барча давлатлар билан савдони яхши йўлга қўйишга эришилди.

Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатлари билан иқтисодий алоқаларда сифат жиҳатидан янги ривожланишга, яъни ўзаро савдода биринчи марта ижобий сальдога эришдик.

Иқтисодий соҳада эришилган ютуқларнинг қўламини фақат қиёслаш орқали аниқ тасаввур қилиш мумкин.

Масалан, Ўзбекистоннинг ялпи ички маҳсулоти 1994 йилда 1991 йилдагига нисбатан 83 фоизни ташкил этди. Ялпи ички маҳсулот 1991 йилдагига нисбатан атиги 17 фоиз камайган. Ваҳоланки, бу кўрсаткич Қозоғистонда 43, Россияда 39, Украинада 40, Беларусда 35 фоизни ташкил этганини яхши биламиз.

Саноат маҳсулотлари ҳажми эса Ўзбекистонда 1991 йилга нисбатан атиги 2 фоиз камайган бўлса, Қозоғистонда 48, Россияда 44, Украинада 38, Беларусда 32 фоизга камайиб кетди. 1994 йилда республикамизда саноат ўсиши суръатлари 1993 йилга қараганда 101 фоиз ўсди. Ялпи ташқи савдо обороти 1993 йилга нистабан 5,5 фоизга кўпайди ва 3 млрд. 800 млн. АҚШ долларини ташкил қилди. Республика йиғма бюджетининг тақчиллиги ялпи ички маҳсулотнинг 3,5 фоизини ташкил этди.

Инфляция балоси МДҲ мамлакатларининг бирортасини четлаб ўтгани йўқ. Лекин, шунга қарамасдан, кейинги пайтда Ўзбекистонда нарх сакрашини бирмунча жиловладик. Дейлик, 1994 йилнинг октябрида истеъмол нархлари 24 фоизга ўсган бўлса, декабрга келиб тахминан 11 фоизни ташкил этгани бунга ёрқин мисолдир.

Таққослаш учун яна бир рақамни келтираман: 1991 йилга нисбатан нархлар бизда 1129 баробар, Беларусда 3207, Қозоғистонда 5618, Украинада эса 10800 баробар ошди.

Бундай рақамларни чакана товароборот, капитал маблағлар ҳажми, аҳолининг даромадлари каби муҳим кўрсаткичлар бўйича ҳам келтириш мумкин.

1994 йил якунлари тўғрисида гапирар эканмиз, иқтисодиётимизда эришилган натижалардан энг муҳимларини қуйидагича изоҳлаш мумкин:

Биринчидан, макроиқтисодий барқарорлаштириш сиёсатини амалга ошириш сари илк қадам ташладик. Пухта ишлаб чиқилган пул-кредит, бюджет ва аксиэмиссия сиёсатини қўллаб, нарх ўсиш суръатларини пасайтиришга, валютамизни мустаҳкамлаш муаммоларини ечишга дадил киришдик.

Иккинчидан, саноатни, умуман ишлаб чиқаришнинг устивор йўналишларини давлат томонидан доимий равишда қўллаб-қувватланишини таъминлай олдик. Бу эса ўз навбатида ишсизликни чегаралашга, меҳнат ресурсларининг банд бўлишига, уларнинг даромади ва бюджет даромадини барқарорлаштиришга олиб келди.

Учинчидан, давлатимиз иқтисодий жиҳатдан мустақил бўлишини назарда тутиб, халқимизнинг эҳтиёжини қондирадиган ғалла, дон, гўшт, сут маҳсулотларини четдан олиб келишни кескин камайтирдик. Нефть ва нефть маҳсулотларини қўшни давлатлардан олиб келишни камайтириш сари ҳал қилувчи қадам қўйилди.

Тўртинчидан, хорижий сармояларни мамлакатимизга жалб этиш учун кенг имкониятлар ва муҳим шарт-шароитларни яратдик.

Шу билан бирга ижтимоий-иқтисодий вазият ҳамон анча мураккаб эканини ҳам эътироф этиш лозим. Қишлоқ хўжалиги ва бошқа халқ хўжалик соҳаларида мулкчиликнинг янги шакли қарор топиши чинакамига таъминланмаяпти, бозор инфраструктураси зарур даражада ривожланмаяпти. Ишлаб чиқариш суръатининг пасайиши кўп тармоқларда давом этмоқда, сармояларнинг етарли эмаслиги иқтисодиётни яхшилаб қайта қуришга тўсиқ бўлмоқда. Тўлов, ҳисоб-китоб масалалари ҳамон оғир аҳволда. Пулнинг ойлик қадрсизланиш суръатлари нисбатан юқори ҳолда сақланаётгани аҳолининг ҳаёт даражасига салбий таъсир қилмоқда. Соғлиқни сақлаш, халқ таълими, фан, маданият ва бошқа ижтимоий соҳалар молиявий жиҳатдан қўшимча ёрдамга муҳтож.

Ўзбекистон мана шундай шароитда иқтисодий ислоҳотларнинг иккинчи босқичига кириб бормоқда.

Иқтисодий ислоҳотларнинг бугунги босқичида энг муҳим ва долзарб вазифа — мулкий муносабатларни тубдан ўзгартирмоқдир. Унинг туб моҳияти — мулкни ҳақиқий эгалари қўлига беришни тезлаштириш, тадбиркорлик учун кенг йўл очиб бериш ва мулкдорда янги мулк эгаси ҳиссиётини тарбиялашдан иборат.

Хусусийлаштириш соҳасида мулкдорга дуч келаётган муаммоларни ечиш, унга кенг йўл очиб бериш, кўплаб ҳақиқий мулк эгаларини тарбиялаш мақсадга мувофиқдир. Биринчи навбатда, тадбиркорликнинг қонуний базасини мустаҳкамлаш ва унинг давлат томонидан қўллаб-қувватланишини таъминлаш керак.

Тадбиркорларга ва бозор муносабатларини жорий этишга интилаётган шахсларга Ўзбекистон давлатининг фақатгина ҳуқуқий кафолатини бериш кифоя эмас. Шу ҳуқуқлардан ва кафолатлардан тўла фойдаланиш учун шарт-шароит яратиш, ишбилармон фаолиятига тўсқинлик қилувчиларнинг танобини тортиб қўйиш бугунги куннинг бош масаласидир. Хусусий тадбиркорликни ҳар томонлама ривожлантиришга бугун республикамизнинг иқтисодий тараққиётини таъминловчи омил сифатида қарашимиз ва қонунчилик фаолиятимизда ҳам бу соҳага худди шу нуқтаи назардан ёндашмоғимиз даркор.

Биз учун хусусийлаштиришнинг ўзидан ҳам, унинг ишлаб чиқаришни рағбатлантириши, меҳнат маҳсулоти сифатини яхшилаш ва кўпайтиришдан манфаатдорликни ошириши, аҳоли эҳтиёжини қондиришда рақобат муҳитини вужудга келтириши, яккаҳокимликни йўқ қилиши ва шу орқали эркин иқтисод пайдо бўлишига имкон яратиши муҳим ва қимматлироқдир.

Ер ва ер ислоҳотини жадаллаштиришга оид қонунларни такомиллаштириш масаласи пишиб етилмоқда. Тўғри, давлат мулкчилигигина қайд этилган «Ер ҳақида»ги қонун бор. Бироқ ер ўз эгасини тополмаётган ҳоллар тез-тез учраб турибди. Ерга эгалик қилишдаги мулк ҳуқуқини кенгайтириш, суғориладиган ерлардан унумли фойдаланиш, керак бўлса, деҳқонларимизнинг хусусий эгалик ҳуқуқини кучайтириш шарт, деб ўйлайман.

Ердан фойдаланиш соҳасида ижара муносабатларини тартибга солувчи қонунчиликнинг йўқлиги ҳам ер ислоҳотини тўхтатиб турибди. Ижарани ривожлантириш учун республика парламенти томонидан «Қишлоқ хўжалиги ерларини ижарага олиш» ҳақидаги қонунни кўриб чиқиш ва қабул қилишни тезлатиш даркор.

Иқтисодий салоҳиятимизни ва даромадимизни янги босқичга кўтарадиган яна бир долзарб вазифа, асосий муаммо ва устун йўналиш — бу тайёр маҳсулот ишлаб чиқаришни кенгайтириш, унинг сифати ҳамда рақобатга чидашини жаҳон бозори талаблари даражасига етказиш мақсадида иқтисодиётда таркибий-структуравий ўзгаришларни амалга оширишдир.

Ўзини мустақил санаган ҳар бир давлат, жаҳон иқтисодида ўз ўрнини топмоқчи бўлган ҳар бир мамлакат аввало оддий саволларга жавоб беришга уриниб кўриши керак:

— иқтисодиётининг устивор соҳалари ва тармоқлари нималардан иборат? Жаҳон бозорида рақобатга бардош бера оладиган маҳсулотларни қандай қилиб ва нима ҳисобидан ишлаб чиқариш мумкин? Тайёр маҳсулот ишлаб чиқаришда, бошқаларнинг эътиборини жалб этишнинг, жаҳон ҳамжамиятида ўзига хос ва ўзига мос обрў топишнинг қандай мақбул йўллари бор?

Бу саволларга аниқ жавоб топмаса, ўз иқтисоди, биринчи навбатда ишлаб чиқариш тармоқларини шунга мослаштириб қайта қуриб олмаса, янги замонавий технология ва ускуналарни олиб келиб ўрнатмаса, корхоналарда ишлайдиганлар ва уларнинг раҳбарлари савиясини, иш услубларини жаҳон талаблари даражасига кўтармаса, ишлаб чиқарилаётган кундалик маҳсулот ўз харидорини топмаса, бундай давлат ривожланмайди, фаровонликка эришмайди.

Шунинг учун ҳам мустақиллигимизнинг биринчи кунлариданоқ бой имкониятларимиз-заҳираларимиздан фойдаланиб, юртимизни арзон-гаров хомашё маконидан дунёдаги етакчи давлатлар билан бўйлашадиган, иқтисоди замонавий талабларга жавоб берадиган мамлакатга айлантириш учун азму қарор қилдик. Ҳар куни ҳаётимиз бу йўлдан оғишмай бораётганлигимизни кўрсатиб турибди. Тайёр маҳсулот ишлаб чиқарадиган кўплаб кичик ва ўрта корхоналар, янги завод ва фабрикалар қурилмоқда, ишлаб чиқариш кучлари тобора ривожланмоқда. Шуларнинг ҳисобидан, яна бир бор таъкидламоқчиман, охирги 3-4 йилда Ўзбекистонга четдан олиб келинаётган нефть ва нефть маҳсулотларини 6-7 карра, гўшт ва сут маҳсулотларини 2-3 баробар, дон ва ун маҳсулотини 2 карра камайтирганимиз бунга яққол мисол бўла олади.

Вилоятларда хорижий инвестициялар билан қурилаётган корхоналар яқин орада албатта ўз натижасини беради. Қурилаётган темирйўл ва автомобил йўлларимиз, уй-жой қурилиши ва ободончилик ишларимиз, энергетика ва бошқа базавий тармоқлар ишга тушгач, шаҳар ва қишлоқларимиз янада обод бўлади. Лекин бу улуғвор ишларимизнинг бошланиши, холос.

Ташкил этилаётган корхоналарга асбоб-ускуналар харид қилиш учун давлат томонидан имтиёзли қарз ва ёрдам бериш, ишлаб чиқариш йўналишидаги маҳсулотларни чет элга сотишдаги чеклашларни бекор қилиш, ишлаб чиқариш ҳажмини кўпайтиришга маблағ сарфлаш, қарз бериш, солиқ солишнинг давлат томонидан мувофиқлаштириш воситаларини кучайтириш, суғуртанинг таъсирчан усулларини яратиш йўлларини мустаҳкам ҳуқуқий асос негизида вужудга келтириш кичик ва ўртача тадбиркорлар учун ҳозир жуда муҳим.

Яна бир бор таъкидламоқчиман: бугунги энг муҳим ҳал қилувчи масала — кичик ва ўрта корхоналарни ривожлантириш, уларга кенг имконият ва имтиёзлар ташкил қилиб беришдир.

Қисқа муддат ичида ички бозорни тўлдирадиган ва экспорт қилинадиган маҳсулот ишлаб чиқарувчи **кичик технологияларни жорий этиш концепцияси ва миллий дастурини ишлаб чиқиш зарур.**

Имкони топилган барча йўллар билан (хорижий кредитларни ишга солиш, сармоя жамғармалари, маҳаллий бюджетлар, суғурта компаниялари ва фуқароларнинг шахсий жамғармаларидаги пуллар) **кичик технологияларни харид қилишни тезлаштириш зарур.**

Кичик технологиялар сотиб олинадиган мамлакат ва фирмаларни аниқлашда асосий эътибор жиҳозлаш ва тайёр маҳсулот сифати, уларнинг **жаҳон андозалари талабларига қай даражада жавоб беришига қаратилиши зарур.**

Жаҳон тажрибасида бундай ёндашув синовдан ўтган. Японияда 1956-1957 йилларда давлат иқтисодиётнинг бир қанча устивор йўналишларини қўллаб-қувватлаш бўйича чора-тадбирларни белгилаб берган, яъни «Электрон саноатини ривожлантириш бўйича фавқулодда чора-тадбирлар тўғрисида», «Машинасозлик саноатини ривожлантириш бўйича фавқулодда чора-тадбирлар тўғрисида» қонунлар қабул қилинган эди. 1962 йилда Япония миллий тараққиётининг биринчи тўлақонли режаси ишлаб чиқилган бўлиб, унинг асоси давлат устивор йўналишлари тизимини кенг жорий қилишдан иборат бўлган эди.

Олий Мажлис давлат мулкини хусусийлаштиришга, кичик корхоналар ташкил этиш ва бу мулкни сотиб олишга Ўзбекистон **фуқароларининг шахсий сармояларини жалб этишнинг қонуний асосларини** ишлаб чиқиши лозим. Айни замонда у солиқ солиш тартибининг ҳуқуқий жиҳатдан шаклланишини ҳам таъминлаши керак.

Бунда маблағларни узоқ муддат мобайнида ва манфаатли тарзда ишлатишнинг пишиқ-пухта тизимини яратиш кўзда тутилади.

Шунинг учун ҳам банк, молия, кредит тизимларини такомиллаштириш, уларни жаҳон талабларига кўтариш, тўловларни тартибга солиш борасидаги ислоҳотлар бугунги босқичда муҳим ўринни олиши даркор.

Бюджет сиёсатини, биринчи навбатда иқтисодий ва ижтимоий масалаларга тааллуқли вазифаларни ишлаб чиқиш ҳамда тасдиқлаш соҳасида Олий Мажлиснинг таъсири сезиларли даражада ошиб бормоғи зарур.

Иқтисодиётимизни барқарорлаштиришни, пул қадрсизланиши — инфляцияни камайтиришни, товар ва хизматлар бозорида рақобат ташкил қилишни, ички миллий маҳсулот ҳажмининг ошиб боришини таъминлаш, тўлов балансини мустаҳкамлаш ва бошқаришни қўллаб-қувватлаш, ташкилий янгиланишларни чуқурлаштириш — булар, албатта, мураккаб, аммо бажариш мумкин бўлган вазифалардир. Уларни амалга ошириш учун:

аввало, давлат ишлаб чиқариш ташкилотларини бюджет томонидан қўллаб-қувватлашни кескин камайтириш, истеъмолчилик сармоя ёрдамини чеклаш;

иккинчидан, солиқ сиёсатини тўғри йўлга қўйиш. Табиий ресурслардан фойдаланиш борасида солиқнинг рағбатлантирувчи аҳамиятини ошириш, техник қайта жиҳозланишни фаол жорий этаётган корхоналар зиммасидаги солиқ юкини камайтириш, табиий бойлик ва заҳираларимизга, мулкка солиқ ставкасини ошириш;

учинчидан, ресурсларни тақсимлаш механизми сифатида эркин бозор нархларини тартибга солиш ва уларнинг аҳамиятини ошириш, барча соҳада, шу жумладан, энергоресурслар, озиқ-овқат ва бошқа маҳсулотлар нарх-навосини ўз ҳолига қўйиш;

тўртинчидан, давлатнинг тақсимотчилик фаолиятини чеклаш, яқин йиллар ичида ишлаб чиқариш-техник хусусиятига эга бўлган маҳсулотлар, шу жумладан, пахта ва ғаллага давлат буюртмасини кескин даражада қисқартириш лозим. Давлат буюртмаси тизими ундан яхшироқ бўлган, яъни давлатнинг зарур эҳтиёжларини қоплайдиган ва харидор ўртасида келишилган нарх асосида қондиришга қаратилган давлат харид тизими билан алмаштирилиши талаб этилади.

Нафақат иқтисодда, умуман республикада ўтказилаётган барча ислоҳотлар — бу авваламбор, институцион ислоҳотлар, яъни эски, мустабид иқтисоднинг қотиб қолган, ғоят марказлаштирилган тизимини янги, эркин бошқарувга кўчириш, рағбатлантириш ва жонлантирувчи тизимга айлантириш пойдевори ҳисобланади. Шу ўзгаришларни нуфузли халқаро ташкилотлар тайёрлаган махсус дастурлар асосида ўтказиш, замонавий услуб ва компьютерлар тизимини жорий қилиш, ёш, истеъдодли мутахассисларимизни жадал суръатлар билан хорижий мамлакатларда ва ўз юртимизда ўқитиб-тарбиялаш диққат-эътиборимиз марказида турмоғи керак.

Муҳтарам дўстлар!

Мамлакатимизда ўтказилаётган нафақат иқтисодий,балки ижтимоий соҳалардаги ислоҳотлардан ҳам асосий кўзланган мақсад, барча ўзгаришларнинг натижаси ва белгиси миллий валютамиз — сўмимизни мустаҳкамлаш, уни босқичма-босқич жаҳоннинг кучли валюталари билан конвертациялашга, яъни эркин алмашувига эришишдир. Бу соҳада талай ишлар қилинди. Лекин 1995 йил шу масалани узил-кесил ҳал қилиш йили бўлишига ишонаман.

Республикамиз дўконлари ва бозорлари товарлар билан тўлиб- тошсагина миллий валютамиз куч-қудрат касб этади, обрў-эътибор топади. **Яна бир бор таъкидламоқчиман: миллий валютамиз мустаҳкам бўлсагина давлатимиз қудратли, обрўли, ҳаётимиз фаровон бўлади!**

Мен «давлат» сўзига алоҳида урғу бераётганим бежиз эмас. Ислоҳотларни амалга ошириш, иқтисодиётнинг устивор йўналишларини, аниқ мақсадларини белгилаш, шу мақсадларга эришиш учун тегишли шароит, механизмларни яратиш ва амалга ошириш давлат зиммасига тушади. Давлат ислоҳотлар тақдири учун масъул, уни ўз ҳолига ташлаб қўя олмайди!

Ўтиш даврида халқимизнинг муҳтож табақаларини ҳимоялаш, уларга тегишли ёрдам бериш — ислоҳотларнинг иккинчи босқичида ҳам давом этади. Ўзларингиз бир ўйлаб кўринглар: ислоҳотлардан мақсад нима? Янги жамиятимиз биноси аввалaмбор ким учун қуриляпти? Албатта, халқимиз учун! Фарзандларимиз учун!

Одамларимизнинг аҳвол-руҳиятидан хабардор бўлиб турайлик, бир-биримизга кўмаклашайлик. Меҳр-оқибат, мурувват бўлмаган жамият ҳалокатга маҳкумдир.

Ислоҳотлар давомида, мулкчиликнинг қайси шакли ва соҳаларида банд бўлишидан қатъий назар, барча меҳнаткашларни тенг ижтимоий кафолатлар билан таъминлаш, айниқса, аҳолининг ночор қатламларига ёрдам бериш, бошқача айтганда, **эгаси аниқ ижтимоий қўллаб-қувватлаш** тизимига ўтиш жараёнини фаоллаштириш талаб этилади. Менинг фикримча, биз ўз фаолиятимизда бир қоидага ҳамиша амал қилишимиз зарур: Олий Мажлис кўриб чиқадиган ҳар бир қонун лойиҳасига ижтимоий муҳофазани кўзда тутган тадбирлар илова қилиниши шарт.

Азиз дўстлар!

Биз эгаллашимиз керак бўлган яна бир мураккаб масала бор — бу одамлар руҳиятини ўзгартириш, бозор психологиясини шакллантиришдир. Бу борадаги ўзгаришлар ҳам сезилмоқда, одамларимиз аста-секин боқимандачилик кайфиятидан халос бўлмоқдалар, ташаббускорлик ва тадбиркорлик қарор топмоқда. Бу ҳолни, айниқса, ёшлар орасида кузатиш мумкин. Шу билан бирга, бизнинг кўплаб раҳбарларимиз, фаолларимиз эски тизим асоратларидан жудо бўлолмаяптилар. Кўпчилик ҳал этилмаган муаммолар ҳокимиятнинг ўрта бўғинларида чигаллашади, ташаббускорлик ва ишга ижодий ёндашиш йўқ.

Ҳаммамиз яхши билиб олишимиз керак: ҳаёт ривожланяпти, вазият, ҳолат ўзгаряпти — демак, янги ёндашувлар, қолипдан ташқари ечимлар излашимиз шарт. Умуман буйруқни, кўрсатмаларни ва янги йўриқномаларни кутиб ўтирмасдан, ўзгарувчан ҳаётга сезгирлик билан муносабатда бўлиш керак.

Раҳбарларнинг ўз масъулиятини, уларга берилган ваколатларни англаши, изланиш, ташаббускорлик, тадбиркорлик руҳи билан яшаш ва курашиш — бугунги куннинг энг долзарб масаласидир.

III. ЮКСАК МАЪНАВИЯТ — КЕЛАЖАК ПОЙДЕВОРИ

Азиз дўстлар!

Биз иқтисодий ислоҳотларнинг янги даврига қадам қўяр эканмиз, маданий-маърифий соҳадаги ишларимиз, маънавиятимизни ривожлантириш вазифаларини ҳам белгилаб олишимиз керак.

Зеро, Миллий истиқлол мафкурасининг, маънавий-маърифий қадриятларнинг жамият ва халқ ҳаётида тутган ўрни беқиёс эканини ҳаммамиз яхши биламиз.

Халқимиз азалдан ўз маънавий қадриятлари ва диний эътиқодини юксак қадрлаб келган. Шунинг учун у энг мушкул дамларда ҳам ўзлигини йўқотмади. Мана шу Олий Мажлисга сайланган депутатларнинг катта бир қисми зиёлилар, ижодкорлар эканининг ўзи ҳам халқимизнинг маърифат аҳлига ҳурмат-эҳтироми натижасидир.

Сир эмас, бир вақтлар Марказнинг буйруғини кутиб-бажариб, тепадан кўрсатилган чизиқдан чиқмаслик одатимизга айланган эди.

Гоҳ ошкора, гоҳ зимдан: «Сизлар ўз-ўзларингни мустақил бошқаришга, мустақил давлат қуришга қодир эмассизлар», «Сизлар муте, қарам миллатсизлар», «Сизлар учун биз фикрлаймиз, назария яратамиз, амру фармон берамиз, сизлар эса бажарасиз, холос», деб миямизга қуйиб келишмаганми?

Мустақилликка эришганимиздан сўнг биз сохта мафкуранинг яккаҳокимлигидан қутилдик. Маънавиятни, мафкурани зуғумлардан озод қилиб, эркин фикрга, миллий тафаккурга кенг йўл очдик.

Эндиги асосий вазифа кишиларимизнинг мустақил фикрлашга ўрганиши, ўзига ишончининг орта боришидир. Чунки тафаккур озод бўлмаса, онг ва шуур тазйиқдан, қулликдан қутулмаса, инсон тўла озод бўлолмайди.

Тараққиёт тақдирини маънавий жиҳатдан етук одамлар ҳал қилади. Техникавий билим, мураккаб технологияни эгаллаш қобилияти маънавий баркамоллик билан, мустақил тафаккур билан бирга бориши керак. Ақлий заковат ва руҳий-маънавий салоҳият — маърифатли инсоннинг икки қанотидир.

Шунинг учун мустақиллик тафаккурини кенгроқ тушунишимиз лозим.

Бу тушунча аввало:

— Ўзбекистоннинг истиқболи ва истиқлоли ҳақида қайғуриш;

— ўзининг ва ўз халқининг, ватаннинг қадру қиммати, орномусини англаб, уни ҳимоя қилиш;

— юксак ғоялар, янги фикрий кашфиётлар, ниятлар оғушида меҳнат қилиб, истеъдоди, бор имкониятини, керак бўлса, жонини юрт истиқболи учун элига бахшида этишдир.

Шубҳасиз, бир тизимдан иккинчи тизимга ўтаётган одамлар онгида, жамият мафкурасида ўзгаришлар бўлиши табиий. Бироқ, баъзи бировларнинг ҳадик олиб, **эркин бозор шароитида маънавий-ахлоқий қадриятларнинг қиммати тушиб кетади, маданият иккинчи даражали нарсага айланади, деган фикрлари ўринсиз.**

Эркин бозор иқтисоди билан маънавиятни қарама-қарши қўйишдан, тўғрисини айтсак, ўз умрини тугатган эски мафкуранинг ҳиди келади.

Биз иқтисодий ўнгланиш, иқтисодий тикланиш, иқтисодий ривожланишни маънавий ўнглаш, маънавий покланиш, маънавий юксалиш ҳаракатлари билан тамомила уйғун бўлишини истаймиз. Сиёсатимизни шунга қурамиз ва уни тўла татбиқ этамиз. Одамларимиз омилкор, салоҳиятли, оқибатли, ҳалол ва ижтимоий майдонларда собит турадиган бўлсинлар.

Маънавият ва иқтисод бир-бирини инкор этмайди, балки бир-бирини қувватлаб, ўзаро таъсирланиб ривожланиб боради. Миллий камолот йўли мана шу.

Аммо бу йўлни эсон-омон босиб ўтишимиз керак. Ана шу ўтиш даври катта қийинчиликлар туғдираётгани табиий. Бир нарсани тан олишимиз даркор. Агарки, мафкура, маърифат, одамларимизнинг дунёқараши, тафаккури юксалишининг аҳамиятини жамиятимиз истиқболи учун яхши англаётган эканмиз, аввалaмбор, мана шу йўлда ўзини аямаётган, тадбиркор, ижодкор зиёлилар, ўқитувчилар, шифокорлар, олимларимизга етарли даражада шароит туғдириб, ижтимоий жиҳатдан таъминлаб бериш бизнинг вазифамиздир.

Театрлар, кутубхоналар, музейлар, хуллас, маънавий-маданий муассасаларимиз иқтисодий мададга муҳтож. Иқтисодий ислоҳотларнинг янги босқичига ўтаётган эканмиз, демак, ишлаб чиқариш ишга тушиб, кўтарилиш юз бериши муқаррар. Бу эса фан, маданият ва маънавият тараққиётига ижобий таъсир этиши керак.

Қадрли депутатлар!

Маънавий ва маданий-маърифий ишлар билан боғлиқ давлат сиёсати сизларнинг диққат эътиборингизда бўлиши керак.

Бу борадаги энг катта ишлардан бири — таълим, маданият, матбуот ва ноширлик фаолияти соҳаларига оид зарур қонунларни тайёрлаб тезда қабул қилишдир.

Ушбу қонунлар замонавий талаблар даражасида бўлиб, уларда халқаро маданий алоқалар, ижодкорларнинг ҳақ-ҳуқуқлари, ҳомийлик тартиб-қоидаси, солиқ солиш тартиби, муаллифлик ҳуқуқи, гонорар масаласи ва ҳоказолар ўз ечимини топиши керак.

Биз маърифат ва маънавиятга тадбиркорлик ва тижорат соҳалари томонидан қилинаётган ҳомийликни қўллаб-қувватлаймиз, бундай ҳомийларга енгиллик бериш лозимлигини ҳам биламиз. Лекин ҳомийлик маблағлари чинакам бадиий асарларга, чинакам ижодий тадбирларга сарфланиши шарт.

Халқимизнинг келажаги учун сувдай, ҳаводай зарур бўлган бундай соҳаларга **биринчи ва энг катта ҳомий — давлатнинг ўзи. Маънавият жуда нозик тарбиявий соҳа. Буни ўзибўларчиликка ташлаб қўйиб бўлмайди.**

Масъул паллада ўз тақдирини ишончли, билимли ва ғайратли шахсларга топшира олмаган миллат ўз бахтига зомин, келажакдан маҳрум бўлади. Ва аксинча, келажаги буюк бўлишини истаган миллат ўз тақдирини улуғ мақсадга эга, олижаноб, қатъиятли, маърифатли инсонларга ишонч билдириб топширган ҳолдагина ўз муродига етади.

Ишонч йўқ жойда шижоат, ғайрат бўлмайди. Донишманд боболаримиздан бири бежиз «Маърифат — бу шижоатдир» деган. Маърифатдан йироқ амалдор ҳеч қачон халқ дилидагини англашга қодир бўлолмайди. Қолаверса, у бунга интилмайди ҳам.

Маърифатсиз раҳбар ҳамиша ўз теварагида маърифатсиз раҳбарчаларни йиғиш билан машғул бўлади. Чунки унинг ягона мақсади ўз амалини мустаҳкамлашдан иборат бўлиб қолади. Шу сабабдан ҳам у ғайратли, фидойи, маърифатли кишиларни ҳокимиятга яқинлаштирмасликка тиришади, уларни бадном қилади, уларнинг ютуғидан азобланади.

Муҳтарам ноиблар!

Мақсадимизга эришишимиз, янги жамият қуришимиз, сиёсатда ҳам, иқтисодда ҳам, маънавият соҳасида ҳам барча ислоҳотларнинг тақдири ўсиб келаётган ёш авлодга боғлиқ.

Ёшларга йўл очиш учун, энг аввало, уларнинг ўзида шижоат ва шу билан бирга, ёши катталарга инсоф бўлиши керак.

Мен бир нарсага қаттиқ ишонаман: ёшларда шижоат бор, янгиликка интилиш бор, ихтиро қилишга, кашфиёт яратишга иштиёқ бор. Лекин уларнинг олдида катта бир тўсиқ турибдики, бу тўсиқни баъзан замбарак ўқи билан ҳам отиб қулатиб бўлмайди. Бу тўсиқнинг номи — бюрократия, таъмагирлик, маҳаллийчилик, уруғчилик.

Ўсиб келаётган ёшларга қулоқ солиши, мадад бериши лозим бўлган кўп мансабдорларда инсоф, диёнат йўқлиги ҳам шу тўсиқнинг бир кўринишидир. Бундай одамларнинг нияти аниқ — беш-ўн йил амаллаб ўтирган мансабини йўқотмаса, мўмай маоши ва хуфия «шапка»сини олиб турса, марра уники — у ёғи пенсия. Мустақил давлатимизнинг бугунги бош шиорларидан бири — юртим деб, элим деб ёниб яшаш, ундайларнинг тушига ҳам кирмайди.

Оқибатда янгилик куртагида ҳалок бўлади ва уни бошлаган ёш тадбиркорнинг ҳафсаласи пир бўлади, тараққиётга интилиши сўниб қолади.

Муҳтарам ноиблар!

Биз юз бераётган иқтисодий ислоҳотлар давлат томонидан амалга оширилишини, давлат бош ислоҳотчи эканини эътироф этдик. Демак, сиёсий — маънавий ислоҳотларда ҳам, миллий тарбияни юксалтиришда ҳам давлат бош ислоҳотчи бўлишини тан олишимиз керак ва тегишли қонунлар орқали маънавий йўналишларнинг пойдеворини асослаб беришимиз даркор.

Бугун шуни тан олишимиз керакки, бозор иқтисодиёти энди шаклланаётган бир пайтда, кўп салбий оқибатлар юзага чиқмоқда. Эски тизим қонунлари ишдан чиқиб, янги тизим қонунлари етишмаслиги ва ҳаётда ишга кирмаганлиги порахўрлик, ўғрилик, қаллоблик иллатларининг пайдо бўлишига ва кучайишига олиб келмоқда. Лекин бундай ҳолат, қандай тизим ҳукмронлик қилишидан қатъий назар, аввалaмбор, айрим кишиларнинг қонида бор нопоклиги, фирибгарлиги, ватан ва миллат манфаатларига бефарқ қараши, бугунги ва келгуси авлодлар тақдири учун масъулиятсизлик, очиқроқ айтадиган бўлсак, уларнинг маънавий қашшоқлиги туфайли кўзга ташланмоқда.

Хуллас, давр халқимиз дунёқарашини миллий истиқлол руҳида ислоҳ қилишни қатъий талаб қилмоқда. Маърифатпарвар бобомиз Абдулла Авлоний ёзганидек, «Тарбия бизлар учун ё ҳаёт — ё мамот, ё нажот — ё ҳалокат, ё саодат, ё фалокат масаласидир». Шундай экан, миллий мафкурани онгимизга сингдирувчи амалий тарбияни йўлга қўйиш жамиятимизда соғлом муҳитни сақлаш билан баробар эканини англашимиз даркор.

Юртига, ватанига муҳаббат,

(Давоми 4-бетда)

ЎЗБЕКИСТОННИНГ СИЁСИЙ — ИЖТИМОИЙ ВА ИҚТИСОДИЙ ИСТИҚБОЛИНИНГ АСОСИЙ ТАМОЙИЛЛАРИ

(Давоми. Боши 1-, 2-, 3-бетларда).

инсонпарварлик туйғулари халқимизнинг қон-қонига сингиб кетган азалий хусусиятидир. Ана шу ноёб инсоний фазилатларни асраб, авайлаш ва янада такомиллаштириш, фарзандларимизни озод ва демократик Ўзбекистоннинг муносиб ўғил-қизлари этиб тарбиялаш масаласи маънавият соҳасидаги ишларимизнинг асосий йўналишини ташкил этмоғи керак.

Шунга кўра Ватан тарихи ва маданиятини, жуғрофияси ва иқтисодини, қадимий урф-одатларимизни ҳар томонлама ўрганиш долзарб аҳамиятга эга.

Боғчалардан тортиб олий ўқув юртларигача бўлган таълим-тарбия тизимларида мазкур фан ва билимларни ўқитишга муҳим сиёсий вазифа сифатида қаралмоғи лозим. Бу эса, ўз навбатида, дарсликлар ва ўқув қўлланмаларини миллий маънавият нуқтаи назаридан янгитдан қараб чиқишни тақозо этади.

Ҳанузгача жуда кўп дарсликларимиз шароитга «мослаштирилиб», чалакам-чатти таҳрирлар билан нашр этилмоқда. Уларнинг мазмун-мундарижаси эскича, илмий-бадиий савияси саёз.

Санъатнинг бошқа турларини камситмаган ҳолда, бугунги кунда телевидение ва кино санъатининг таъсир кучи бениҳоя юксалиб бораётганини қайд этиш лозим. Шунинг учун, менинг назаримда кичкинтой болаларимиз учун миллий руҳдаги кўплаб мультфильмлар, бадиий ва видеофильмлар яратиш зарур. Токи фарзандларимиз фақат Уолт Дисней қаҳрамонларинигина билиб-таниб қолмасдан, ўзбек халқ эртакларини, миллий қаҳрамонларимизни ҳам танисин — билсин, улар билан ифтихор қилишга одатлансин.

Ноёб тарихий ёдгорликларни сақлаш ва таъмирлаш, ўзбек халқи яратган ва миллий бойлик бўлган санъат асарларини излаб топиш, уларни Ўзбекистонга қайтариш маънавият дастуримизнинг муҳим бўлагини ташкил этади. Бу миллий бойлик бизга ота-боболаримиздан мерос бўлиб қолган. Бинобарин, биз ҳам уни кўз қорачиғидай асраб-авайлашимиз ва фарзандларимизга мерос қилиб қолдиришимиз керак.

Шу муносабат билан маданият даргоҳларимиз мутасаддилари, фуқароларимизнинг эътиборини бир масалага қаратмоқчи эдим: бутун дунёда бундай ноёб бойликлар биринчи галда давлат музейлари томонидан сотиб олинади ва сақланади. Биз ҳам худди шу йўлдан боришимиз, бунинг учун керакли маблағни асло аямаслигимиз даркор. **Тенгсиз миллий бойликларимизнинг шунча талон-тарож қилингани етар, энди биз бунга асло йўл қўймаймиз.**

Мен жонини халқ бахт-саодати йўлига тиккан фидойи ижодкорларни руҳлантиришга, чинакам истеъдод эгаларини авайлаб-асраш, рағбатлантиришга даъват этаман. Чунки, сир эмас, охирги йилларда чала ва саёз тадқиқотлар, дидсиз, маънисиз «бадиий» асарларнинг кўпайиши кўзга ташланмоқда. Бу ҳолат ёш авлодни муқаддас ғоялар руҳида тарбиялашга путур етказади.

Маънавият тарбиянинг энг таъсирчан қуроли экан, ундан оқилона фойдаланиш, болаларимизни ватанпарварлик, ростгўйлик, ҳақсеварликка ўргатиш керак бўлади. Аслини олганда, ахлоқ — маънавиятнинг ўзаги. **Инсон ахлоқи шунчаки саломалик, хуш муомаладангина иборат эмас. Ахлоқ — бу аввало инсоф ва адолат туйғуси, имон, ҳалоллик дегани.**

Қадимги аждодларимиз комил инсон ҳақида бутун бир ахлоқий талаблар мажмуасини, замонавий тилда айтсак, шарқона ахлоқ Кодексини ишлаб чиққанлар. Киши қалбида ҳаромдан ҳазар, нопокликка, адолатсизликка нисбатан муросасиз исён бўлиши керак.

Шундай одамгина лафзини сақлайди, бировнинг ҳақига хиёнат қилмайди, садоқатли бўлади, Ватани, халқи учун жонини фидо этишга ҳам ўзини аямайди. Бунинг акси ўлароқ, ёлғончи, ваъдабоз кишида ватанпарварлик туйғуси бўлмайди. **Манфаатпарастлик йўлида қилинган ҳар бир қинғир иш, у қанчалик баландпарвоз таъриф-тавсифларга ўралмасин, фатволар тўқиб чиқарилмасин, барибир Ватанга хиёнатдир.**

Азиз юртдошлар!

Маънавий тарбияда дин арбобларининг ҳиссаси катта бўлиши керак. Улар ислом қадриятлари ва илмларининг мағзини, эзгулик ва покликка чақирувчи ўгитларни одамлар дилига етказадилар.

Ислом дини — бу ота-боболаримиз дини, у биз учун ҳам иймон, ҳам ахлоқ, ҳам диёнат, ҳам маърифат эканлигини унутмайлик. У қуруқ ақидалар йиғиндиси эмас. Ана шу маърифатни кишиларимиз жон-жон деб қабул қиладилар ва яхши ўгитларга амал қиладилар. Меҳр-оқибатли, номусли, ориятли бўлишга, иззат-эҳтиром тушунчаларига риоя этишга ҳаракат қиладилар.

Шунинг учун, азиз дўстлар, биз демократик янгиланиш палласига кирар эканмиз, руҳий покланишни ҳам унутмайлик, тараққиётимизга ғов бўладиган маънавий риёкорликдан тезроқ қутулайлик.

Кўҳна тарихимизнинг қайси даврини эсламайлик, дин ҳар доим одамларни ўз-ўзини идора этишга, яхши хислатларини кўпайтириб, ёмонларидан халос бўлишга чорлаган. Ҳар бир алоҳида инсонга, оила, жамоа, минтақа, бир сўз билан айтганда умум халққа раҳнамо бўлган. Уни оғир-оғир синовларга бардош беришга, ёруғ кунларга интилиб яшашга даъват қилган, ишонтирган. Бундай даъват ўз навбатида одамларга куч-қувват бағишлаган, иродасини мустаҳкам қилган, бир-бирига меҳру оқибатини оширган.

Маълумки, инсонпарварлик ғоялари билан озиқланган Хожа Аҳмад Яссавий, Хожа Баҳоваддин Нақшбанд, Нажмиддин Кубро каби зотлар асос солган муқаддас ғоя ва тариқатларнинг ватани ҳам Туркистон заминидир.

Ҳазрат Баҳоваддин Нақшбанд ўгитларини эслайлик. У ҳар бир инсонни доимо Худони дилга жо қилган ҳолда, уни доим ўзига мададкор деб билиб, касб ўрганишга, ўз ишининг устаси бўлишга, қисқаси, меҳнат қилишга чақирган.

Асрлар давомида дин одамларни энг улуғ мақсадлар йўлида бирлашишга, ҳамжиҳат бўлишга ундаган. Халқимиз турмушида, ҳаётида катта ўрин тутган «Отанг боласи бўлма, одам боласи бўл» деган ҳикматнинг яшовчанлигида ҳам айнан диний ақоид ва одобнинг хизмати бор.

Демак, дин халқ маънавиятининг, маърифатининг юксалишига катта ҳисса қўшиб келган экан, бугунги давлатчилигимиз ҳақида сўз юритганда, режалар тузганда динни, энг аввало, ҳам миллий, ҳам умуминсоний қадрият сифатида эътиборда тутишимиз лозим.

Яна таъкидлаб айтаман, ҳамма гап мана шу икки улкан кучда: умуминсоний ва миллий қадриятларда, аниқроғи, уларни тобора уйғунлаштириб ҳаётга тадбиқ этишда.

Муҳтарам уламоларимиз айниқса ҳозирги босқичда ҳар бир йигит-қизимизни илм-маърифатли, диёнатли, юксак ахлоқли бўлишлари билан бирга, замонавий техника ва технологияларни пухта ўзлаштиришга даъват қилишлари лозим. Ёшларимиз исломий қадриятлар билан бир қаторда Коинот сиру асроригача бўлган дунёвий билимларни ҳам теран ўрганишлари зарур.

Яна шуни эслатиш жоизки, Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига мувофиқ давлат ишларидан ажратилган ҳолда бизнинг мустақил, ҳур, кўпмиллатли мамлакатимизда ислом дини билан баробар православие, иудаизм, баптизм, адвентизм, католицизм сингари ўндан ортиқ бошқа конфессиялар мутлақо эркин фаолият кўрсатмоқда. Қайси дин ёки мазҳабга мансублигидан қатъи назар, бу конфессияларнинг вакиллари биз билан елкама-елка туриб, Ўзбекистон халқларининг фаровонлиги ва равнақи учун астойдил меҳнат қилаётганликлари бизни мамнун этади.

Албатта, мамлакатимиздаги ҳозирги тузумнинг барқарорлиги, унинг келажак тараққиёти биринчи навбатда амалга оширилаётган реал сиёсий курс, уни ижтимоий кучлар ва тоифалар томонидан қўллаб-қувватланиши билан белгиланади.

Агар биз адолатли давлат, эркин жамият қурмоқчи бўлсак, бу олижаноб мақсадни амалга ошириш йўллари минг йиллик диний ақидалар билан муштарак эканлигини ёдда тутишимиз лозим. Бу муқаддас мақсад йўлида, керак бўлса, жон фидо қилиш зарур деганимизда, айнан адолатли давлат ва диннинг илдизлари муштарак эканлигини унутмайлик.

Ана шунда, ўйлайманки, Яратганнинг ўзи бизнинг барча хайрли ишларимизга мададкор бўлади, сабр-тоқат ва куч-қувват бағишлайди.

Азиз дўстлар!

Матбуот ва ошкораликнинг бугунги ҳаётимиз ва келажагимиз учун аҳамияти ҳақида гапириш ортиқча деб ўйлайман.

Мен бугун журналистларга, матбуот аҳлига мурожаат қилмоқчиман. Нега газеталар бунчалик саёз, «жим-жит», гўё ҳамма ёқда «олам гулистон»дек? Нега матбуотимизда ўткир фельетонлар ёзилмайди? Нега ноқобил ишбилармонлар, пораҳўр ходимлар фош қилинмайди? Ахир улар адабий асарда, матбуот саҳифасида, телевидениеда ўз қийшиқ башарасини кўрса, халқнинг нафратига гирифтор бўлса, ибрат бўлмайдими?

Умуман олганда, Ўзбекистон телевидениеси ишини тубдан яхшилаш керак. Қизиқарли дастурлар, баҳс-мунозара, фикр берадиган, тарбиялайдиган кўрсатувлар жуда кам. Даққиюнусдан қолган «совет мафкураси»ни тарғиб этувчи эски киноларни, замонавий «ўлдир-ўлдир», беҳаё фильмларни кўрсатавериш ҳам яхши оқибатларга олиб келмайди.

Биз соғлом авлодни тарбиялаб, вояга етказишимиз керак. Соғлом киши деганда фақат жисмоний соғломликни эмас, балки шарқона ахлоқ-одоб ва умумбашарий ғоялар руҳида камол топган инсонни тушунамиз.

Муҳтарам биродарлар!

Маънавият ва маърифат жамиятимиз, халқимиз камолотининг бош омилларидан экан, биз бу соҳага давлат миқёсида ғамхўрлик қилишимиз, шароит туғдиришимиз шарт.

Келажакда Ўзбекистон юксак даражада тараққий этган иқтисоди билангина эмас, балки билимдон, маънавий жиҳатдан етук фарзандлари билан ҳам жаҳонни қойил қилиши лозим. Мамлакатимизнинг мард, фидойи кишилар юртига, меҳру шафқат, муҳаббат барқарор бўлган, тафаккур ва ижод қайнаган муқаддас маконга айланишига аминман.

IV. МИЛЛИЙ ХАВФСИЗЛИКНИ ТАЪМИНЛАШ ТАМОЙИЛЛАРИ

Ҳурматли халқ ноиблари!

Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллигини мустаҳкамлаш, унинг ҳудудида барқарорликни таъминлаш, мамлакатимизнинг жаҳон хўжалиги тизимида ва жаҳон ҳамжамиятида муносиб жойни эгаллашига эришиш — давримизнинг асосий вазифасидир.

Миллий хавфсизлигимизнинг кенг қамровли концепциясини ишлаб чиқиш, унинг асосини белгиловчи қонунларни яратиш ғоят долзарб аҳамиятга эга.

Албатта, Ўзбекистон Республикаси Конституциясида, қатор қонунлар ҳамда мудофаа муаммоларига бағишланган бошқа меъёрий ҳужжатларда бу масаланинг негизлари мавжуд.

Бироқ миллий хавфсизликни таъминлаш бир ёқадан бош чиқариб комплекс ёндашувни тақозо этади. Миллий хавфсизлик масаласида ягона давлат сиёсати бўлмоғи, барча сиёсий, иқтисодий, ташкилий, ҳарбий, ҳуқуқий ва бошқа чора-тадбирларнинг ўзаро уйғун ва мукаммал тизими бўлмоғи шарт.

Миллий хавфсизлик ҳақида гапирар эканмиз, авваламбор, ҳозирги давр хусусида, Ўзбекистоннинг бугунги дунёда тутган ўрни хусусида аниқ тасаввурга эга бўлишимиз зарур.

Илгари икки система — СССР ва АҚШ етакчи бўлган ва бир-бирига мафкуравий жиҳатдан зид икки тизим, икки блок мавжуд эди. Дунё хавфсизлик тизими ҳам худди шу икки блокнинг ўзаро мухолифлик мувозанатига асосланган эди.

СССР пароканда бўлгач, янги — ғоят мураккаб ва қалтис бир давр юзага келдики, унинг асосий белгилари қуйидагилардан иборат:

Биринчи. Давлатлараро муносабатлар тизимидаги мувозанат бузилди. Жаҳонда сиёсий-иқтисодий бўлиниш рўй берди. Кучлар маркази илгари икки жойда бўлса, эндиликда бундай аҳвол ва вазият ўзгарди.

Иккинчи. Жаҳонда мулкий тенгсизлик — саноати ривожланган мамлакатлар билан ривожланаётган мамлакатлар ўртасидаги тафовут ва зиддиятлар кучаяпти.

Бу ҳолат жаҳон ресурсларини тақсимлашда яққол кўринади. Яъни, табиат ресурслари аслида ривожланаётган мамлакатларнинг асосий бойлиги ҳисобланса ҳам, саноати юксак ривожланган мамлакатлар бу бойликларни назорат қилишни ўз қўлларига олишга интилмоқдалар.

Қолаверса, илмий ва техникавий билимлар, шунингдек, илғор технологиялар соҳасида, эркин сармояни тўплаш ва жойлаштириш соҳасида ҳам жуда катта тафовутлар мавжуд.

Учинчи. Дунёда инсоннинг биологик тур сифатида яшашига бевосита хавф-хатар мавжуд. Яъни, ялпи ядро уруши хавфи анча камайган бўлса ҳам, экологик танглик хавфи, биогенетик бузилишлар хавфи ҳамон таҳликали ҳолатда сақланиб қолмоқда.

Тўртинчи. Жаҳон миқёсидаги умумий тараққиёт, одамлар дунёқарашининг ўзгариши, коммуникациялар юксалиши, халқаро муносабатларнинг ривожланиши ва унинг одамзод ҳаётига таъсири давлатлар ва халқлар ўртасида ўзаро бирлашишга интилишни кучайтирмоқда. Айни вақтда миллий хусусиятлар ва анъаналарни, сиёсий ва маънавий меросни сақлаб қолиш тамойиллари ҳам яққол сезилмоқда.

Турли давлатлараро ва ҳукуматга дахли бўлмаган халқаро ташкилотларнинг аҳамияти ошмоқда. Ва, айни замонда, дунё янги тизимга ўтиши даврида уларнинг фаолиятини қайта қуриш ва ислоҳ этиш зарурати туғилмоқда.

Хўш, нега шундай қилиш керак, деган савол туғилади.

Бунинг жавоби оддий: кўпчилик халқаро ташкилотлар дунёда икки тизим ва уларнинг рақобати мавжуд даврда тузилган эди. Бу ташкилотларнинг фаолиятлари кўпроқ уларнинг ўзаро мувозанати ва муросасини таъминлашга қаратилган эди.

Бугунги аҳвол халқаро ташкилотлардан энг йирик муаммоларга аҳамият беришни ва биринчи навбатда, барчага нисбатан одилона ва холисона муносабатда бўлишини талаб этади.

Халқаро ташкилотлар ҳозирги воқеликни тўғри акс эттириш ва жаҳон ҳамжамияти аъзоларининг эҳтиёжларига самарали хизмат қилиши зарур.

Бешинчи. Бугунги дунёда ҳар қандай мамлакатнинг нуфузи, аввало, унинг энг янги технологияларни қабул қилиш ва фойдаланиш қобилиятига қараб белгиланади.

Агар юқорида саналган хусусиятлардан келиб чиқиб, хулоса қиладиган бўлсак, Ўзбекистондаги ўтиш даврини тезроқ тугаллаш зарурати аён бўлади. Ўзбекистон жаҳон ҳамкорлиги жараёнига тезроқ кириши керак. Агар халқаро ҳуқуқий меъёрлар асосида ҳал қилинадиган янги умумжаҳон тартиботи ўрнатилса, Ўзбекистон ундан ҳам ўзига муносиб ўринни олиши даркор.

Ҳозирча мен мураккаб ҳолатларни санаб ўтдим. Энди эса, Ўзбекистоннинг жаҳон ҳамжамиятида муносиб ўринни эгаллаши учун қулай шарт-шароитларга қисқача тўхталиб ўтишга ижозат бергайсиз.

Аввало, **жуғрофий-сиёсий омиллар** ҳақида гаплашиб олайлик. Маълумки, Ўзбекистон жуғрофий-сиёсий жиҳатдан анча мураккаб ва шу билан бирга қулай аҳволда. Яъни у Марказий Осиё минтақасининг транспорт, кучли автоном энергетика ва сув тизимлари марказида жойлашган.

Иккинчи жиҳат шуки, Ўзбекистон аҳоли сони жиҳатидан, илмий-техникавий ва бошқа имкониятлари жиҳатидан минтақадаги қўшниларидан маълум даражада устун туради.

Учинчи тарафдан, Ўзбекистон қулай табиий-иқлим шароитига эга. Бизда қадимий деҳқончилик маданияти ва бой минерал-хомашё ресурслари бор. Республика озиқ-овқат билан ўзини-ўзи таъминлашга, техника экинларининг энг қимматли турларини, пахта толаси етиштириш ва экспорт қилишга, шунингдек, жаҳон бозорига юқори сифатли, экологик жиҳатдан соф, рақобатга бардошли мева-сабзавот маҳсулотларини чиқаришга ҳамда уларни қайта ишланган ҳолда етказиб беришга қодир.

Тўртинчидан, давлатимиз нафақат ўзини-ўзи таъминлайдиган, балки четга чиқаришга нефть, нефть маҳсулотлари, газ ва умуман, иқтисодиётнинг асоси бўлмиш тармоқларга эга. Ўзбекистонда саноатнинг энг замонавий тармоқлари мавжуд. Дейлик, бизда микрорадиоэлектроника каби мураккаб соҳани ривожлантириш имкони бор.

Бешинчидан, Ўзбекистоннинг инсоният цивилизациясида салмоқли ўрни бор. Юртимиз маънавий мерос билан бой, у нафақат минтақада, балки дунёда ҳам турли маънавий ва сиёсий жараёнларга кучли таъсир ўтказиб келган.

Шу жиҳатларни ҳисобга олсак, Ўзбекистон ўзининг барча кўрсаткичлари бўйича жаҳондаги маданий, илмий, технология ва иқтисодий юксакликка эришиб, бемалол Марказий Осиёда интеграция марказига айланиши мумкин.

Албатта, бу йўлда қатор қийинчиликлар ҳам мавжуд. Агар жуғрофий-стратегик тарафдан олиб қарасак, Марказий Осиёда коммуникациялар номақбул ривож топгани ва унинг тармоқлари анча бузилганини кўрамиз. Бу — **бир**.

Марказий Осиёда сув ресурслари чекланган ва Орол экология фалокати таъсири сезилади. Бу — **икки**.

Учинчидан, минтақада хавфсизлик тизими йўлга қўйилмаган. Бу ерда атрофдаги кучли давлатлар ва сиёсий кучлар марказларининг бир-бирига мос келмайдиган таъсир этиш истаклари борлигини ҳам ҳисобга олмасдан бўлмайди.

Тўртинчидан, мусулмон дунёсидаги баъзи кучли мамлакатларнинг бир-бирига мос келмайдиган манфаатлари ҳам айни бизнинг минтақамизда ўзаро дуч келишини назардан соқит этолмаймиз.

Қолаверса, атрофимизда турли этник, иқтисодий ва бошқа қийин муаммолар ичида қолган «учинчи дунё» давлатлари мавжуд. Беқарорлик ва хавф-хатарнинг бугунги кунда икки ўчоғи — Афғонистон билан Тожикистон давлатлари ҳам шу минтақада.

Баён этилган бу муаммоларни кучайтириб ва маълум даражада кўп ишларни ижобий ҳал қилишга тўсиқ бўлиб турган яна бир масала бор. Совет тизимидан қолган мерос — бу шу минтақада Туркистон аталмиш ягона заминда яшаётган миллат ва элатларни сунъий равишда бўлиб ташлаш ва шу ҳолдан фойдаланиб ўз сиёсатини ўтказиш, уларга ҳукмронлик қилиш асоратлари ҳали-бери йўқолган эмас.

Ҳурматли дўстлар!

Халқаро вазиятга бериладиган умумий стратегик баҳо ана шундай. Кўриниб турибдики, биз жуда мураккаб, қарама-қаршиликларга тўла дунёда давлатчилигимизни қуришимиз, мустақиллигимизни мустаҳкамлашимиз, жаҳон ҳамжамиятида ўзимизнинг муносиб ўрнимизни эгаллашимиз лозим. Шу муносабат билан минтақада барқарорлик ва миллий хавфсизлик кафолатларининг шарт-шароитларини аниқлаш ва таъминлаш ғоят муҳимдир.

Улар, менимча, қуйидагилардан иборат:

Биринчи. Ўзбекистон жаҳон ҳамжамияти ва давлатлараро хавфсизлик тизимида ўз ўрнини топиши лозим. Бунинг учун республиканинг дунё ҳамжамиятига кириш суръатларини тезлаштириш, турли халқаро давлат ва нодавлат ташкилотлари, биринчи галда, БМТ ва Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти ишларида фаол иштирок этишини таъминлаш зарур.

Халқаро ташкилотлар иқтисодиётимизни қайта қуришга кўмаклашадиган энг самарали воситадир. Улар кредит олиш, хорижий сармояларни тўғридан-тўғри жалб этиш, республиканинг жаҳон бозорида олға силжишига бебаҳо ёрдам кўрсатиши мумкин.

Асосийси, Ўзбекистоннинг халқаро ташкилотлар фаолиятидаги иштироки миллий хавфсизлигимиз, минтақада тинчлик ва барқарорликни сақлаш гаровидир.

БМТнинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси 1993 йил февралида иш бошлаган эди. Албатта, бу унчалик катта муддат эмас. Бироқ 1994 йил январига келиб, ваколатхона БМТнинг Тараққиёт дастури, Қочоқлар иши бўйича ваколатли олий комиссари, Болалар жамғармаси, Саноат тараққиёти дастури, Наркотикларни назорат қилиш бўйича дастур, Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти, Аҳоли жойлашиши жамғармаси сингари ихтисослашган муассасаларни ўз таркибига бирлаштиришга муваффақ бўлди. Шундай қилиб, БМТ билан ҳамкорлик қилиш режалари амалга ошиб бормоқда. Бу ҳамкорлик иқтисодиёт, ижтимоий соҳа, соғлиқни сақлаш, маданиятни тиклаш, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва бошқа соҳаларни ҳам қамраб олмоқда.

Биз БМТ бугунги кунда ўз тузилмаларини қайта қуриш арафасида турганини яхши биламиз. Бу залда хорижий меҳмонларимиз ўтирганидан фойдаланиб, Ўзбекистон БМТнинг келажакда ялпи тинчлик ва барқарорликни таъминлайдиган кучли ташкилотга айланиши тарафдори эканини қайд этишни истардим. Республикамиз БМТ раҳбарлик органлари ва ихтисослашган муассасаларини тубдан қайта қуриш ғоясини қўллаб-қувватлайди. Бу миллий, минтақавий ва жаҳоншумул муаммоларни ҳал қилишдаги дунё давлатлари саъй-ҳаракатларини мувофиқлаштириш ва бирлаштиришда уларнинг аҳамиятини кучайтиришига ишончим комил.

Бундан буён ҳам Ўзбекистоннинг Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти тузилмаларидаги иштирокини кенгайтириш зарур. Минтақавий хавфсизликни таъминлашда бу ташкилот имкониятларидан, унинг Шимолий Атлантика ҳамкорлик кенгаши, Европа Иттифоқи, Европа Кенгаши, НАТО ва бошқа ташкилотлар билан алоқаларидан кенг фойдаланиш зарур.

Ўзбекистон БМТ Бош Ассамблеясининг 48-сессиясида Тошкент шаҳрида мазкур ташкилотнинг Марказий Осиёда хавфсизлик, фаровонлик ва ҳамкорлик муаммоларига бағишланган доимий семинарини ташкил этиш таклифини ўртага ташлади. Бизнинг фикримизча, республикамиз Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилотининг Осиёдаги таянчи бўла олади. У минтақавий хавфсизлик ва ҳамкорликни, эҳтимол тутилаётган можароларнинг олдини олувчи дипломатияни таъминлашда, зиддиятларни бартараф этишда Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти ва БМТ ҳамжиҳат иш юритадиган майдонга айланиши мумкин.

Қўшилмаслик ҳаракати, Ислом конференцияси ташкилоти ва бошқа нуфузли халқаро ташкилотлар ишида фаол иштирок этиш зарур.

Иккинчи. Миллий хавфсизликка эришишда давлатлараро битимлар тизимини барпо этиш муҳим йўналиш ҳисобланади. Ўзбекистон қанчалик кўп мамлакат билан дўстона, амалий мулоқот ва ҳамкорлик муносабатларини ўрнатса, унинг хавфсизлиги шунчалик кўп кафолатланади.

Бугунги кунда Ўзбекистонни жаҳоннинг 125 мамлакати тан олди. 84 мамлакат билан дипломатик муносабатлар ўрнатилди.

Республика раҳбарияти, мустақилликнинг дастлабки ойларида биринчи бўлиб Туркияга расмий ташриф буюрди. Кейинчалик расмий делегацияларимиз Германия, Франция, Австрия, Голландия, Буюк Британия, Хитой, Ҳиндистон, Саудия Арабистони, Миср, Индонезия, Малайзия, Эрон, Корея, Япония каби Европа ва Осиё қитъасининг бир қанча бошқа мамлакатларига сафар қилди. Иқтисодиёт, илм-фан ва маданият каби соҳаларда ҳамкорлик қилиш бўйича шартнома ва ҳужжатлар имзоланди. Янги мустақил давлатлар билан икки ва кўп томонлама алоқалар ривожланди.

Мазкур битим ва шартномалар Ўзбекистон атрофида хавфсизлик, ишонч ва яхши қўшничилик муҳитини яратишига ишончим комил.

Учинчи. Имзоланган давлатлараро битимларга сўзсиз амал қилиш-хавфсизлик кафолати ва шартидир.

Биз бу соҳада таъналарга сабаб бўладиган иш қилмаслигимиз, танқидга нишон бўлмаслигимиз лозим. Худди ана шу ҳолдагина биз билан ҳамкорлик қилаётган давлатлардан зиммаларига олган мажбуриятларини ижро этишни талаб қилишимиз мумкин бўлади.

Имзоланган ҳужжатларга сўзсиз риоя қилиш инсон ҳуқуқлари, кам сонли миллатлар ҳуқуқлари, бир-бирининг ички ишларига аралашмаслик, тинч-тотув яшаш тамойиллари сингари соҳаларда, айниқса, долзарб аҳамият касб этади.

Бу ҳолат янги мустақил давлатлар ўртасидаги муносабатларда ҳам ўта муҳим роль ўйнайди. Ҳамдўстлик барпо этилганидан буён ўтган уч йилдан ошиқроқ вақт ичида турли муаммолар юзасидан бир неча юз битим ва шартномалар қабул қилинди. Таассуфки, уларнинг аксарияти қоғозда қолиб кетди. Шу боис гоҳида бир масала юзасидан бир неча қарор қабул қилинди. Бу мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатларни янада мустаҳкамлашга, дўстона ва ўзаро манфаатли алоқаларни ўрнатишга монелик қилмоқда.

Тўртинчи. Ташқи сиёсатни мафкурадан тўла холи этиш хавфсизликни таъминлашнинг муҳим кафолатидир. Ўзбекистон шу пайтгача дунёнинг барча мамлакатлари, қитъалари ва минтақалари билан ўз муносабатларини, бу мамлакатларнинг усткурмаси қандай бўлишидан қатъи назар, фақат халқаро ҳуқуқнинг барча тан олган қоида ва мезонлари асосида қуриб келди ва бундан кейин ҳам шу йўлдан боради.

Ғоявий мухолифлик ўтмишда давлатлараро муносабатларга соя солиб, давлатларнинг бир-бирига қарши икки гуруҳга бўлинишига сабаб бўлди. Дунёни ҳалокат ёқасига олиб келди. Бундай келишмовчиликлар бугун ҳам давлатлараро ихтилофларни куч ишлатиш йўли билан ҳал қилишга, бегуноҳ одамларнинг қурбон бўлишига, бутун-бутун халқларнинг фожиасига сабаб бўлаётир.

Давлатлараро муносабатлар соҳасида ягона ғоя амал қилиши лозим. Бу ғоянинг маъноси шуки, биргаликда тинч ҳаёт кечириш, ҳамкорликка интилиш, эгамен давлатларнинг ички ишларига аралашмаслик, турли нуқтаи назар ва фикрларга бардошли бўлиш тамойилларини ўзида акс эттирган қонунлар устиворлик касб этиши даркор.

Бешинчи. Ўзбекистон Қўшилмаслик ҳаракатига аъзо бўлгани сабабли ҳеч қайси блокка қўшилмайди. Биз буни миллий хавфсизликнинг муҳим кафолати деб биламиз. Шу билан биргаликда, ҳарбий блоклар билан ҳамкорлигимиз тинчлик ишига, мамлакатлар ва халқларнинг хавфсизлиги мақсадларига, демакки, Ўзбекистоннинг миллий хавфсизлиги мустаҳкамланишига хизмат қилса, биз ҳамиша мулоқотга тайёрмиз. Шу ўринда Ўзбекистон 1994 йилнинг июлида НАТОнинг коллектив хавфсизликни таъминлашга қаратилган «Тинчлик йўлида ҳамкорлик» лойиҳасини имзолаганини эслаш ўринлидир.

Олтинчи. Ўзбекистоннинг МДҲ таркибида коллектив тизимдаги иштироки минтақада барқарорлик ва тинчликнинг муҳим кафолатидир.

Бизнинг давримизда фақат коллектив хавфсизлик бўлиши мумкин. Хавфсизликни бу тарзда тушуниш нафақат ҳар бир алоҳида давлатнинг имкониятлари чекланганини, қолаверса, маънавий-сиёсий тусдаги мулоҳазаларга ҳам боғлиқ. Давлатларнинг имкониятлари ва саъй-ҳаракатларини хавфсизликни таъминлаш йўлида бирлаштириш муҳим аҳамиятга эга. У, биринчидан, коллектив хавфсизлик тизимида иштирок этувчилар ўртасида кескинлик йўқлигидан далолат берса, иккинчидан, уларнинг бирлашишга интилишларини намойиш этади.

Ўзбекистон айни шу сабабли минтақада ва собиқ иттифоқ ҳудудида коллектив хавфсизлик тизимини барпо этиш ташаббускорларидан бири бўлди. МДҲ мамлакатлари ўртасида тузилган коллектив хавфсизлик тўғрисидаги шартномаларнинг дастлабкиларидан бири 1992 йил май ойида айнан Тошкентда имзолангани ҳам тасодиф эмас. Шу ойнинг бошларида Алматида мазкур муҳим муаммога бағишланган ҳужжатлар мажмуи имзоланди.

Коллектив хавфсизлик тизимида Россия Федерациясининг алоҳида ўрин тутишини таъкидлаш зарур. Россия иқтисодий жиҳатдан ҳам, ҳарбий-техникавий жиҳатдан ҳам буюк давлатдир. Шунинг учун ҳам коллектив хавфсизлик тизимини барпо этишда ҳам, МДҲ доирасида давлатларнинг бир-бирига яқинлашуви масаласида ҳам Ўзбекистон Россия билан яқиндан ҳамжиҳатлик алоқаларини мустаҳкамлашга ва стратегик ҳамкорлик ўрнатишга интилмоқда. Бундай ҳамкорлик нафақат Ўзбекистоннинг, балки Россиянинг ҳам миллий манфаатларига мос эканини айтиб ўтиш керак. Чунки яқин қўшни давлат билан яқиндан ҳамкорлик қилиш ва тинч-тотув яшаш ҳар қандай давлатнинг манфаатларига мос тушади.

Қолаверса, мамлакатларимиз иқтисодиёти, уларнинг миллатлараро, маданий, илмий-техникавий муносабатлари бир-бирига боғлиқ эканини ҳам ҳисобга олиш лозим.

Коллектив хавфсизлик тизимини барпо этишда ҳарбий хавф билан бир қаторда бошқа хавфлар ҳам мавжудлигини ҳисобга олишимиз зарур. Орол денгизи қуриб бораётгани, экологик вазият ёмонлашаётгани, уюшган жиноятчилик, наркобизнес, минерал ресурсларнинг чеклангани ва камайиб бораётгани шулар жумласидандир. Мазкур муаммоларни ҳал этиш айрим давлатларнинг имкониятлари доирасидан четга чиқади ва саъй-ҳаракатларни бирлаштиришни тақозо этади.

Шу жиҳатдан республикамиз Бирлашган Миллатлар Ташкилоти, Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти ҳамда бошқа нуфузли давлатлараро ташкилотлар ҳомийлигида барпо этилаётган коллектив хавфсизлик тизимига фаол қўшилиши зарур.

Еттинчи. Яқин қўшниларимиз — Марказий Осиё давлатлари билан ҳар томонлама ўзаро ҳамкорлик миллий хавфсизликнинг асосий шартларидан биридир.

Халқларимиз тарихи, маданияти, анъаналари, диний эътиқодининг муштараклиги мамлакатларимиз ўртасидаги амалий ҳамкорлик ва ҳамжиҳатликнинг муҳим пойдевори ҳисобланади.

Афсуски, баъзан Марказий Осиё минтақасида бирлашишга қарши чиқадиган баъзи сиёсий доиралар орамизни бузишга қаратилган ҳар хил бўҳтон-уйдирмалар тарқатишга уринадилар.

Шуларга қарата айтмоқчиманки, Марказий Осиё халқлари ҳеч нарсани талашмайди. Бизнинг мақсадларимиз бир, тақдиримиз бир. Бизда миллий муносабатларда кескинликлар йўқ, ҳал қилиб бўлмайдиган вазиятлар ҳам йўқ. Интеграция йўлидан олға томон ҳаракат қилаётганимиз ҳам буни тасдиқлаб турибди.

Саккизинчи. Армиямиз, Қуролли Кучларимиз, ҳарбий доктринамиз давлатимиз хавфсизлигининг муҳим кафолатидир.

Биз давлатларнинг тинч-тотув яшаш, халқаро масалаларни ҳал қилишда куч ишлатмаслик, таҳдид қилмаслик тамойилини ташқи сиёсатимизга асос қилиб олганмиз. Ўзбекистон 1995 йилда муддати узайтирилиши лозим бўлган ядро қуролини тарқатмаслик тўғрисидаги шартномани ядро қуролини йўқ қилиб ташлаш тўғрисидаги шартномага айлантириш тарафдоридир.

Биз худди кимёвий қуроллар бўйича қабул қилинган шартнома каби биологик қуролларни ҳам таъқиқлаш тўғрисидаги шартнома қабул қилиниши тарафдоримиз.

Қисқа қилиб айтганда, Ўзбекистон уруш, ҳарбий можароларнинг олдини олишга қаратилган ҳар қандай ташаббусни қўллаб-қувватлашга тайёр.

Атрофимиздаги нотинч дунёда дўстларимиз бор, лекин Ўзбекистонни ўз таъсир доирасига киритишни хоҳлайдиганлар ҳам йўқ эмас. Бунинг учун улар барча найранглардан, қолаверса, ҳарбий кучдан ҳам фойдаланишлари мумкин. Шу сабабли бизнинг яхши тайёрланган ва қуролланган, истиқлолимиз ва чегараларимизни ҳимоя қилишга қодир армиямиз бўлиши керак.

Шу билан бирга Ватанимиз мудофаа қудратининг асоси — республика иқтисодий салоҳиятини мустаҳкамлаш даркор. Сўнгги пайтларда Ўзбекистонда Қуролли Кучлар учун энг зарур ва юксак малакали зобитлар тайёрлашга мўлжалланган бир қанча ҳарбий ўқув юртлари ташкил этилди. Армияни техник жиҳатдан жиҳозлашни мустаҳкамлаш чора-тадбирлари кўрилди. Иқтисодий қийинчиликларга қарамай, бундан кейин ҳам ҳарбий салоҳиятни таъминлаш учун зарур маблағ ажратишни давом эттираверади. Бизнинг ҳарбий доктринамиз мудофаа ва хавфнинг олдини олиш характерига эга. Шу боис Ўзбекистон БМТ, Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти каби нуфузли халқаро ташкилотларнинг тинчликни сақлаш тадбирларида иштирок этишга тайёр.

Миллий хавфсизлик тизими учун хавф-хатарнинг олдини олиш ва уни бартараф этишда олдиндан чора кўриш услуби кўпроқ қўл келади. Шу билан бирга чуқур ва кенг миқёсли таҳлил қилишга қодир тадқиқот ва ахборот марказларини барпо этиш муҳим аҳамиятга эга.

Хавфсизлик Кенгаши — давлатдаги олий мансабдор шахсларнинг маслаҳат органи ана шундай восита бўлиши мумкин. Хавфсизлик Кенгаши Республика Президенти ҳузурида тузилиши мақсадга мувофиқдир.

Хавфсизлик Кенгаши миллий хавфсизлик муаммолари билан боғлиқ бўлган барча масалаларни чуқур ишлаб чиқиш ва мувофиқлаштиришни таъминлаши, бунинг учун жавобгар бўлиши лозим.

Кенгашнинг вазифалари кўп қиррали ва мураккабдир. У ушбу соҳада миллий хавфсизликнинг устивор йўналишларини ва давлат сиёсати асосларини ишлаб чиқишга жавоб бермоғи керак. Шахснинг, жамиятнинг ва давлатнинг хавфсизлигини таъминлаш бўйича дастурлар мажмуи Хавфсизлик Кенгаши раҳбарлигида режалаштирилади ва амалга оширилади.

Тўққизинчи. Ҳозирги дунёда давлат барқарорлигини таъминлаш жамиятнинг ижтимоий-руҳий, маънавий ва ахлоқий, маданий ва тарихий илдизларига таянади. Давлат мустаҳкамлиги ва қудрати унинг жаҳон жамоатчилиги олдидаги маънавий-ахлоқий қиёфаси ва нуфузи билан ҳам аниқланади. Айни шу боис халқимизнинг, миллатимизнинг маънавий жиҳатдан уйғониши мустақиллигимиз, миллий хавфсизлигимиз гаровидир. Ушбу муҳим ишда биз Шарқнинг буюк маънавий таълимотидан, халқларни тинч ҳаёт кечиришга, дўстлик ва ҳамкорликка, ўзаро жипслик ва сабр-тоқатга чақирувчи ислом фалсафасидан кенг ва оқилона фойдаланишимиз лозим.

Биз Шарқ фарзандларимиз. Шарқ мамлакатларининг қаерига борманг, одамлар бир-бирлари билан учрашганда, авваламбор, «Ассалому алайкум» дейишади. Ушбу калом арабчадан олинган бўлиб, «Сизга тинчлик ёр бўлсин» деган маънони англатишини яхши биласизлар. «Салом», яъни «тинчлик» сўзи Қуръони каримда 40 марта учрар экан. Бу муқаддас китобнинг оятларидан бирида шундай дейилади: «Меҳрибон Парвардигор томонидан одамларга олқиш маъносида «тинчлик» сўзи айтилур».

Кўриниб турибдики, тинчлик, тотувлик, ҳамкорлик ғояси Оллоҳга ҳам, бандаларга ҳам хуш келадиган эзгу ғоядир.

Давлатимиз хавфсизлигини таъмин этишнинг асоси — мамлакатимиз ёшлари. Ёшлар — бизнинг таянчимиз, эртанги кундан умидимиз, савоб ишларимизнинг давомчиларидир. Ҳаммамиз ҳам бу дунёда фарзандларимизни деб, уларнинг бахт-саодати, иқболи деб яшаймиз ва меҳнат қиламиз. Нафақат хавфсизлигимиз, шу билан бирга миллий уйғониш ғоясининг амалга ошиши, давлатимизнинг келажакда барқарор бўлиши ҳам ёшларимиз қандай шаклланишига бевосита боғлиқ.

Фарзандларимиз биздан афзалроқ, биздан ўткирроқ, биздан покроқ, савоб ишларни биздан ҳам кўпроқ қиладиган бўлишлари лозим. Улар жаҳон умумбашарий ютуқларини эгаллаши, тарихимизни, маданиятимизни, буюк аждодларимиз қолдирган меросни чуқур билмоғи керак. Бизнинг асосий куч-қудратимиз ва келажагимиз ана шунда. Бугун зўр умидлар билан қураётган янги жамиятимизнинг мазмун-моҳияти ҳам аслида ана шундадир.

Азиз дўстлар!

Халқимиз тарихида янги давр бошланди. Ватанимизнинг тараққиёт йўли аниқ белгилаб олинган. Бу йўлни истиқлол учун, мустақил Ўзбекистон учун, бозор муносабатлари ва умуман туб ислоҳотлар ўтказиш учун овоз берган, уни қўллаб-қувватлаган халқнинг ўзи тан олди. Халқ якдиллиги ва ҳамфикрлиги — ҳаммамизнинг буюк ғалабамиз. Халқ ўзи сайлаган депутатларга ислоҳотлар бошида турган ҳукуматига катта ишонч ва умид билан қарамоқда.

Келинг, азиз биродарлар, халқнинг ана шу улуғ ишончига муносиб бўлайлик.

БИРИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ БИРИНЧИ СЕССИЯСИ ТЎҒРИСИДА АХБОРОТ

(Давоми. Боши 1-бетда).

...кистоннинг сиёсий-ижтимоий ва иқтисодий истиқболининг асосий тамойиллари тўғрисида қилган маърузасини муҳокама қилишга киришдилар. Сўзга чиққан депутатлар Н. Кучерский, А. Аметов, М. Эгамова, А. Мелкумов маърузанинг асосий қоидаларини якдиллик билан маъқулладилар ва бундан буён ҳам Ўзбекистоннинг ижтимоий-сиёсий турмушини тубдан ўзгартириш йўлидан боришга қатъий аҳд қилганликларини, амалга оширилаётган ислоҳотлар тақдири учун масъулиятни зиммаларига олишга тайёр эканликларини баён қилдилар.

Шундан сўнг раислик қилувчи депутатларни «Ўзбекистон Республикасининг Олий Мажлиси тўғрисида»ги Конституцион қонуннинг 16-моддаси асосида тузилган Олий Мажлис Кенгашининг таркибидан хабардор қилди. Олий Мажлис Кенгаши таркибига Олий мажлис Раиси Э. Халилов, Раис ўринбосарлари У. Аширбеков, Б. Бугров, Б. Шодиева, А. Қосимов, Мандат комиссиясининг раиси Ш. Мирзиёев, Олий мажлис қўмиталарининг раислари А. Аҳадов, А. Йўлдошев, Б. Эшонов, Э. Воҳидов, А. Холмуродов, И. Кочмарик, Д. Ўтамов, Г. Йўлдошева, Ч. Абдиров, А. Мўминов, Ў. Ҳошимов, Б. Наимов, блок ва фракцияларнинг раҳбарлари Б. Рапиғалиев, А. Жалолов, А. Жўрабоев ва А. Йўлдошев кирган.

Депутатларнинг ишчи гуруҳи аъзоси депутат А. Носиров маърузасидан сўнг Ўзбекистон Республикаси депутатлари мақоми тўғрисидаги, Олий Мажлис регламенти тўғрисидаги қонун лойиҳалари ҳамда Олий Мажлис қўмита ва комиссиялари тўғрисидаги Низом дастлабки ҳолатида маъқулланди.

Олий Мажлис депутатларининг фаолиятини ташкил этиш тўғрисида қарор қабул қилинди. Мазкур масала юзасидан депутатлар ишчи гуруҳининг аъзоси депутат Т. Жўраев сўзга чиқди.

Шундан сўнг сессия котибиятининг раҳбари депутат И. Эрбеков Олий Мажлис номига келган телеграмма ва аризалар тўғрисида депутатларга ахборот берди.

Кейин Олий Мажлис Раиси Э. Халилов сўзга чиқди. У Президент сайлови ва Олий Мажлисга сайлов муддатларини яқинлаштириш мақсадида, Президентнинг ваколатини 1997 йилдан 2000 йилгача узайтириш юзасидан референдум ўтказиш тўғрисида таклиф киритди.

Сўзга чиққан депутатлар С. Усмонов, П. Абдураҳмонов, Э. Воҳидов, Ч. Абдиров, Э. Халиловнинг 1995 йил 26 мартда давлатимиз бошлиғи И. Каримовнинг ваколатини 1997 йилдан 2000 йилгача узайтириш юзасидан референдум ўтказиш тўғрисидаги таклифини қўллаб-қувватладилар. Олий Мажлис бу масала юзасидан қарор қабул қилди.

Олий Мажлис Ўзбекистон Республикаси билан Хитой Халқ Республикаси ўртасидаги консуллик шартномасини, Ўзбекистон Республикаси ҳукумати билан Америка Қўшма Штатлари ҳукумати ўртасидаги инвестицияларни рағбатлантириш ва ўзаро ҳимоя қилиш ҳақидаги битимни тасдиқлади. Республиканинг бир қанча халқаро конвенцияларга қўшилиши ҳақида қарор қабул қилди, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Олий суди судяларининг ваколат муддатини узайтирди.

Шу билан биринчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг биринчи сессияси ўз ишини тугатди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

ФУҚАРОЛАРНИНГ ДАРОМАДЛАРИДАН ОЛИНАДИГАН СОЛИҚЛАР ДАРАЖАСИНИ КАМАЙТИРИШ ТЎҒРИСИДА

Фуқароларнинг даромадларидан олинадиган солиқлар даражасини камайтириш мақсадида:

1. 1995 йилнинг 1 мартидан бошлаб фуқаролар даромадининг солиқ олинмайдиган энг кам миқдори ойига 300 сўм миқдорида белгилансин.

2. 1995 йилнинг 1 мартидан бошлаб фуқароларнинг даромадларидан олинадиган солиқлар прогрессив ставкасининг чекланган миқдори 45 фоиздан 40 фоизгача камайтирилсин.

3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси:

1995 йил 1 мартгача меҳнат қилиш шароитлари алоҳида зарарли бўлган ишлаб чиқаришларда ишлайдиган, амалдаги қонунчиликка мувофиқ улар учун солиқ олишнинг имтиёзли тартиби белгиланган фуқароларнинг айрим тоифалари рўйхатини улар даромадларининг ушлаб қолинадиган даражаси 25 фоиздан ошмаслигини назарда тутган ҳолда тасдиқласин;

фуқаролардан олинадиган даромад солиғи тўғрисида Ўзбекистон Республикаси қонунчилигига тегишли ўзгартишлар киритиш ҳақида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига белгиланган тартибда таклифлар киритсин.

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1994 йил 30 ноябрдаги 1014-сон Фармонининг 5-банди 1995 1 январдан бошлаб ва Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1995 йил 7 февралдаги 1080-сон Фармони 1-бандининг тўртинчи хатбошиси 1995 йил 1 мартдан бошлаб ўз кучини йўқотган деб ҳисоблансин.

5. Мазкур Фармоннинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасига юклатилсин.

Ўзбекистон Республикаси
Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1995 йил 24 февраль.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ И. А. КАРИМОВНИНГ «ЎЗБЕКИСТОННИНГ СИЁСИЙ-ИЖТИМОИЙ ВА ИҚТИСОДИЙ ИСТИҚБОЛИНИНГ АСОСИЙ ТАМОЙИЛЛАРИ ТЎҒРИСИДА»ГИ МАЪРУЗАСИ ҲАҚИДА

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримовнинг маърузасини эшитиб ва муҳокама қилиб, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси

ҚАРОР ҚИЛАДИ:

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримовнинг «Ўзбекистоннинг сиёсий-ижтимоий ва иқтисодий истиқболининг асосий тамойиллари тўғрисида»ги маърузасида баён этилган қоидалар маъқуллансин.

Қайд этилсинки, маърузада баён этилган сиёсий-ижтимоий ва иқтисодий истиқбол консепцияси миллий давлатчилик барпо этиш, фуқаролар ҳуқуқий жамиятини вужудга келтириш ва унинг маънавий-ахлоқий қадриятларини тиклашнинг асосий негизидир.

2. Олий Мажлис қўмиталари ва комиссиялари Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримовнинг маърузасида баён этилган хулосалар ва таклифларни ўзларининг амалий ишларида инобатга олсинлар.

Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлисининг Раиси
Э. ХАЛИЛОВ

Тошкент шаҳри,
1995 йил 24 февраль.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ДЕПУТАТЛАРИНИНГ ВАКОЛАТЛАРИНИ ТЎҒРИ ДЕБ ТОПИШ ҲАҚИДА

Мандат комиссиясининг тақдимномасини кўриб чиқиб, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

1994 йил 25 декабрда, 1995 йил 8 ва 22 январда сайланган Олий Мажлиснинг 250 депутати ваколатлари тўғри деб топилсин.

Тошкент шаҳри,
1995 йил 23 февраль.

ҲОКИМИЯТ ВАКИЛЛИК ОРГАНЛАРИНИНГ ОЛИЙ МАЖЛИС ДЕПУТАТЛАРИ БЛОКИНИ РЎЙХАТГА ОЛИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

Ҳокимият вакиллик органларининг 120 кишидан иборат Олий Мажлис депутатлари блоки рўйхатга олинсин.

Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлисининг Раиси
Э. ХАЛИЛОВ

Тошкент шаҳри,
1995 йил 24 февраль.

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИНИНГ ОЛИЙ МАЖЛИС ДЕПУТАТЛАРИ ФРАКЦИЯСИНИ РЎЙХАТГА ОЛИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг 69 кишидан иборат Олий Мажлис депутатлари фракцияси рўйхатга олинсин.

Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлисининг Раиси
Э. ХАЛИЛОВ

Тошкент шаҳри,
1995 йил 24 февраль.

ЎЗБЕКИСТОН «АДОЛАТ» СОЦИАЛ-ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИНИНГ ОЛИЙ МАЖЛИС ДЕПУТАТЛАРИ ФРАКЦИЯСИНИ РЎЙХАТГА ОЛИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

Ўзбекистон «Адолат» социал-демократик партиясининг 47 кишидан иборат Олий Мажлис депутатлари фракцияси рўйхатга олинсин.

Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлисининг Раиси
Э. ХАЛИЛОВ

Тошкент шаҳри,
1995 йил 24 февраль.

«ВАТАН ТАРАҚҚИЁТИ» ПАРТИЯСИНИНГ ОЛИЙ МАЖЛИС ДЕПУТАТЛАРИ ФРАКЦИЯСИНИ РЎЙХАТГА ОЛИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

«Ватан тараққиёти» партиясининг 14 кишидан иборат Олий Мажлис депутатлари фракцияси рўйхатга олинсин.

Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлисининг Раиси
Э. ХАЛИЛОВ

Тошкент шаҳри,
1995 йил 24 февраль.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ РАИСИ ЭРКИН ХАЛИЛОВ НУТҚИ

Муҳтарам Президент!

Ҳурматли депутатлар!

Ҳозир Сиз билан Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармонларини тасдиқладик. Шу муносабат билан яна бир муҳим ва долзарб масалани ҳал этиб олишимиз зарур.

Ҳаммангизга маълумки, Конституцияга мувофиқ Президент Ўзбекистон Республикасида давлат ва ижро этувчи ҳокимият бошлиғи ҳисобланиб (89-модда), Бош вазир, унинг ўринбосарлари, Вазирлар Маҳкамаси аъзолари ҳамда республика органларининг бошқа раҳбарларини тайинлайди, сўнгра Олий Мажлис уларни тасдиқлайди (93-модданинг 10, 9-бандлари).

Айни пайтнинг ўзида Конституциянинг 98-моддасига биноан Вазирлар Маҳкамаси янги сайланган Олий Мажлис олдида ўз ваколатларини зиммасидан соқит қилади.

Конституцияда назарда тутилган бу нормалар умум эътироф этилган нормаларга ва халқаро амалиётга тўла мос келади. Бу ҳол ҳукуматнинг қонун чиқарувчи олий орган томонидан назорат қилиб турилишини таъминлайди ҳамда қонун чиқарувчи ва ижро этувчи ҳокимият тизимлари баҳамжиҳат ишлашига кўмаклашади.

Ҳаммангизга яхши маълумки, аввалги парламент 1990 йилда 5 йилга сайланган эди. Унда Ўзбекистон ҳали мустақилликка эришмаган бўлиб, СССР таркибига кирар эди, аввалги парламентнинг ваколати 1995 йилнинг февраль ойида тугади.

Конституцияга мувофиқ айни бир вақтда Вазирлар Маҳкамасининг Раиси ҳисобланадиган Ўзбекистон Республикаси Президенти эса (89-модданинг 2-қисми) 1991 йил декабрининг охирида умумхалқ овоз бериши йўли билан беш йил муддатга яъни, 1997 йилгача сайланган.

Шундай қилиб янги сайланган парламентимиз 2000 йилгача ваколатли бўлганлиги туфайли Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг Раиси бўлмиш Президентнинг ҳамда Олий Мажлиснинг ваколатлари ўртасидаги вақтда номутаносиблик таркиб топди.

Шу билан бирга бу ҳолат натижасида республика ҳукумати парламент ваколати муддати даврида икки марта, яъни парламент сайланганда ва Президент сайланганда тайинланиши ва тасдиқланиши мумкин бўлиб қолади.

Ваколат муддатлари ўртасидаги фарқ мавжудлиги ҳукуматни шакллантириш масаласида ҳам муайян қийинчиликларни келтириб чиқариши мумкин. Чунки уни шакллантириш вақтида бугунги кунда Олий Мажлисда мавжуд бўлган сиёсий фракциялар ва блокларнинг манфаатларини ҳисобга олиш ҳам бошқа омиллар сингари муҳим ўрин тутади.

Эндиликда парламентга сайлов кўппартиялилик асосида ўтиши муносабати билан ҳукумат таркиби ҳам шунга мутаносиб бўлиши ҳамда парламентдаги сиёсий ва ижтимоий кучлар нисбатини ўзида акс эттириши зарур. Бу эса ҳамжиҳатликка эришишга, жамиятда барқарорлик бўлишига кўмаклашади.

Бундан ташқари ўз сайловчиларининг хоҳиш иродасини ифода этувчи Олий Мажлис билан умумхалқ сайлови йўли билан сайланган ва айни пайтда ижроия ҳокимиятининг раҳбари бўлган Президент ваколатлари муддати ўртасидаги номутаносиблик уларни умумий мақсадга эришишга қаратилган баҳамжиҳат, келишиб ишлашларига халақит беради. Агар биз бундан буён ҳам ижтимоий ва фуқаролар тотувлигини, жамиятда барқарорликни таъминламоқчи бўлсак бу номутаносибликни бартараф этишимиз лозим.

Шу муносабат билан ҳокимиятнинг ҳар иккала структураси ҳаракатларининг уйғунлигини таъминлаш ва объектив сабабларга кўра қонунчилик амалиётида таркиб топган бу номутаносибликни тузатиш учун Президент ва парламент сайловини бир хил муддатда ўтказиш ёки Президент ва парламент сайловлари муддатларини яқинлаштириш мақсадга мувофиқ бўлса керак.

Ушбу муаммони ҳал этиш йўлларидан бири — Ўзбекистон Республикаси Президентининг ваколат муддатини 1997 йилдан 2000 йилгача, яъни Олий Мажлис ваколат муддатлари тугагунча узайтиришдир. Президент умумхалқ овоз бериш йўли билан сайланган экан Конституцияга мувофиқ унинг ваколат муддати фақат референдум асосида узайтирилиши мумкин.

Шундай қилсак, умумий ишимиз фақат фойда кўради дейиш учун барча асослар мавжуд. Агар парламент, Президент ва ҳукумат ўз фаолиятини тахминан бир пайтда бошлаб Президент сайлови даврида ҳам, шунингдек парламент сайлови пайтида ҳам сайловчилар маъқуллаган дастурни ҳаётга татбиқ қилишга биргаликда киришсалар, бу ҳол Ўзбекистон халқи манфаатларига тўла жавоб беради деб айтиш мумкин.

Шу сабабли агар муҳтарам Ислом Абдуғаниевич фикрларимизни асосли деб ҳисоблаб, рози эканликларини билдирсалар, депутатлар эса бу таклифни қўллаб-қувватласалар бугун биз шундай қарорга келишимиз керак. Бу эса сиёсий барқарорликни ва миллий тотувликни сақлаш ва мустаҳкамлаш имконини беради. Бинобарин биз амалга ошираётган ислоҳотларнинг муваффақияти учун бу ўта муҳимдир.

Масалани шу тарзда қўйиш ва ҳозирги шароитда умумхалқ референдумини ўтказиш — Президент сайловини муддатидан илгари ўтказиш билан барobардир. Чунки халқнинг ўзи яширин овоз бериш йўли билан Президент шахсига яна бир бор ўз муносабатини билдирибгина қолмай, шу билан бирга у ўтказаётган сиёсатга ҳам ўз муносабатини ифода этади.

Лекин ушбу тадбир сиз учун қанчалик оғир синов бўлишидан қатъий назар, ҳурматли Ислом Абдуғаниевич, парламент фаолиятининг бошиданоқ Президент, ҳукумат ва парламент ишида уйғунлик бўлиши учун, республикада сиёсий барқарорликни сақлаб қолиш учун биз киритган таклифга тўғри қараб, ўз розилигингизни билдирасиз деб ўйлайман.

Ҳурматли депутатлар!

Умумхалқ сайлови йўли билан сайланган Президентнинг ваколатлари фақат халқ томонидан узайтирилиши мумкинлиги муносабати билан ва юқорида баён этилганларни ҳисобга олган ҳолда шу йилнинг 26 март куни давлат бошлиғи И. А. Каримовнинг ваколат муддатини 1997 йилдан 2000 йилгача узайтириш тўғрисида референдум ўтказишни таклиф қиламан.

Эътиборларингиз учун раҳмат.

Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгаши Сиёсий ижроқўмида

НАВРЎЗ БАЙРАМИНИ ЎТКАЗИШДА ЎЗБЕКИСТОН ХДП ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ ИШТИРОКИ ТЎҒРИСИДА

Халқимизнинг севимли байрами, табиат ва жамиятнинг уйғониш, янгиланиш, тозаланиши тимсоли — Наврўз байрами тобора яқинлашмоқда. Шу муносабат билан Ўзбекистон Халқ демократик партияси Марказий Кенгаши Сиёсий ижроия қўмитаси уни ўтказишда партиямиз ташкилотларининг иштироки ҳақидаги масалани кўриб чиқди. Наврўз, дейилади қабул қилинган қарорда, бу йил мамлакатимизда амалга оширилаётган ислоҳотлар тобора чуқурлашиб, ўзининг дастлабки меваларини бера бошлаган бир шароитда нишонланади. Наврўз қадимийлиги, халқчиллиги, кишиларни меҳнатсеварликка, тадбиркорликка даъват этиш каби ажойиб фазилатлари билан биз учун ўта қадрлидир.

Маънавий қадриятлар, миллий анъаналарни эъзозлаб келаётган Ўзбекистон Халқ демократик партияси ҳар йилги Наврўз тантаналарини ташкил этишда фаол иштирок этиб келмоқда. Бу борада маҳаллий ташкилотларимиз талайгина ижобий тажриба тўпладилар.

Ўзбекистонда ХДП Марказий Кенгаши Сиёсий ижроқўми шуни ҳисобга олиб, 1995 йилги Наврўз умумхалқ байрамини тайёрлаш ва ўтказишда фаол иштирок этишни партиямизнинг барча даражадаги кенгашлари ва ташкилотлари олдида турган муҳим вазифа эканлигини таъкидлади ҳамда шу мақсадда махсус ишчи гуруҳларини тузишни таклиф қилди.

Қарорда Ўзбекистон ХДП кенгашларининг ўз режалари ҳамда вилоятлар, шаҳар ва туман ҳокимликлари билан ҳамкорликда анъанавий Наврўз байрамини юксак ташкилий ва ғоявий-сиёсий даражада ўтказиш учун барча зарур чора-тадбирларни кўришлари зарурлиги уқтириб ўтилди. Раҳбарлик лавозимларида ишлаётган Ўзбекистон ХДП аъзолари байрамни уюшқоқлик ва кўтаринки руҳда ўтишига қаратилган ишларга бош-қош бўлишлари муҳимдир.

Бошланғич партия ташкилотларининг умумхалқ тантаналарига тайёргарлик ишларида ташаббускорлик, омилкорлик ва фаоллик кўрсатишлари талаб қилинади. Меҳнат жамоалари ҳамда истиқомат жойларида оммавий-сиёсий ишларни жонлантириш, кам таъминланган ва кўп болали оилалар, ногиронлар, етим-есирлар, бева-бечоралар, қаровсиз қолган қарияларга моддий ҳамда маънавий ёрдам беришни уюштиришга алоҳида эътибор беришлари зарур.

Наврўз яратувчилик меҳнати билан ҳам гўзалдир. Партия ташкилотлари шу кунларда тозалик ва ободонлаштириш юзасидан ҳашарларни, шунингдек, хайрия концертлари, спорт ўйинлари, халқ сайллари, байрам кўрик-танловлари ва ярмаркаларини ташкил этишда жонбозлик кўрсатишларига шубҳа йўқ, дейилади қарорда. Бу ишларда уларга республика «Маҳалла», «Наврўз», «Меҳр-шафқат ва саломатлик» жамғармалари, фахрийлар, хотин-қизлар, ёшлар, ногиронлар ва бошқа жамоат ташкилотларининг маҳаллий бўлинмалари билан ҳамкорликда ҳаракат қилиш тавсия этилди.

Ўзбекистон ХДП МК
Матбуот маркази.

ХОТИН-ҚИЗЛАР КУНИ ШАРАФИГА

Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгаши Сиёсий ижроқўми мустақил мамлакатимизда амалга оширилаётган туб ўзгаришларда, Ватанимиз келажаги бўлган соғлом ёш авлодни тарбиялашда меҳрибон оналаримиз, жондан азиз опа-сингилларимизнинг беқиёс хизматларини ҳисобга олиб, Халқаро хотин-қизлар кунини нишонлашда партиямиз ташкилотларининг ўрни ва вазифалари ҳақида махсус қарор қабул қилди. Унга кўра, ХДП барча даражадаги кенгашлари ва ташкилотларининг байрам танталарини тайёрлаш ва ўтказишда фаол иштирок этишларини таъминловчи тадбирлар белгиланди.

Ўзбекистон ХДП МК
матбуот маркази.

Бозор иқтисодиёти билан юзма-юз

БУНЁДКОРЛАР МАДАДКОРИ

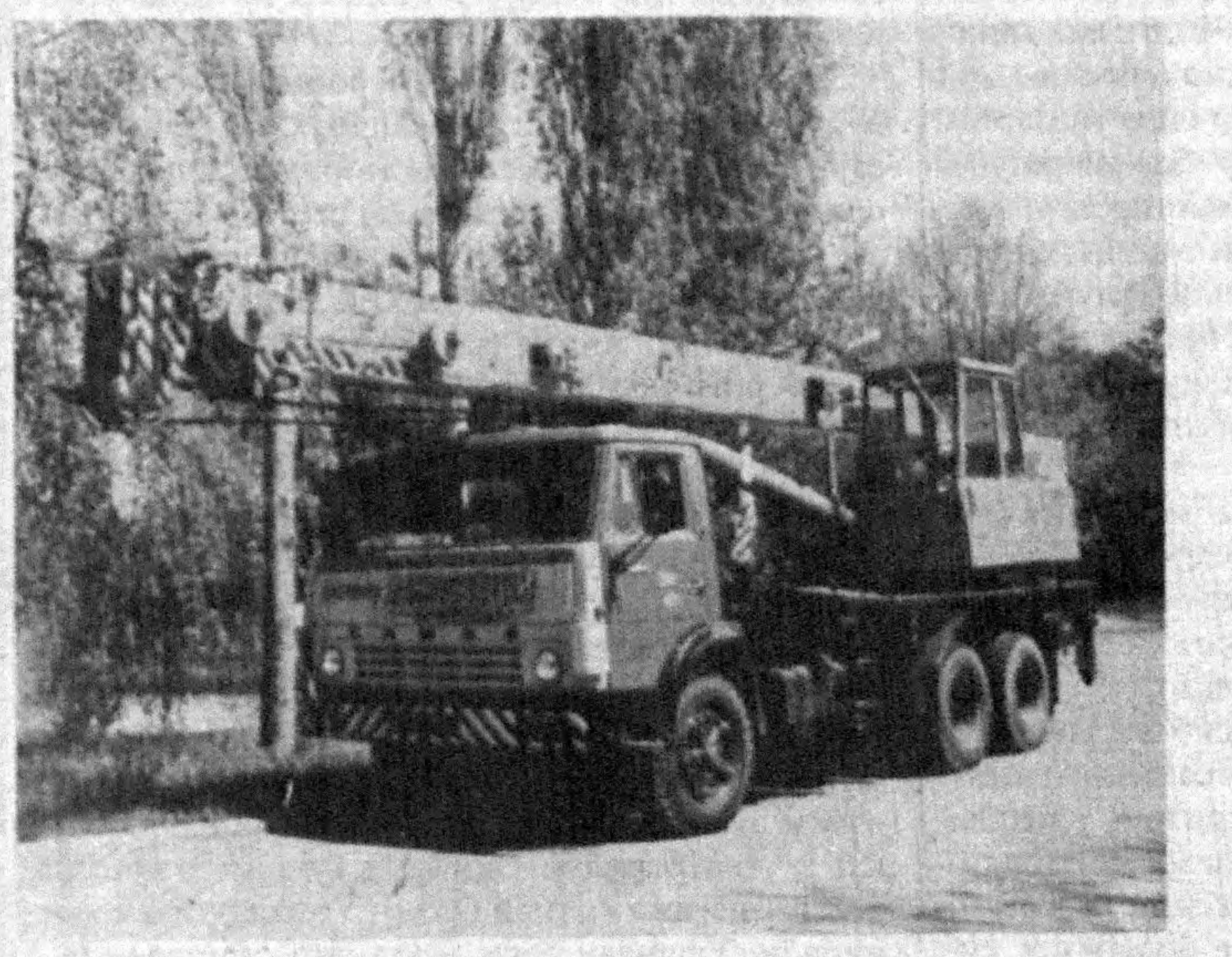

Республикамизда улкан қурилиш ишлари олиб борилмоқда. Асакадаги автомобиль заводи, пойтахт метросининг янги йўналишлари, Қувасойдаги шиша ишлаб чиқаришга мўлжалланаётган йирик завод, Тошкент отчопарининг янги кўринишдаги қурилишлари... Бу сингари бунёдкорлик ишларини санаб адоғига етказолмайсиз. Қурилишларга яқиндан кўмак бераётган Ўзбекистон Қурилиш вазирлигига қарашли 1-Тошкент тажриба-механика экспериментал корхонаси жамоаси амалга ошираётган ишларнинг кўлами ана шундай кенг.

Корхонада ишлаб чиқариш жараёнлари бозор иқтисодиёти талабларига монанд ташкил этилган. Буни қурилишларга мўлжаллаб турли ҳажмдаги тўсинлар, махсус устунларнинг пишиқ-пухта сифатли ишланганидан ҳам билиш мумкин. Маҳсулотлар харидоргирлиги билан ажралиб туради.

Корхонада ўтган йили 11 миллион 341 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилган бўлса, 1995 йил январь ойининг ўзидагина бу кўрсаткич 3 миллион 35 минг сўмга етди. 1994 йилда 254 тонна чўян қоришмалари қайта ишланган бўлса, шу йилнинг фақат январь ойидагина 181 тонна тайёрланди. Бу эса корхона ишчи ва хизматчиларининг иш ҳақлари ўсиб боришига ҳам ижобий таъсир кўрсатаётир.

Албатта, ютуқлар ўз-ўзидан қўлга киритилаётгани йўқ. Корхонада тўртта цех бор. Улар ўзаро ҳамкорликда иш олиб боришади. Масалан, металлар аввало эритиш тармоғига келтирилиб, зарур мосламалар ёрдамида дастлаб эритиш, сўнгра қолиплаш ишлари бажарилади. Сўнг хом ашё халқ хўжалиги учун зарур маҳсулотларга айланади. Бу ерда қолипланаётган металл қоришмаларидан «КС-4574» русумли автокранларнинг барча қуйма деталлари, қурилишлар учун бетон қориштирувчи автомосламаларнинг эҳтиёт қисмлари, ҳатто Ўрта Осиёдаги баланд миноралари кранлар ишлаб чиқарилмоқда.

— Ҳозирги шароитда хом ашё танқислиги бироз бўлса-да, маромида иш юритишимизга салбий таъсир кўрсатмоқда. Шунингдек, графитли 200 диаметрли электродлар камлиги баъзан бизни шошириб қўймоқда, — дейди корхона раҳбари Эдем Желилов. — Лекин биз қийинчилик, танқисликларни баҳона қилиб, иш суръатини бўшаштираётганимиз йўқ. Изланиб сифат ва самарадорликка, манфаатдорликка эришмоқдамиз.

Аввало, корхона ишчи-хизматчилари жамоасининг моддий манфаатдорлиги эътиборда. Буни биз уларга кўрсатилаётган маданий ва маиший хизматларнинг такомиллаштирилганида ҳам кўрдик. Корхона қошида намунали болалар боғчаси, тиббиёт шахобчаси, маданият уйи бор. Корхонанинг Пискентдаги 13 гектарлик ерида етиштирилаётган мева ва сабзавотлар ишчиларга тарқатилмоқда.

Корхонада миллий кадрларни тайёрлаш ишига жиддий эътибор берилмоқда. Демак, ишончимиз комилки, корхонанинг истиқболи порлоқ. Ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар сифати ошиб, тури янада кўпаяверади. Йирик қурилишларга яраётган металл конструкциялар, халқ хўжалиги учун бугунги кунда зарур бўлган кўчма юк автокранлари корхона шуҳратини янада оширaверади.

Соҳибжон САЛИМОВ,
«Ўзбекистон овози» мухбири.

Миш-миш ва ҳақиқат

СОЛИҚ ЭМАС, ИХТИЁРИЙ СУҒУРТА-КУ!

Кўплаб муштарийлар таҳририятимизга сим қоқиб, аҳоли ўртасида «Дарахт ва молларга солиқ солинармиш», — деган миш-миш гап юрибди, шу ростми, деб сўрашмоқда. Шу муносабат билан биз Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг солиқ тўловчилар билан ишлаш бўлими мудири Исмоил Раҳимбердиевга мурожаат қилдик. У бу саволимизга шундай жавоб қилди:

— Солиқ қонунчилигида асли бундай солиқ турларининг ўзи йўқ. Бемаъни миш-мишларни тарқатувчи шахслар ғоят ноўрин иш қилганлар. Бу миш-мишлар республикамизда тобора тараққий этиб бораётган фермер (деҳқон) хўжаликлари, хусусий корхоналар ва бошқа кўплаб тадбиркорлар шаштини қайтаришга ғайирлик қилишдан бошқа нарса эмас.

Албатта, шуни ҳам билиб қўйиш керакки, ҳозирги кунда шахсий молларни суғурта қилиш ишлари амалга оширилмоқда. Балки, янги молларни суғурта қилиш мақсадида одамларнинг уйларига суғурта идоралари ходимлари кириб, молларни суғурта қилдириш ҳақида таклиф берган бўлишлари мумкин.

— Демак, айрим жойларда шахсий молларни ихтиёрий суғурта (страхование) қилдиришни солиқ солиш деб нотўғри тушунишяпти, демоқчисизда?!

— Ҳа, назаримда худди шундай бўляпти. Шунинг учун ҳам жойларда суғурта идоралари ходимлари хонадонларга кириб боришганда буни уй эгаларига тўғри тушунтирсалар айни муддао бўлур эди.

— Агар шахсий мол эгаларининг биронта моли нобуд бўлса суғурта ҳақини оладими?

— Албатта! Фақат шарт шуки, бу мол илгари суғурта қилинган бўлиши лозим.

Ҳамид ИКРОМОВ,
«Ўзбекистон овози» махсус мухбири.

Темурнома

СОҲИБҚИРОННИНГ СЎНГГИ САФАРИ

Ҳамдам СОДИҚ

Соҳибқирон ҳар қадамда ана шу лашкар меҳри ва садоқатини ҳис этиб борарди. Ҳа, бир ғоя остида бирлашган ва унинг учун ўлимга ҳам тик борувчи Темур лашкарларини ҳеч қандай куч енгишга қодир эмас

Соҳибқироннинг чеҳрасида истеҳзоли табассум кўринди. У Хитой императори элчисининг сўзларини эслади.

Амир Темурнинг кўз олдида элчининг қисиқ кўзлари ва ундаги сирли ифода гавдаланди. У нимага Чингизхон даврини эсга олди?

Чингизхон! Дунёни ларзага солган бу саркарда ва унинг ворислари билан кураш унинг бутун умри мазмунини ташкил қилади. Аммо Чингизхоннинг саркардалик маҳорати, уруш тажрибаси, қўллаган усул-услублари ва у қолдирган ўгит-маслаҳатларидан тегишли сабоқ олди. Унинг хатолари, йўл қўйган нуқсонлари ва янглиш хулосаларини англаб ҳарб илмида ўз мактабини яратди.

Чингизхоннинг айтишича, у ўз муваффақиятларига муносиб ёрдамчилар танлай билиш маҳорати туфайли эришган бўлиб, агар унинг авлодлари ҳам бошқариш ва қўшинга бошчилик қилиш учун муносиб одамларни танлай билсалар, унинг салтанати минг йиллар ҳукм суриши мумкин эди. Чингизхон буни доимо ўз авлодларига уқтирди. Унинг яна бир қоидаси ёки маслаҳати — хонликка ўз авлодларидан энг билимдон ва лаёқатли кишини кўтариш эди. Бу маслаҳатларни бериш осон, лекин тажриба кўрсатганидек, уларни амалда бажариш жуда мушкул. Лаёқатли бошқариш ва уруш олиб бориш учун фойдали бўлган одамларни фақат ўзи шундай хусусиятларга эга бўлган одамгина танлай олардики, қўшинга бошчилик қилиш ва халқни бошқариш учун керак бўлган бундай одамларни ёшлик чоғида кўп қийинчиликлар кўрган, тақдир синовларини бошидан кечирган, олдинда кўра билиш фазилатига эга бўлган Чингизхон каби одамларгина танлай олиши мумкин эди. Аммо буюк ҳукмдорларнинг фарзандларини гўдаклигиданоқ лаганбардорлик, сертакаллуфлик, хушомадгўйлик, кейинроқ эса тилёгламалик, фитна, иккиюзламачилик ва муғомбирлик ўраб олган бўлиб, бўлажак тахт ворисига ёки даъвогарига унинг мажбуриятлари ҳақида бузилган тушунчалар беришар, ундан ҳақиқий ҳолатни беркитиб, айёр, ўз манфаатларини кўзлаб иш қилувчилар шаҳзодалар ёнидан ҳалол ва ишбилармон кишиларни узоқлаштиришар, ўзларининг шахсий, ғаразгўй ниятларини амалга ошириш йўлида улардан қурол сифатида фойдаланар эдилар. Шу одамларнинг ўзини ўлдириш ёки авф этиш, кўтариш ва бойитиш, таҳқирлаш ва хонавайрон қилиш учун чексиз ҳуқуқ оладиган хонни сайлаш вақтида қурултой ёки кенгаш аъзолари Чингизхон қоидаларига амал қилиб энг лаёқатли ва билимдон одамни хон этиб сайлаб олармидилар? Уларнинг шахсий манфаатлари, хавфсизлиги хонликка иродаси суст ва иқтидори чекланган кишини танлашни тақозо этарди. Буларга муғулларда ичкиликбозликка мойиллик, кўп хотинлилик, гўзал қизларни тортиқ этиш каби иллатлар қўшилди. Муғуллар Чингизхоннинг асосий ўгитини унутдилар. «Ўткир ичимликларни, — дер эди Чингизхон, — бир ойда уч мартадан кўп ичмаслик керак, агар бир маротаба ичилса яна ҳам яхши, умуман ичилмаса, ундан ҳам яхши, лекин бундай одамни топиш деярли мумкин эмас». Чингизхоннинг ўғли Тулуй отаси ўгитига амал қилмай ичкиликбозликдан ўлди. Иккинчи ўғли Угадай ҳам худди шу ичимликни ҳаддан зиёд ичгани туфайли оламдан ўтди.

*

Чингизхоннинг яна бир муҳим васиятини ҳам унинг меросхўрлари бажармадилар. У ворисларига асосий диққатни бошлиқлар ва бошқа мансабларга тайинланиши керак бўлган одамларни тўғри баҳолай олишга қаратишни, агар улар бошқариш учун ўзларига муносиб ва лаёқатли одамларни танлай олсалар унинг салтанати минг йиллар ҳукм суриши мумкинлигини алоҳида уқтирган эди. У раҳбарлик лавозимларига одамларни иқтидорига қараб тайинлашни кўрсатиб, жасур ва ақлли одамга қўшинга бошчилик қилишни, сергайрат ва тадбиркор одамларга юк ортилган араваларни бошқаришни, боқибеғам одамларга чорвага қарашни топширарди. У муғуллардан ўз ўғилларини моҳирона от минишга, ўқ отишга, кураш тушишга, қурол билан муомала қилишга ўргатишларини талаб қилар, зеро, фарзандлар юқори мансабларга қариндош-уруғчилик йўли билан эмас, балки ўз меҳнати билан эришишга умид қилишлари мумкинлигини доимо таъкидлаб келган эди. Улар Чингизхоннинг яна бир энг муҳим кўрсатмасини ҳам унутишди: у муғулларга тинчлик даврида аҳолига нисбатан беозор ва мулойим муносабатда бўлишлари, ҳеч кимни хафа қилмасликни алоҳида тайинлаган эди. Аммо унинг ворислари бу ўгитни ҳам бажармадилар. Натижада Чингиз давлати у орзу қилганидек минг йиллар эмас, балки юз йиллар ҳам яшамай инқирозга учради. Эндиликда эса ўзлари тобе қилган Хитойга қарам бўлиб унинг асоратига тушиб қолдилар. Ўзини Само ўғли деб атовчи Чин ҳоқони гердайиб, унга, соҳибқиронга хирож тўлашни талаб қилиб элчилар юборишга ҳам бориб етди. Гўё у, Амир Темур; юртни Чингиз авлоди Маҳмудхон номидан идора этувчи ҳукмдор Хитойга ҳар йили хирож тўлашга мажбур эмиш! Ана сенга, Чингизхон авлодлари ношудлигининг оқибати! Улуғ давлат қисмати!..

(Боши ўтган сонда).

Соҳибқирон қалби тубида яшириниб ётган хавотир ўти аста аланга ола бошлаганини ҳис қилди. Хўш, ўзи, Амир Темур яратган давлат қисмати қандай бўларкин? Авлодлари ҳам худди Чингизхон меросхўрларидек унинг ўгитлари жамланган «Тузуклар»га риоя қилмай таназзулга юз тутишадими?

У ўзини ва Чингизхонни хаёлан таққослаб кўрди. Иккисидаги ўхшашлик ва фарқли томонларни кўришга уринди. Бу ҳақда у анчадан бери ўйлаб келарди. Баъзилар уни Чингизхон ишининг давомчиси, истилолари издоши деб билишарди. Аслида шундайми?

Соҳибқирон етмишдан ошиб умрининг якунловчи пиллапоясига қадам қўйган айни шу фаслда ўз фаолиятига холисона кўз билан қараб тегишли хулосага келган. У бутун ҳаётини ана шу Чингизхон босқини асоратларини тугатиш, унинг меросхўрлари истибдодидан она юртини озод қилиш учун сарфлади. Муғуллар истибдодига бўлган нафрати умрининг мазмунини ташкил қилди. У Чингизхон тажрибасидан сабоқ олди. Лекин унинг саркардалик маҳоратини тан олган ҳолда усулларини кўр-кўрона қўлламади.

У ўз мактабини яратди ва «Амир Темур тузуклари» деб номланган ҳарб илми мажмуасини дунёга келтирди. Бу тузуклар Чингизхоннинг пўлат тахтига битилган Улуғ Ёсо деб аталмиш қонунларидан устун бўлди. Муғуллар билан, чингизий шаҳзодалар билан бўлган шиддатли жанглар тақдири буни яққол исботлади. Эндиликда унинг лашкарида хизмат қилувчи муғул саркардалари Ёсога эмас, балки Амир Темур тузукларига биноан жанг қилишади ва иш юритишади.

Чингизхон куч ва салоҳият жиҳатидан ўзига тенг рақибни учратолмаган бўлса, унга, Темурга бутун оламга донги кетган саркарда Елдирим Боязид тўқнаш келди.

Чингизхон бутун умри давомида Ёсога таяниб иш кўрган бўлса, Темур Қуръони Каримга суяниб жанг қилди.

Муғулларнинг буюк ҳоқони барча давлат ва қўшин ишларига доир масалаларни якка ҳоким тарзида ҳал қилган бўлса, Темур кенгаш орқали иш кўрди. Бошқаришдаги муҳим ишлар мўътабар дин маъмурлари, ақл ва билимлари билан машҳур бўлган кишилар, бош амирлар, қўшин ва қабила бошлиқлари, вазирлар ва бошқалар иштирок этадиган кенгашда кўриб чиқилди. У қонун ва дин томонидан қўллаб-қувватланмаган давлат ҳар қандай разил одам ҳам кира оладиган, томи, эшиги ва қулфи бўлмаган уйга ўхшашини ўз тузукларида ёздириб қўйди.

Чингизхон ва чингизийлар илм-маърифатдан нари бўлган омилар эди. Аммо Темур ва темурийлар саводли ва маърифат нуридан баҳраманд кишилардир. Демак, темурийлар насли ҳукмронлиги узун ва давомли бўлса, ажаб эмас...

Кекса саркарда қалби секин-аста таскин топаётганини ҳис қилди. Чеҳрасида яна табассум жилваланди. У ана шу кайфиятда қароргоҳига кириб келди. Бу ерда уни Дашти Қипчоқдан келган элчи кутиб турарди. Ўткир хотирали соҳибқирон уни дарҳол таниди. У Олтин Ўрданинг собиқ хони Тўхтамиш ўғлоннинг яқин мулозими Қорахўжа эди.

Ўтрор ҳокими Бердибек саройида элчини қабул қилиш маросими ўтказилди. Соҳибқирон ўз саркарда ва мулозимлари қаторидан чапда жой олган муғул лашкарбошлари юзларида фавқулодда ҳаяжон кўрди. Айниқса, мингбоши Чеҳра ўғлонда у кучли безовталикни пайқади. Чеҳра ўғлон Тўхтамишнинг ўғли бўлгани учун ҳам отаси юборган элчига соҳибқирон жавобининг қандай бўлишидан ҳаяжонда эди. Бу табиий эди, албатта. Тўхтамишхон уч марта Амир Темур билан жанг қилган. Неча бор ваъдаларини бузиб, Мовароуннаҳр тупроғига бостириб кирган. Бундан ўн йил муқаддам Терек дарёси соҳилида Тўхтамиш Темурнинг душманлари Миср султони, Литванинг улуғ князи ва турк султони Елдирим Боязид билан иттифоқ тузиб соҳибқирон билан ҳал қилувчи муҳораба қилган эди. Уч кун давом этган қонли жангда икки томондан жуда кўп қурбон берилди. Оқибатда Тўхтамиш жангни бой берибгина қолмай Олтин Ўрда тахтидан ҳам ажради. Ўшандан бери Тўхтамиш саргардон бўлиб тахт учун курашмоқда. Аммо, Темур томонидан тайинланган Қутлуғ Темурхон ва унинг ўғиллари Олтин Ўрда тахтида мустаҳкам ўтиришибди. Қорахўжа қувғиндаги хоннинг Амир Темурга ёрдам сўраб ёзган номасини ўқир экан, соҳибқироннинг ёдига бундан 30 йил муқаддам бўлган воқеа тушди. Ўшанда Тўхтамиш ўғлон Оқ Ўрда хони Урусхон таъқибидан қочиб ҳузурига бошпана сўраб келган эди. Шунда у Тўхтамишни сийлаб, унга ҳозир шу туришган Ўтрорни инъом қилган эди. Энди тақдири азални қарангки, худди шу шаҳарда яна Тўхтамиш билан учрашмоқда. Агар Тўхтамиш унинг нон-тузини оқлаб иш тутганида тақдири буткул ўзгача бўлмасмиди? Қасд қилган паст бўлади, дейишгани шу бўлса керак.

У ўз қарорини интиқиб кутаётган муғул шаҳзодалари — Жўжи авлоди Тоштемир ўғлон, Ўқтой эвараси Туйчи ўғлон ва бошқаларга синовчан тикилди. Улар ўз туманлари билан унинг лашкари марказий кучида сафарга боришади. Ҳозирги жавоби лашкар сафи бутунлигини сақлаб қолишда катта хизмат кўрсатиши аниқ.

Соҳибқирон ўз азму-қарорини айта бошлади. Хитой сафари тугагач, агар худо хоҳласа, у қайтишда Тўхтамишга ёрдам кўрсатади. Олтин Ўрда тахтини яна бир марта унга қайтариб беришга ваъда беради. Тангри қули Темурнинг сўзи шул...

(Давоми бор).

ҲАФТАЛИК КЎРСАТУВЛАР

ДУШАНБА, 27

ЎзТВ I
17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 «Бугун». Ахборот кўрсатуви.
18.10 «Имкониятлар ишга солинганда».
18.30 «Инсон ва қонун».
18.55 Эълонлар.
19.00 «Ўзбекистон» ахбороти (рус тилида).
19.20 Эълонлар.
19.25 Театрда премьера. М. Бафоев, С. Жўра. «Севги нидоси».
20.10 Оқшом эртаклари.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ўзбекистон» ахбороти.
20.55 Эълонлар.
21.00 «Бош мезон».
21.45 «Санъатга бахшида умр». Халқ артисти Лутфихоним Саримсоқова.
22.30 Муборак Рамазон туҳфаси. «Муҳаммадур Расулуллоҳ». Кўп қисмли телевизион бадиий фильм премьераси. 28-қисм (Миср Араб Республикаси).
23.15 — 23.40 «Ўзбекистон» ахбороти.

ЎзТВ II
«Тошкент» студияси таништиради:
18.30 Болалар учун. «Кўзмунчоқ».
19.00 «Ҳамшаҳарлар» видеоканали:
— «Юзма-юз».
— «Оқ қутича»,
— «Менинг маҳаллам».
21.00 Хор куйларидан концерт.
21.20 «Шоҳсупа сари».
21.50 — 23.05 Буюк Ғалабанинг 50 йиллиги олдидан. «Мингдан бир илож». Бадиий фильм.

ЎзТВ III
ХАЛҚАРО ТЕЛЕКАНАЛ
18.10 — 19.40 Туркия телевидениеси.
*
19.40 «Мультькарусель».
19.55 «Тадбиркорлик мактаби».
20.25 «Ёшлик» студияси. «Эъзоз».
*
«ОМАД» таништиради:
21.00 «Совға».
21.30 «4/8». Мусиқий кўрсатув.
21.45 Жаҳон географияси.
22.35 Эълонлар.
22.40 Видео — «О».
00.25 «Курьер».
00.45 «... яна об-ҳаво ҳақида».
00.55 «Постфактум».
01.05 — 01.25 «Жаҳон янгиликлари» («Эй-Би-Си»).

«ОСТАНКИНО» ТЕЛЕКАНАЛИ
18.00 «Ҳамманинг тилида».
18.30 «50 йил муқаддам ушбу кунларда».
18.50 Янгиликлар.
19.00 «Тиғиз пайт».
19.30 «Шаддод Роза». Телесериал (Мексика).
20.00 «Сиз кимсиз?».
20.40 Хайрли тун, кичкинтойлар!
21.00 «Время».
21.40 А. И. Солженицин билан учрашув.
22.00 — 23.05 «Олтин шлягер». Полад Булбул ўғли.

СЕШАНБА, 28

ЎзТВ I
7.00 — 9.00 «Ассалом, Ўзбекистон!». Тонгги дам олиш кўрсатуви.
*
9.00 «Нафосат оламида». Кинодастур.
9.40 Футбол. «Пахтакор—79». Хотира турнири.
10.30 Ўқув кўрсатуви. Математика.
11.00 «Талаба ва спорт».
11.20 Ўзбек куйларидан кон-церт.
12.00 Немис тили.
12.20 «Ёшлик» студияси. «Эзгуликка интилиб...».
12.55 — 14.55 «Биз танлаган йўл». Видеоканал.
***
17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 «Бугун». Ахборот кўрсатуви.
18.10 Мультфильм.
18.20 Асқад Мухтор. «Умр».
18.35 Буюк Ғалабанинг 50 йиллиги олдидан. «Жангларда янграган қўшиқлар».
18.55 Эълонлар.
19.00 «Ўзбекистон» ахбороти (рус тилида).
19.20 Эълонлар.
19.25 «Кино ва замон».
20.10 Оқшом эртаклари.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ўзбекистон» ахбороти.
20.55 Эълонлар.
21.00 «Мен буюк юрт ўғлидурман». Адабий кўрсатув.
21.45 «Ҳофизлар хониш қилганда».
22.30 Муборак Рамазон туҳфаси. «Муҳаммадур Расулуллоҳ». Кўп қисмли телевизион бадиий фильм премьераси. 29-қисм.
23.20 — 23.45 «Ўзбекистон» ахбороти.

ЎзТВ II
«ОМАД» таништиради:
18.30 «Мультфейерверк».
18.55 «Ҳайвонот дунёсининг сирлари».
19.45 Янгиликлар.
19.50 «Хусусийлаштириш: қадам-бақадам».
20.10 «Эм-Ти-Ви» оҳанглари ва Эълонлар.
20.35 Видеогид.
20.55 «Теле-ателье-шоу».
21.05 «Эм-Ти-Ви» оҳанглари ва Эълонлар.
21.45 «Кинонигоҳ».
23.25 — 23.45 «Жаҳон янгиликлари» («Эй-Би-Си»).

ЎзТВ III
ХАЛҚАРО ТЕЛЕКАНАЛ
18.10 — 19.40 Туркия телевидениеси.
*
19.40 «Мультькарусель».
19.55 «Уорлднет» телекомпаниясининг янгиликлари.
20.15 «Дурдаршн» телекомпаниясининг кўрсатувлари.
21.15 «Умид» (уйғур тилида).
21.55 Тошкент Давлат университетининг 75 йиллиги олдидан. «Қалбим қўри». Профессор Ш. Оразимбетов ҳақида телеочерк.
22.25 Ғалабанинг 50 йиллиги олдидан. «Ўзбекистон — қадрдон уйимиз».
23.05 — 23.35 «ТВ-портрет». «Самарқандлик тадбиркор».

«ОСТАНКИНО» ТЕЛЕКАНАЛИ
6.30 — 9.00 «Тонг».
***
18.00 «Рус олами».
18.30 «СБ» жумбоғи.
18.45 «Ким аслида ким?». XX аср. Ю. Власов.
18.50 Янгиликлар.
19.00 «Тиғиз пайт».
19.30 «Шаддод Роза». Телесериал.
19.55 «Биз». В. Познернинг муаллифлик кўрсатуви.
20.40 Хайрли тун, кичкинтойлар!
21.00 «Время».
21.40 «Илк манбадан».
21.50 — 22.20 «Гол».

ЧОРШАНБА, 1

ЎзТВ I
7.00 — 9.00 «Ассалом, Ўзбекистон!». Тонгги дам олиш кўрсатуви.
*
9.00 «Унутилган ўйинлар». Телефильм.
9.15 «Кулол ва хумча». Бадиий фильм.
10.30 Ўқув кўрсатуви. Ботаника.
11.00 «Ёшлик» студияси. «Талабалик йилларим».
11.40 «Алифбо сабоқлари».
12.10 «Ҳуқуқингизни биласизми?».
12.30 Инглиз тили.
13.00 «Фахрийлар — фахримиз».
13.50 — 14.25 «Китоб ва ҳаёт».
***
17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 «Бугун». Ахборот кўрсатуви.
18.10 «Сиҳат-саломатлик».
18.40 Спорт хабарномаси.
18.55 Эълонлар.
19.00 «Ўзбекистон» ахбороти (рус тилида).
19.20 Эълонлар.
19.25 «Нон таъми».
19.40 «Баҳор нашидаси». Мусиқий кўрсатув.
20.10 Оқшом эртаклари.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ўзбекистон» ахбороти.
20.55 Эълонлар.
21.00 «Зулфия ижодхонасида».
21.40 «Ватанни севмоқ иймондандур».
22.30 Муборак Рамазон туҳфаси. «Муҳаммадур Расулуллоҳ». Кўп қисмли телевизион бадиий фильм премьераси. 30-қисм.
23.30 — 23.55 «Ўзбекистон» ахбороти.

ЎзТВ II
«Тошкент» студияси таништиради:
18.30 «Мультконцерт».
19.00 «Бумеранг».
19.30 «Жонли тил».
20.30 «Мусиқий меҳмонхона».
21.30 — 23.10 «Кинематограф».

ЎзТВ III
ХАЛҚАРО ТЕЛЕКАНАЛ
18.10 — 19.40 Туркия телевидениеси.
*
19.40 «Мультькарусель».
19.55 «Хазинамиз таянчи».
20.30 «Санта-Барбара». Телевизион бадиий фильм.
«ОМАД» таништиради:
21.20 — 00.20 «Спорт қитъаси».

«ОСТАНКИНО» ТЕЛЕКАНАЛИ
6.30 — 9.00 «Тонг».
***
18.00 Эфирда — Давлатлараро «Мир» телерадиокомпанияси.
18.45 «Ким аслида ким?». XX аср. С. Бандера.
18.50 Янгиликлар.
19.00 «Тиғиз пайт».
19.30 «Шаддод Роза». Телесериал.
19.55 Э. Радзинский. «Тарих жумбоқлари». «Россиядаги фитначилар». 1-қисм.
20.40 Хайрли тун, кичкинтойлар!
21.00 «Время».
21.40 «Монолог».
21.50 Э. Радзинский. «Тарих жумбоқлари». «Россиядаги фитначилар». 2-қисм.
22.30 — 22.45 «Инсон ва қонун». Махсус кўрсатув.

ПАЙШАНБА, 2

ЎзТВ I
7.00 — 9.00 «Ассалом, Ўзбекистон» Тонгги дам олиш кўрсатуви.
*
9.00 «Баҳор мўъжизалари». Бадиий фильм.
10.30 «Кафолат».
11.00 «Ёшлик» студияси. «Тафаккур».
11.30 Ўқув кўрсатуви. Адабиёт.
12.00 «Созимда севги васфи». Концерт.
12.30 «Болалар меҳмонхонаси».
13.00 «Сизга таъзим».
13.40 — 15.40 «Маърифат» видеоканали.
***
17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 «Бугун». Ахборот кўрсатуви.
18.10 «Алифбо байрами».
18.40 «Ҳилол» студияси. «Авто плюс».
18.55 Эълонлар.
19.00 «Ўзбекистон» ахбороти (рус тилида).
19.20 Эълонлар.
19.25 «Нигоҳ».
20.10 Оқшом эртаклари.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ўзбекистон» ахбороти.
20.55 Эълонлар.
21.00 «Ташаббус». Кўрик-танлов якунларига доир.
21.30 «Мумтоз этгали келдик». Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Раҳматжон Қурбонов ижросида классик ашулалар.
22.15 «Бешинчи рукн». «Ҳажнома». Ҳужжатли-бадиий фильм премьераси.
23.10 — 23.35 «Ўзбекистон» ахбороти.

ЎзТВ II
«ОМАД» таништиради:
18.30 «Омад» тақвими.
18.35 «Жозиба».
18.55 «Бир шингил ҳангома».
19.05 «Ишингиз бароридан келсин».
19.20 «Муҳаббатга ошно қалблар».
19.40 «Теле-ателье-шоу»,
19.50 Видео янгиликлари.
20.15 Янгиликлар.
20.20 «Эм-Ти-Ви» оҳанглари ва Эълонлар.
21.05 «Кинонигоҳ».
22.45 — 23.05 «Жаҳон янгиликлари» («Эй-Би-Си»).

ЎзТВ III
ХАЛҚАРО ТЕЛЕКАНАЛ
18.10 — 19.40 Туркия телевидениеси.
*
19.40 «Мультькарусель».
19.55 «Ислоҳот ва муаммо».
20.25 «Санта-Барбара». Телевизион бадиий фильм.
21.15 «Ёшлик» студияси. «Онамнинг ўгитлари».
21.25 «Уорлднет» телекомпаниясининг янгиликлари.
22.05 — 23.05 «Дурдаршн» телекомпаниясининг кўрсатувлари.

«ОСТАНКИНО» ТЕЛЕКАНАЛИ
6.30 — 9.00 «Тонг».
***
18.00 «...16 ёшгача ва ундан катталар».
18.30 «Миниатюра».
19.45 «Ким аслида ким?». XX аср. Жон Френч.
18.50 Янгиликлар.
19.00 «Тиғиз пайт».
19.30 «Шаддод Роза». Телесериал.
20.00 «Қишлоқ ҳаёти» Ю. Черниченко билан».
20.40 Хайрли тун, кичкинтойлар!
21.00 «Время».
21.40 «Москва. Кремль».
22.00 — 23.50 Футбол. Чемпионлар лигаси. 1/4 финал. «Барселона» (Испания) — «Пари Сен-Жермен» (Франция). Испаниядан кўрсатилади.

ЖУМА, 3

БУГУН — ИЙД РАМАЗОН ҲАЙИТИ!

ЎзТВ I
7.00—9.00 «Ассалом, Ўзбекистон!». Тонгги дам олиш кўрсатуви.
*
9.00 «Мафтунингман». Бадиий фильм.
10.25 Футбол. «Пахтакор-79». Хотира турнири.
11.15 «Ёшлик» студияси, «Бир ўлка-ки...»
12.05 «Дил тароналари». Концерт.
12.35 «Бола бошидан...».
13.15 «Хотира». Турсун Собиров.
13.55—15.55 «Нурли келажак». Видеоканал.
***
17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 «Бугун». Ахборот кўрсатуви.
18.10 «Шукрона».
18.45 «Бу ҳаёт — жасоратдир». Телефильм.
18.55 Эълонлар.
19.00 «Ўзбекистон» ахбороти (рус тилида).
19.20 Эълонлар.
19.25 «Элим деб, юртим деб ёниб яшаш керак».
20.10 Оқшом эртаклари.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ўзбекистон» ахбороти.
20.55 Эълонлар.
21.00 «Маърифатнома».
21.40 «Мақом кечаси».
22.20 «Абдуллажон». Бадиий фильм.
23.45—00.10 «Ўзбекистон» ахбороти.

ЎзТВ II
«Тошкент» студияси таништиради:
18.30 «Учқун».
19.00 «Ўтмишсиз келажак йўқ».
19.30 «Билиб қўйган яхши».
19.55 «Халқ саломатлиги йўлида».
20.40—22.00 «Келин». Бадиий фильм.

ЎзТВ III
ХАЛҚАРО ТЕЛЕКАНАЛ
18.10—19.40 Туркия телевидениеси.
*
19.40 «Мультькарусель».
19.55 «Ёшлик» студияси. «Талабалар саҳнасида».
20.45 «Санта-Барбара». Телевизион бадиий фильм.
*
«ОМАД» таништиради:
21.35 «Эм-Ти-Ви» оҳанглари ва Эълонлар.
21.45 «Панорама».
22.15 «Эм-Ти-Ви» оҳанглари ва Эълонлар.
22.25 «Даракчи».
22.35 Эълонлар.
22.40 Видео— «О».
00.20—00.40 «Жаҳон янгиликлари» («Эй-Би-Си»).

«ОСТАНКИНО» ТЕЛЕКАНАЛИ
6.30—9.00 «Тонг».
***
18.00 «Инсон ва қонун».
18.30 «50 йил муқаддам ушбу кунларда».
18.50 Янгиликлар.
19.00 «Бомонд».
19.20 «Шаддод Роза». Телесериал.
19.50 «Мўъжизалар майдони».
20.40 Хайрли тун, кичкинтойлар!
21.00 «Время».
21.40 «Ҳафтанинг машҳур кишиси».
22.00—23.05 «Детективлар клуби»да. «Машҳур детективлар». Бадиий фильм. 2-фильм — «Ўғирланган хат».

ШАНБА, 4

ЎзТВ I
7.00 — 9.00 «Ассалом, Ўзбекистон!». Тонгги дам олиш кўрсатуви.
*
9.00 «Мен бир қизни учратдим». Бадиий фильм.
10.30 «Футбол майдонларида».
10.50 Чустий. «Индамаслар диёри».
11.15 «Оламни асранг!».
11.45 Болалар учун. «Дилдан куйлаб, ўйна кувнаб».
12.25 «Ёшлик баҳори».
13.05 «Кўзгу».
13.35 — 14.05 Мухтор Ашрафий номидаги Тошкент Давлат консерваторияси чангчилар ансамблининг концерти.
***
17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 Мультфильм.
18.10 Ўсмирлар учун. «Умид учқунлари».
18.40 Спорт хабарномаси.
18.55 Эълонлар.
19.00 «Ўзбекистон» ахбороти (рус тилида).
19.20 Эълонлар.
19.25 «Санъат олами».
20.00 «Ўзбекистон янгиликлари» (инглиз тилида).
20.10 Оқшом эртаклари.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ўзбекистон» ахбороти.
20.55 Эълонлар.
21.00 «Эъзоздаги қўшиқлар».
21.50 «Ёшлик» студияси. «Умид».
22.50 «Ўзбекистон янгиликлари» (инглиз тилида).
23.00 «Тунги ёғду». Дам олиш кинодастури.

ЎзТВ II
«ОМАД» таништиради:
9.00 «Мультфейерверк».
9.25 «Ҳайвонот дунёсининг сирлари».
10.15 Янгиликлар.
10.20 «Хусусийлаштириш: қадам - бақадам».
10.40 «Эм-Ти-Ви» оҳанглари ва Эълонлар.
11.05 Видеогид.
11.25 «Теле - ателье - шоу».
11.35 «Эм-Ти-Ви» оҳанглари ва Эълонлар.
12.15 «Кинонигоҳ».
13.55 «Жаҳон янгиликлари» («Эй-Би-Си»).
14.15 — 18.30 «Спорт қитъаси».
*
«Тошкент» студияси таништиради:
18.30 Болалар учун. «Табассум».
19.10 «Антенна».
19.40 «Пульс». Хабарлар.
19.55 «Осойишта бўлсин хонадонингиз!».
20.55 «Ҳар соҳадан бир шингил».
21.15 «Гладиаторлар». Спорт-шоу дастури.
21.55 — 23.35 «Кинематограф».

ЎзТВ III
ХАЛҚАРО ТЕЛЕКАНАЛ
10.00 «Эсдалик учун дастхат». Б.Тохтахунов.
10.30 «Айчурек» (қирғиз тилида).
11.05 «Гаитида учрашамиз». Бадиий фильм.
12.35 «Мусиқий саёҳат».
13.05 — 13.45 «Дўстларимиз планетаси».
***
18.10 — 19.40 Туркия телевидениеси.
*
19.40 «Мультькарусель».
19.55 «Истиқлол ва мафкура».
20.25 «Ўзбекистон: ҳамкорлик йўлидан».
21.05 «Мамлакатлар, воқеалар, одамлар».
21.30 Шарқ қўшиқлари.
22.00 «Би-Би-Си» янгиликлари.
22.15 «Замандас» (қозоқ тилида).
23.05 «Бу ажиб дунё».
23.25 — 23.40 «Си-Эн-Эн» янгиликлари.

«ОСТАНКИНО» ТЕЛЕКАНАЛИ
17.55 «Бахтли тасодиф».
18.45 «Улкан сайёра».
19.40 «Бешинчи бурчак». Телесериал. 4-серия («Коламбия пикчерс»).
20.40 Хайрли тун, кичкинтойлар!
21.00 «Время».
21.45 «Каин ва Авель». Телесериал. 4-серия («Коламбия пикчерс»).
22.35 — 23.15 «Оба-На».

ЯКШАНБА, 5

ЎзТВ I
7.00 — 9.00 «Ассалом, Ўзбекистон!». Тонгги дам олиш кўрсатуви.
*
9.00 «Д.Д.Д. ва бошқалар». Спорт тележурнали.
10.00 «Ёшлик» студияси. «Ватанимга хизмат қиламан».
10.30 «Шоҳруҳ» клуби.
11.00 «Халқ ижодиёти». Оилавий ансамблар телевизион фестивали.
11.30 «Темир эркак». Бадиий фильм.
12.45 «Цирк! Цирк! Цирк!
13.35 — 15.05 Абдулла Орипов. «Жаннатга йўл». Телеспектакль.
***
17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 Мультфильм.
18.10 «Қўшиғим, жон қўшиғим».
18.55 Эълонлар.
19.00 «Ҳафтанома» (рус тилида).
19.30 Эълонлар.
19.35 «Ойнаи жаҳонда...».
19.55 «Саодатли сайёралар». Кинокўрсатув.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ҳафтанома».
21.00 Эълонлар.
21.05 «Офарин-94». Замонавий ўзбек эстрада санъати танлови голибларининг концерти.
22.05 «Бобби». Бадиий фильм (Ҳиндистон). 1—2-сериялар.
00.45 — 01.15 «Ҳафтанома».

ЎзТВ II
«ОМАД» таништиради:
10.00 «Омад» тақвими.
10.05 «Жозиба».
10.25 «Бир шингил ҳангома».
10.35 «Ишингиз бароридан келсин».
10.50 «Муҳаббатга ошно қалблар».
11.10 «Теле - ателье - шоу».
11.20 Видео янгиликлари.
11.45 Янгиликлар.
11.50 «Эм-Ти-Ви» оҳанглари ва Эълонлар.
12.35 «Кинонигоҳ».
14.15 — 14.35 «Жаҳон янгиликлари» («Эй-Би-Си»).
***
17.00 «Совға».
17.30 «4/8». Мусиқий кўрсатув.
17.45 Жаҳон географияси.
18.35 Эълонлар.
18.40 Видео — «О».
20.20 Эълонлар.
20.25 «Курьер».
20.45 «... яна об-ҳаво ҳақида».
20.55 «Постфактум».
21.05 «Жаҳон янгиликлари» («Эй-Би-Си»).
21.25 «Эм-Ти-Ви» оҳанглари.
21.35 «Панорама».
22.05 «Компьютер-Осиё».
22.35 Эълонлар.
22.40 «Кимга қанақа?»
23.20 «Даракчи».
23.30 Эълонлар.
23.35 — 01.15 Видео — «О».

ЎзТВ III
ХАЛҚАРО ТЕЛЕКАНАЛ
9.00 Мультфильмлар.
9.40 «Жонли сайёра».
10.00 «Коллекция».
10.20 «Менинг кўчам».
10.35 «Олтин атиргул» ғори». Кўп серияли телевизион бадиий фильм (Италия). 6-серия (рус тилида).
11.25 «Маски-шоу».
11.40 «Кинематограф».
13.20 — 13.30 «Ўзбекистон янгиликлари» (инглиз тилида).
***
18.10 — 19.40 Туркия телевидениеси.
*
19.40 «Ёшлик» студияси. «Ёшлик оқшоми».
ХАЛҚАРО ТЕЛЕКАНАЛ
20.25 «Дурдаршн» телекомпаниясининг кўрсатувлари.
21.25 «Мамлакатлар, воқеалар, одамлар».
21.50 «Би-Би-Си» янгиликлари.
22.05 «Мюзик-холл».
22.45 «Бу ажиб дунё».
23.05 — 23.20 «Си-Эн-Эн» янгиликлари.

«ОСТАНКИНО» ТЕЛЕКАНАЛИ
18.00 Янгиликлар (сурдо таржимаси билан).
18.10 «Оддий Арктика». Телевизион ҳужжатли фильм.
18.25 «Уолли қаерда?», «Чипмансларнинг саргузаштлари». Мультфильмлар (АҚШ).
19.20 «Эҳ, йўллар — фронт йўллари...».
19.30 «Бутун Россия». Россиянинг кичик шаҳарлари.
20.05 Луи де Фюнес ва Жан Маре «Фантомас Скотланд-Ярдга қарши» бадиий фильмида (Франция, 1976 й.).
22.00 — 22.50 «Якшанба». Ахборот-публицистик кўрсатуви.

ТАШКИЛОТ
ТОШКЕНТДАГИ
ОМБОРДАН 8 МАРТ БАЙРАМОЛДИ
СОТУВИГА
ТАКЛИФ ЭТАДИ

20 ФОИЗГА АРЗОНЛАШТИРИЛГАН НАРХЛАРДА:

— аёллар ва эркаклар пойабзали (Италия, Португалия маҳсулотлари);
— Италия ва Испаниянинг энг яхши винолари;
— мевали ликёрлар (Италия);
— 7 хил турдаги шампан винолари, джин, виски, "Наполеон" коньяги (Италия);
— Италия, Голландия, Исландия, Бельгиянинг турли хил ароқлари;
— Грециянинг 4 хилдаги коньяклари;
— GOLDEN AMERICAN сигареталари.

Гаров остида молиявий кредит берамиз.
Гаров остида консигнацияга маҳсулотларни таклиф этамиз.

Алоқа телефонлари: 45-55-65, 45-70-65.

ДИҚҚАТ!

ЖАМҒАРМАНГИЗНИ ҚЎЙИШ УЧУН
ҚУЛАЙ МАНЗИЛ!

"Хусусийлаштириш миллий инвестиция жамғармаси" очиқ турдаги акционерлик жамияти биринчи чиқарилган акцияларни 100 сўм номинал баҳода сотишга киришди.

Жамғарманинг акциялари акционерлик жамиятининг хусусийлаштириш жараёнида шаклланган энг ликвидли мол-мулки билан мустаҳкам ҳимояланган.

Акцияларни қуйидаги манзилда хоҳлаган куни эркин сотиб олиш ва сотиш мумкин:

Тошкент шаҳри, Амир Темур кўчаси, 24-уй, 301-хона.
Телефон: 33-40-01.

ДИҚҚАТ!

Тошкент шаҳар Яккасарой тумани умумий овқатланиш корхонасига қарашли 5-сон ошхона омборхонасининг тўртбурчакли штампи йўқолганлиги сабабли

БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

Биринчи Тошкент тиббиёт институтининг маъмурияти болалар жарроҳлик кафедрасининг мудири, тиббиёт фанлари доктори, профессор

Аҳмад Эгамбердиевич САЙДАЛИЕВнинг

бевақт вафот этганлиги муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия билдиради.

Тошкент Давлат юридик институти маъмурияти ва профессор-ўқитувчилари катта ўқитувчи З. Х. Азизовага волидаи муҳтарамаси

София Назаровна ТЎХТАХЎЖАЕВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этадилар.

ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ

МУАССИС:
ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КЕНГАШИ

Бош муҳаррир: Азим СУЮН

Таҳрир ҳайъати:
Абдулла ОРИПОВ, Абдулҳафиз ЖАЛОЛОВ, Азиз НОСИРОВ, Азиз ҚАЮМОВ, Алишер МАРДИЕВ, Аслиддин БОЛИЕВ(масъул котиб), Ислом ШОҒУЛОМОВ, Тўхтамурод ТОШЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Хайрулла ЖЎРАЕВ, Шоқосим ШОИСЛОМОВ, Шуҳрат ЖАББОРОВ (бош муҳаррир ўринбосари).

Хатлар ва оммавий ишлар бўлими - 33-76-04, 32-54-06.
Қабулхона -- 33-65-45, 32-55-15.

Реклама ва эълонлар бўлими
тел: 33-38-55, 32-54-12.

ВИЛОЯТ МУХБИРЛАРИ:
Андижонда -- 5-27-11; Жиззахда -- 3-31-86; Нукусда -- 7-58-83; Урганчда -- 6-51-35;
Бухорода -- 3-54-87; Навоийда -- 3-75-43; Самарқандда -- 35-22-90; Фарғонада -- 26-37-16;
Гулистонда -- 2-26-22; Наманганда --6-43-43; Тошкентда-- 32-26-70; Қаршида -- 3-25-79;
Қумқўрғонда -- 5-26-24.

Рўйхатдан ўтиш тартиби №00 120. · Газета офсет усулида А--2 форматида босилади.
Ҳажми 2 босма табоқ. · Г -- 0051, 43324 нусхада босилди.

Навбатчи муҳаррир Курбон АЛИ, навбатчи Э. ЭСИРГАДИЕВ.

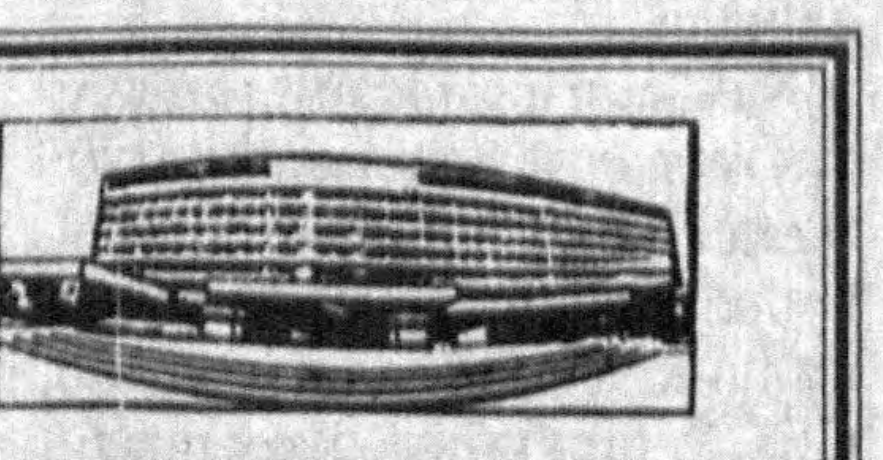

МАНЗИЛИМИЗ:
700083, ТОШКЕНТ,
МАТБУОТЧИЛАР
КЎЧАСИ, 32-УЙ.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Босишга топшириш вақти -- 21.00. Топширилди -- 00.50.